

Keeperrollen

En analyse av keeperrollen i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål

En kampanalyse av VM 2006

Håkon Grøttland

Masteroppgave 2008

Norges Idrettshøgskole

Forord

Oppgaven har blitt utarbeidet i forbindelse med Masterstudiet ved Norges Idrettshøgskole. Selve oppgaveskrivingen har foregått i tidsrommet januar 2007 – november 2008.

I forbindelse med arbeidet er det flere som fortjener en takk:

Hovedveileder Øyvind Larsen.

Veileder Einar Sigmundstad

Reliabilitetstester Øystein Garborg

Språkvasker Fatter`n

Øyvind Skauga Eide for ymse bidrag

Kjæresten min Ellen som har vist stor tålmodighet og forståelse for at skrivingen må prioriteres!

I tillegg ønsker jeg å sende en stor blomsterbukett til meg selv. De siste to årene har vært krevende. Parallelt med oppgaveskrivingen har jeg jobbet som hovedtrener for et 2. divisjonslag(Manglerud Star). Første sesongen kjempet vi om opprykk til Adeccoligaen, mens vi i andre sesongen til tider var innblandet i nedrykkstriden. Denne jobben har selvsagt stjålet mye fokus og har ført til at jeg leverer noe på overtid, men som fotballstudent har man ikke noe valg. Man må ”hoppe på” hvis man får muligheter til å praktisere på et bra nivå.

Drammen, november 2008.

Håkon A. Grøttland.

Sammendrag

Denne masteroppgaven har tatt for seg 22 kamper pluss fire ekstraomganger fra fotball VM 2006. Formålet har vært å belyse hva som kjennetegner *keeperrollen i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål*. En indirekte kampanalyse har blitt benyttet for å finne svar på problemområdet.

Totalt 193 situasjoner hvor keeperen involveres direkte ble identifisert. Direkte involvert har i denne oppgaven betydning at ballen har truffet mål. Situasjonene ble så analysert med utgangspunkt i en konfigurativ handlingsforståelse. Keeperens motstander avslutteren, ble derfor kartlagt i like stor grad som keeperen.

78 % av situasjonene hadde redning som utfall, mens 22 % endte med scoring.

Det avsluttes nærmest like mye utenfor sekstenmeteren som innenfor sekstenmeteren. Ca 45 % innefor sekstenmeteren og 45 % utenfor sekstenmeteren. De siste 10 % dreier seg om en mot en situasjoner. Dette er situasjoner hvor keeperen er definert som førsteforsvarer. Utenfor sekstenmeteren kom 18 % av avslutningene i form av direkte dødball, mens resterende 82 % kom etter åpent spill.

Avslutningsfasen er en relativt kontrollert prosess, sett med angripende lags øyne. I de fleste situasjonene ble trekket i forkant utført i form av en pasning. Avslutter brukte videre færre touch innenfor sekstenmeteren enn utenfor, og de vanligste avslutningsteknikkene var vristsparket og headingen.

Ved langskuddsituasjonene var avslutter sjelden under tett press. I kun 18 % av situasjonene var førsteforsvarer såpass tett oppi at han hadde en reel mulighet til å erobre ball. Bildet var noe annerledes innenfor sekstenmeteren. Her var han under tett press i fire av ti situasjoner.

Keeperen oppholdt seg som oftest innenfor femmeteren. Keeperens forflyttingsarbeide i forkant av avslutningen hadde sammenheng med hvor avslutningen kom fra. Ved langskudd sto han mye stille i forkant, mens keeperen ved næravslutninger måtte ta i bruk et bredt spekter av bevegelser.

I de fleste situasjonene hadde keeperen tid til å gjøre en liten motbevegelse i avslutningsøyeblikket. Det betyr at de "tjuvstartet" på svikten ved å gjøre et lite hopp rett i forkant eller i avslutningsøyeblikket. Keeperne kastet seg oftere enn de reddet stående, og vanligste håndteringsmåte var fast grep eller å bokse ballen. Unntaket var ved en mot en situasjoner hvor blokkeringsteknikken ble hyppigst benyttet.

Keeperen har klar sikt ved de fleste næravslutnings og en mot en situasjonene, mens sikten ofte var redusert ved langskudd.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	6
1.1 Bakgrunn for oppgaven:.....	6
1.2 Problemområde:.....	8
1.3 Teoretisk tilnærming:.....	10
1.4 Gangen i oppgaven:	10
2.0 Teori	12
2.1 Konfigurasjonsteorien og applikasjon til fotball:.....	12
2.2 Fotballens egenart:.....	17
2.3 Ferdighet i fotball:	18
2.4 Keeperrollen:	25
2.5: Keeperen som forsvarsspiller.....	29
2.6: Avslutteren:	36
3.0 Metode:	41
3.1 Valg av metode:.....	41
3.2 Kampanalyse	42
3.3 Litteratursøk:	43
3.4 Utvalg:.....	44
3.5 Valg av variabler og kategorier	46
3.6 Operasjonalisering av variabler og nøkkelbegreper.	47
3.7 Analyse av data:.....	49
3.8 Validitet:.....	50
3.9 Reliabilitet:	52
3.9.1 Reliabilitetstester:.....	54
4.0 Resultater og diskusjon.	56
4.1 Hva kjennetegner situasjonene hvor den primære arbeidsoppgaven for keeper er å hindre mål?.....	57
4.1.1Type avslutningssituasjon:	57
4.1.2 Lokalisering siste trekk før avslutning:	60
4.1.3 Karakteristika trekket før avslutning:.....	63
4.1.4 Lokalisering avslutningen:	64
4.1.5 Antall touch på avslutter.....	66
4.1.6 Avslutters avslutningsteknikk:.....	68
4.1.7 Avsluttes klima i avslutningsøyeblikket:	70
4.1.8 Lokalisering av treffpunkt i målet:.....	72

4.2 Hva kjennetegner keeperens handlinger i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål?	76
4.2.1 Keeperens forflytning i fasen før avslutning:	76
4.2.2 Keeperens kraftmobilisering i avslutningsøyeblikket.....	78
4.2.3 Keeperens posisjon i avslutningsøyeblikket:.....	82
4.2.4 Keeperens sikt i avslutningsøyeblikket:.....	84
4.2.5 Bruk av mellomsteg:	88
4.2.6 Keeperens håndtering av ball:	89
4.2.7 Redningstype:	91
4.3 Keeperrollen i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål? En oppsummering av problemstilling 1 & 2:	92
4.3.1 Langskuddsituasjoner:.....	92
4.3.2 Næravslutningssituasjoner:.....	93
4.3.3 En mot en situasjoner:	94
4.4 Hvilke handlinger er mest hensiktsmessige i forhold til å vinne ”scoringskonflikten”? En Oppsummering av problemstilling 3:.....	96
5.0 Avsluttende betraktninger:	98
6.0 Referanseliste:.....	107
7.0 Figur og tabelloversikt:.....	112
8.0 Vedlegg.....	114

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Interessen og kjærligheten for keeperrollen ble vekket en vårdag i 1989 da jeg iførte meg en drakt i alle regnbuens farger og for første gang tok på meg jobben som målmann for Konneruds lillegutter. Motstanderen var Berger IL, og undertegnede holdt nullen til tross for et til tider massivt press fra hjemmelaget. Siden den gang har jeg hatt på meg ulike hatter knyttet opp mot keeperrollen. Både som utøver, fotballstudent og trener. Det har imidlertid alltid ligget en kunnskapshunger i bunn. Enten det dreide seg om sjøl å bli bedre i mål, eller det dreide seg om å trene andre til å bli bedre. Appetitten har alltid vært stor i forhold til å lære mer om keeperrollen. Både i forhold til hvordan man skal trene og hva man skal trene på. Kunnskapen har jeg søkt gjennom å observere dyktige folk. Det være seg både keepere og keepertrenere, samt egenerfaring som keeper og keepertrener. Og gjennom sømfaring og nitidig lesning av tilgjengelig norsk og engelskspråklig keeperlitteratur.

Det er opplest og vedtatt at for å bli god til noe, så må man øve mye på det man skal bli god til. Fotballen og keeperrollen er ikke noe unntak her. Skal man bli god til å stå i mål må man stå mye i mål. De fleste aspektene i fotball sitter vi med mye kunnskap om, ettersom så mange utøver og interesserer seg for sporten. Dette gjelder også for keeperrollen. Mange har erfart og mange mener noe. Vi sitter imidlertid på mindre kunnskap som springer ut fra vitenskapelig undersøkelser. Svært få har gått keeperrollen dypere i sømmene og lagt frem ”tall og fakta” på bordet.

Ved Norges Toppidrettsgymnas, hvor jeg de siste årene har jobbet som keepertrener, har vi av og til kjørt såkalte ”scoringstreninger”. Navnet er noe misvisende ettersom poenget har vært å samle keepere og avsluttere, designe situasjoner for så å sammen problemløse og øve. Hva tenker spissen nå? Hva gjør keeperen når avslutter velger A istedenfor B? Dette opplegget har på mange måter stimulert frem denne oppgaven. I forbindelse med disse øktene har jeg flere ganger tatt meg i å tenke at her er det ”hull” i keeperteorien og den rådende kunnskapen. Hva slags situasjoner skal man designe og hvordan ser selve ”scoringskonflikten” ut?

Jeg er av den oppfatning at vi kan mye om keeperens individuelle teknikker (hvordan de skal utføres), men mindre om keeperens ”konflikt” med avslutter. Vi vet også en del om avslutterens utførelse i avslutningsfasen, men mindre om avslutterens ”konflikt” med keeper.

Jeg har ingen ambisjoner om å presentere en omfattende øvelsesbank i denne besvarelsen. Målet med denne oppgaven, er at sluttproduktet skal gi en større viten i forhold til keeperrollen. Jeg ønsker å få svar på hva som kjennetegner situasjonene og hvordan keeperen løser situasjonene. En naturlig konsekvens av slike svar, er et bedre grunnlag for å definere læringsmomenter og ikke minst et bedre grunnlag for å diskutere treningsmetodikken i forhold til keeperutvikling¹.

Selv om keeperrollen har utviklet seg de seneste 15 årene, forblir keeperens hovedoppgave å hindre mål. I kraft av sin posisjon på banen og spesielle regler tilknyttet denne, kommer vi ikke utenom at keeperen først og fremst er en ”redningsmann”. Andre kvaliteter som angrepsferdigheter og ballerobringsferdigheter er lite verdt, hvis keeperen ikke har de nødvendige ”matchvinner” egenskapene. Å hindre mål er selve essensen i keeperrollen. Jeg føler det derfor naturlig å avgrense prosjektet innenfor dette teamet.

¹ Ser vi på Tippeligaen og Adeccoligaen sesongen 2008, så er det mye som tyder på at vi utvikler for få gode keepere. I runde 22 var kun 5 keepere som startet i Tippeligaen norske. Slår man sammen Tippeligaen og Adeccoligaen i denne runden, så var bare 13 av 30 keepere fra start norske (<http://fotball.adressa.no/eliteserien/article118702.ece>)

1.2 Problemområde

- En analyse av keeperrollen i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål.

Problemstillinger:

Problemstilling 1:

- Hva kjennetegner situasjonene hvor den primære arbeidsoppgaven for keeper er å hindre mål?

Underproblemstillinger:

- Hva kjennetegner 1. angriperes handlinger ved nærskuddsituasjoner?
- Hva kjennetegner 1. angriperes handlinger ved langskuddsituasjoner?
- Hva kjennetegner 1. angriperes handlinger ved en mot en situasjoner?

Problemstilling 2:

- Hva kjennetegner keeperens handlinger i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål?

Underproblemstillinger:

- Hva kjennetegner keeperens handlinger ved langskuddsituasjoner?
- Hva kjennetegner keeperens handlinger ved nærskuddsituasjoner?
- Hva kjennetegner keeperens handlinger ved en mot en situasjoner?

Problemstilling 3:

- Hvilke handlinger er mest hensiktsmessige i forhold til å vinne ”scoringskonflikten”?

Underproblemstillinger:

- Hva kjennetegner 1. angriperes handlinger ved scoring?
- Hva 1. angriperes handlinger ved redning?
- Hva kjennetegner keepers handlinger ved redning?
- Hva kjennetegner keepers handlinger ved scoring imot?

Kommentar til problemområde:

.

Ferdighet i fotball defineres av Bergo, Johansen, Larsen & Morisbak (2002) slik:

”Fotballferdighet er hensiktsmessige handlingsvalg og handlinger for å skape og utnytte spillsituasjoner til fordel for eget lag”. (Bergo et. al., 2002, s 63).

Det betyr at:

Situasjonene må analyseres, med utgangspunkt i en konfigurativ handlingsforståelse. For å si noe om situasjonene som oppstår, må både avslutter og keepers handlinger analyseres.

I forsvar må keeperen koordinere sine handlinger med resterende forsvarspillere og tilpasse seg den defensive strategien for å håndtere motstander. For å kunne si noe om hvilke handlinger som er nødvendige og hensiktsmessige så må man analysere motstander (Baranda, Ortega & Palao, s 129 2008)

Resultatet av keeperens handlinger i en gitt situasjon må registreres. Først da kan man si noe om hensiktsmessigheten i det keeperen eller avslutteren har foretatt seg.

1.3 Teoretisk tilnærming

Jeg anser Dunning og Elias konfigurasjonsteori (1986) som et godt teoretisk utgangspunkt for å fange opp spillets egenart. Teorien tar utgangspunkt i at spillet skapes og gjenskapes på basis av bidrag fra alle spillerne som deltar på banen (Ronglan, 2000). Konfigurasjonsteorien, samt den rådende definisjonen av ballspillferdighet, er med på å danne basis for utarbeidelse av variabler. For å få et godt bilde av hva keeperen må håndtere, og hvordan han håndterer det, ser jeg det som nødvendig å ta utgangspunkt i spillets egenart. Fotball er spill – motspill, og for å forstå spilleren så må man forstå motspilleren. Det betyr i praksis at motstander og medspillere er aktører som også må observeres for å få svar på problemstillingene.

For å forstå spilleres handlinger og medspilleres samhandling i spillet, må vi ta motstanden med i betraktningen... Konfrontasjonen skaper den konkrete situasjonen (Ronglan, 2003, s 96).

Spilleprinsippmodellen (Olsen, Larsen & Semb, 1994) blir presentert som en naturlig forlengelse av konfigurasjonsteorien. Spilleprinsippmodellen skisserer lagets og enkeltspillerens viktigste arbeidsprinsipper i løpet av en kamp.

1.4 Gangen i oppgaven

Oppgaven er tredelt. Et teorikapittel, et metodekapittel og et resultat og diskusjonskapittel.

Noe av "ånden" i dette prosjektet er at om en skal karakterisere keeperrollen (eller andre roller på banen for den saks skyld) så må man også ha fokus på motspilleren. Oppgavens teoridel starter av den grunn med en presentasjon av konfigurasjonsteorien og fotballens egenart. I forbindelse med fotballens egenart blir spilleprinsippmodellen presentert. En modell som beskriver hovedarbeidsoppgavene i fotball, og som følgelig har vært sentral i forfatterens videre undersøkelse av keeperrollen.

Ettersom dette studiet ønsker å belyse hva om kjennetegner *situasjonene* keeperen møter i kamp, presenterer jeg i teorikapittelet de ulike dimensjonene som er med å påvirke og forme situasjonene. I forbindelse med dette blir også ferdighetsbegrepet presentert.

Siste del av teorikapittelet går mer i dybden på keeperrollen og avslutningsfasen. Hva sier tidligere forskning og empiri om keeperrollen og avslutningsfasen?

I metodekapittelet blir det redegjort for valg av metode, samtidig som undersøkelsens variabler, kategorier og operasjonaliseringen av disse blir presentert. I tillegg blir oppgavens validitet og reliabilitet diskutert.

Resultat og diskusjonskapittelet er ett og samme kapittel da dette føles mest ryddig og hensiktsmessig. Problemstillingene og variablene blir presentert og diskutert etter tur. Først kartlegges avslutter. Så ser vi på keeperens handlinger. For å gjøre oppgava så oversiktlig som mulig, så presenteres og diskuteres variablene en etter en. Oppgaven bygger ”stein på stein” i forhold til karakterisere hva som kjennetegner situasjonene.

Det er imidlertid viktig å understreke at funnene i problemstilling 1 (hva gjør motstander?) leder over i diskusjonene rundt problemstilling 2 (hva gjør keeper?). Dette betyr at det blir en tyngre diskusjon i forbindelse med presentasjonen av problemstilling 2, enn ved presentasjonen av problemstilling 1.

I problemstilling 3 ser vi på hensiktsmessigheten i det keeper og avslutter foretar seg. Hvilke handlinger er mest hensiktsmessige i forhold til å score mål eller hindre mål? Denne problemstillingen blir diskutert fortløpende under presentasjonen av de ulike variablene som karakteriserer keeper og avslutter. .

Resultat og diskusjonskapittelet avrundes med en oppsummering av oppgavens 3 problemstillinger.

Oppgaven avrundes av med noen avsluttende kommentarer og betraktninger. I den forbindelse drister jeg meg til å skissere opp noen få og generelle konesekvenser for praksisfeltet.

2.0 Teori

Teorikapitlet begynner med å ta for seg konfigurasjonsteorien og fotballens egenart, før jeg videre ser på arbeidsprinsippene i fotball og de ulike dimensjonene som er med på å forme spillesituasjonene. I forbindelse med dette blir også forståelsen av ferdighet i fotball presentert.

Teorien snevres så inn til å se på keeperrollen og avslutningsfasen. Vi begynner med en generell inngang i forbindelse med keeperrollen før vi strammer inn og ser på keeperen som forsvarsspiller og empiri i forbindelse med keeperrollen og avslutningsfasen.

2.1 Konfigurasjonsteori og applikasjon til fotball

Elias og Dunning presenterte i 1986 konfigurasjonsteorien. Dette er en sosial gruppeteori som viser hvordan to grupper fungerer som en enhet. Elias og Dunning (1986) hevder at de fotballagene som spiller mot hverandre til sammen utgjør en stor figurasjon. Teigen (2005) viser til at en fotballkamp er en kontinuerlig endring av figurasjoner rundt ballen og at kampmønsteret og utviklingen skjer gjennom figurasjonsendringene. Med andre ord; spillerne grupperer og re-grupperer i forhold til hverandre, både med og motspillere, og det er disse tilpasningene som til enhver tid danner spillesituasjonene.

Spillerne forstås som en dynamisk gruppe med motstridende interesser. Spillerne vil i en gitt situasjon forme ulike figurasjoner (angrep og forsvar). Disse kan betraktes som et "nett" av interavhengighetskjeder som på ulike måter og forskjellige nivå forbinder individene i et samfunn. Summen av spillerne vil forme en figurasjon. (Dahl, 2002).

Elias og Dunning (1986) påpeker at en spillers handlinger styres av dynamikken i omgivelsene og spillerens handlinger vil igjen påvirke omgivelsene. I fotball vil det de to lagene imellom dreie seg om en interessekonflikt. Dette fører til et spenningsforhold som danner vekselvirkningene og skiftningene i spillet. I et nettverk av motsetninger vil "kampen i kampen" stå mann mot mann, lagdel mot lagdel og lag mot lag (Dahl, 2002).

Konfrontasjonen skaper den konkrete situasjonen. . Konfrontasjonen springer ut av at motsatte interesser brytes mot hverandre (Ronglan, 2003, s 95).

I figurasjonene ligger det en spenning som må opprettholdes og kontrolleres. Spenningen er selve drivkraften i figurasjonsendingene. (Teigen, 2005). Spenningen dannes av motsetningsforhold, og Elias og Dunning (1986) viser til åtte polariteter som bidrar til å opprettholde spenningsbalansen:

- 1: *The overall polarity between the two opposing teams*
- 2: *The polarity between attack and defence*
- 3: *The polarity between co - operation and tension of the two teams*
- 4: *The polarity between co – operation and competition within each team*
- 5: *The polarity between the external controls of players on a variety of levels (by managers, captains, team – mates, referees, spectators etc) and the flexible control which the individual players exercises upon him or herself*
- 6: *The polarity between affectionate identification and hostile rivalry with the opponents*
- 7: *The polarity between the enjoyment of aggression by the individual players and the curb imposed upon such enjoyment by the game pattern.*
- 8: *The polarity between elasticity and fixity of rules. (Elias & Dunning 1986, s 208)*

Den største interessekonflikten i spillet fotball er konflikten i forhold til å score mål – hindre mål. Sett i lys av rollen vil keeperens hovedoppgave og interesse være å hindre mål, mens angripende motstanderlag vil forsøke å score mål. Nedenfor ser vi en situasjon mellom Ukraina og Italia fra fotball VM 06. Ukraina er i angrep og oppnår et gjennombrudd ved å spille ballen fra sekstenmeterbuen og ut til høyre. Italienske forsvarspillere har konsentrert rundt Ukrainas spiller som oppholder seg i sekstenmeterbuen. Høyst sannsynlig for å forstyrre \ hindre et skudd i mot. Dette fører til at det åpnes opp rom andre steder.

Figur 1: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 1.

Ukrainas førsteangriper (lokalisert i sekstenmeterbuen) og andreangriper (lokalisert lengst til høyre) oppfatter dette rommet og ballens spilles ut til høyre. De to andre ukrainske spillerne

innenfor sekstenmeteren er ikke noe pasningsalternativ ettersom de står i offside. På bildet på forrige side ser vi et "trekk- mottrekk". Ukrainas førsteangriper i sekstenmeterbuen var opprinnelig i god skuddposisjon men Italienske forsvarspillere gjør et mottrekk gjennom et konsentrert og aggressivt press på ballfører. Ukrainas gjør da et nytt trekk gjennom å spille ballen til høyre for å komme i en ny og bedre avslutningsposisjon. Begge lag har vært med på å påvirke situasjonen gjennom de valg og prioriteringene som tas.

Teigen (2005, s 38) presenterer essensen i konfigurasjonsteorien slik:

Kampen betraktet som en konfigurasjon i konstant flyt, uttrykker at de to lagene på alle nivå, tilpasser seg hverandre og griper inn i hverandres samspill på en grunnleggende måte.

La oss gå videre og se på situasjonen fra VM kampen mellom Ukraina og Italia fra 2006: I det ballen spilles ut til høyre har en ny situasjon oppstått og spillerne på begge lag må gjøre nye valg og handlinger med utgangspunkt i motsatte interesser (score mål \ hindre mål). Italias keeper Buffon, som opprinnelig stod midt i mål og forberedte seg på skudd sentralt i banen, har nå en ny avslutningssituasjon å forholde seg til. Han beveger seg nå sideveis og ut av målet for å gjøre skuddvinkelen mindre. Denne forflyttningsjobben gjør han før den nye førsteangriperen til Ukraina i det hele tatt har vært nær ballen, og følgelig har situasjonen for første angriper endret seg raskt. Forsvarspiller lokalisert bak den Ukrainske førsteangriperen gjør det han kan for å ta igjen og forstyrre avslutter. Det samme gjør en av de italienske forsvarspillerne sentralt da Ukrainske spillere kommer fra offside.

Figur 2: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 2.

Italias keeper må nå gjøre nye valg basert på angrep og forsvarspillernes posisjoner. Skal han stå i målet og satse på at utspillende forsvarer forstyrrer avslutningen nok, eller er det mer hensiktsmessig å slippe seg lenger ut av målet for å komme enda tettere opp i førsteangriper? Ved å slippe seg ut av målet kan han presse førsteangriper til å gjøre en avslutning og muligens komme så tett oppi at han får blokkert. Det er imidlertid fare for at han blottlegger større deler av målet, og følgelig inviterer førsteangriper til å spille en ny pasning som videre kan ekspederes i ”åpent mål”.

Førsteangriper må på samme måte gjøre valg i forhold til både med- og motspilleres handlinger. Skal han skyte på førstetouch? Hvor er det i så fall rom? Skal han bruke flere touch, eller skal han forsøke finne en medspiller i enda gunstigere posisjon? Valgene som må tas er mange, de må tas fort og de må tas i forhold til valgene som tas av med- og motspillere.

Lagene i kamp spiller ikke to forskjellige spill. Derimot skaper begge lag sammen – kampens spillforløp gjennom den kontinuerlige brytningen mellom spill og motspill. Denne kontrollerte konflikten utgjør kjernen i kampen, og gjør at motspill og motstand må inkluderes i en helhetlig forståelse av ballspillferdigheter og prestasjoner (Ronglan & Larsen, 2003, s 14.)

Figur 3: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 3.

Som vi ser så velger Italias keeper å ”stå”. Han har funnet en posisjon hvor han dekker store deler av målet og en av Italias forsvarspillere har kommet såpass tett oppi førsteangriper at han tvinger frem en avslutning fra relativt skrått hold. Italienske forsvarspillere øverst i bildet må vurdere om de skal gå inn å sikre målet på baksiden av Buffon eller å bli stående for å forsøke å sette et eventuelt pasningsalternativ i offside. Ukrainas andreangriper nærmest

femmeter må tilpasse sin bevegelse og posisjon i forhold til førsteangriper (unngå offside) samt førsteforsvarere i forhold til å komme ut av pasningsskyggen.

Førsteangriper har nå fått begrenset sine muligheter som følge av Italienske mottrekk. Som følge av klimaet rundt seg velger han kun å bruke en touch. Han har imidlertid fortsatt to åpenbare valg. Pasning til medspiller som har kommet seg onside, eller skudd. Skal han skyte, må han igjen ta flere valg i forhold til avslutningsteknikk (skru, strak vrist osv) og siktepunkt i mål (f. eks lavt i lengste eller høyt i nærmeste).

Figur 4: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 4.

Han velger å skyte med strak vrist og keeper redder. Skuddet går rett på keeper, men er såpass hardt at det er vanskelig å holde. Han må imidlertid passe seg for å gi retur til Ukrainas andre angriper nærmest femmeteren. Dette gjør han ved å slå ballen 45 grader ut igjen. Scoring er hindret og Italia har vunnet denne ”kampen i kampen”.

De to lagene tilpasser seg hverandre og griper inn i hverandres samspill på en grunnleggende måte. Det er ikke mulig å forstå det ene lagets spill uten å se det i relasjon til det andre laget. Et lags forsvarspill må relateres til motstanderens angrepsspill for å gi mening, og omvendt. Det er heller ikke mulig å forstå en spiller som finter, gjør et gjennombrudd og skyter, uten i sammenheng med den motstanden som ytes. Det helhetlige spillet vokser frem som en sammensvevd syntese av med og motspill (Ronglan, 2000).

2.2 Fotballens egenart

Det har vært gjort flere forsøk på å klassifisere ballspillidretter (Ronglan 2003). Spill som fotball, håndball og bandy osv havner inn i kategorier som: *Invasjonsspill*: Poenget er å trenge inn på motstanderens "eiendom" og score mål (Mitchell 1996) eller *Kaosspill*: Tar utgangspunkt i at spillere fritt kan bruke hele rommet på banen og er i kontakt med hverandre (Ronglan, 2003).

Larsen (2004) karakteriserer spillet fotball som den kontrollerte konflikten. Med et sett regler som ramme, konkurrerer to lag mot hverandre. Hovedideen er å score flere mål enn motstanderen, slik at man vinner kampen. Med denne grunnideen som utgangspunkt, vil man forsøke å hindre motstander i å prestere, samt skape så gunstige situasjoner som mulig for eget lag.

Kampen lar seg ikke styre, fordi begge lag forsøker å styre kampen (Ronglan, 2003, s 96)

Olsen, Semb & Larsen (1994) presenterte fotballens grunnideer og hovedprinsipper gjennom en revidert spilleprinsipmodell. Modellen var en videreutvikling av Alan Wade's prinsipper, som første gang ble presentert i 1967.

Modellen tar utgangspunkt i at man kan gjøre en grov karakteristika at lagenes tilstand, avhengig av hvilket lag som har ballen. Det laget som har ballen, vil være det angripende lag, mens laget uten ball er forsvarende lag. Olsen et al., (1994) hevder videre at gjennombrudd² er det overordnede spilleprinsippet i angrep. Det dreier det seg om å få ballen over målstreken, og for å oppnå dette må ballen passere en eller flere motspillere i banens lengderetning. I forsvar dreier det seg om å hindre motstander i å score gjennom å hindre de i å oppnå gjennombrudd. Hovedoppgavene i forsvar er imidlertid ikke like opplagt som angrepsspillet, da primæroppgaven like gjerne vil være å vinne ballen som å hindre mål imot. (Olsen et al., (1994):

"Posisjonen på banen og situasjonen rundt ballfører vil avgjøre hvor vi befinner oss mellom strategiene vinne ballen og hindre mål. Hvis ballfører er i nærheten av egen døddlinje, vil det dreie seg om å vinne ballen, men er ballfører derimot i scoringsposisjon, vil forsvareren først og fremst forsøke å hindre scoring. Mellom disse ytterpunktene vil det være en gradvis overgang" (Olsen et al., 1994, s 11).

² Olsen (1994) definerer gjennombrudd slik: "Når ballen passerer en eller flere spillere i banens lengderetning er gjennombrudd oppnådd".

Olsen et al., (1994) presiserer imidlertid at skillet mellom angrep og forsvar ikke er helt uproblematisk i fotball. Det vil være flere situasjoner i løpet av en kamp hvor det er vanskelig å definere hvilket lag som er i besittelse av ballen. Dette kan være at ballen er i lufta eller f. eks ved en tett duell.

Spilletts enkle grunnidé om å score mål, vinne ball og hindre mål til tross; fotball er et spill med 22 spillere som sammen forsøker å skape \ hindre på en relativt stor spilleflate. Valgene disse 22 spillerne hele tiden tar, med og uten ball utgjør den løpende spillsituasjonen.

Spillsituasjonene som vokser frem er aldri et resultat av kun en spillers aksjon eller ett lags samhandling. De konkrete spillsituasjonene oppstår alltid i spill – motspill som en helhet (Ronglan 2003).

Figur 5: Spilleprinsippmodellen modifisert etter Larsen, Semb og Olsen. (Bergo et, al. 2002, s 104)

2.3 Ferdighet i fotball

Som tidligere nevnt vil fotballens grunnidé være å *løse spillsituasjoner* med det for øyet å score mål, vinne ball eller hindre mål. Dette bør være basisen når man skal si noe om fotballdyktigheten \ fotballferdigheten.

Morisbak, Dreier & Skarsfjord (1986) sin tolkning av ferdighetsbegrepet har lenge vært, og er antakeligvis fortsatt rådende i fotballmiljøet. Morisbak et al., (1986) ser på fotballferdighet som en helhetlig taktisk – teknisk utøvelse, hvor man oppfatter situasjonen, gjør et valg³ og handler. Man foretar med andre ord et handlingsvalg og en handling. I boka ”ferdighetsutvikling i fotball ” (Bergo et al., 2002), følger man opp med en videreutviklet

³ En studie av Morris (1982, sitert i Helsen og Pauwels, 1987), hvor han foretok kampanalyse av en internasjonal kamp, avslørte at det totalt var 2622 ballkontakter som alle involverte et *Valg*.

definisjon av ferdighetsbegrepet. Denne definisjonen tok utgangspunkt i Ronglan`s arbeid med håndball. Ronglan`s definisjon av ballspillferdighet:

”Hensiktsmessige bevegelsesløsninger for å skape og utnytte spillsituasjoner til fordel for eget lag. (Ronglan & Larsen, 2003, s 15).

Denne definisjonen omarbeidet forfatterne i ”ferdighetsutvikling i fotball” til:

”Fotballferdighet er hensiktsmessige handlingsvalg og handlinger for å skape og utnytte spillsituasjoner til fordel for eget lag”. (Bergo, Larsen, Johansen & Morisbak, 2002, s 63).

Ronglan`s bevegelsesløsninger ble altså byttet ut med handlingsvalg og handlinger. Disse ordene kan ansees som synonymer, men forfatterne ønsker å benytte seg av handlingsvalg og handling for å vise hvilke komponenter fotballferdigheten består av (Bergo et al., 2002). En spiller som stabilt foretar hensiktsmessige bevegelsesløsninger for å skape og utnytte spillsituasjoner til fordel for eget lag har god fotballferdighet⁴. Integret i denne ferdigheten ligger altså taktiske, tekniske samt fysiske og mentale egenskaper.

Figur 6: Modellen viser at handlingsvalg og handling er uløselig knyttet til hverandre i forhold til ferdighet. (Bergo et al., 2003, s 75).

I norsk fotball har man de siste årene tatt i bruk begrepet *handlingsvalg* da man følte at *taktikk* ble brukt noe uryddig. (Bergo et al., 2002). En hører stadig begrepet bli brukt i forbindelse med lagorganisering og strategi. Taktikk blir også brukt i forbindelse med enkeltspillerens handlingsvalg. Med andre ord vil det i litteraturen og dagligtalen både være snakk om

⁴ Wisløff, Sigmundstad & Salvesson (1998) påpeker at ulike bruk av terminologi ofte har ført til begrepsforvirring, fortolkninger og meningsløse diskusjoner. Ferdighetsutviklingen i Norge har i for stor grad vært preget av begrepene taktikk og teknikk. Det har i for liten grad blitt lagt vekt på at de to begrepene inngår som komponenter i det helhetlige ferdighetsbegrepet (Wisløff et al., 1998).

individuell taktikk og lagtaktikk (Olsen, 1993). Av den grunn har altså handlingsvalg kommet inn i bildet. Rune Giske (2001) beskriver handlingsvalg som å gjøre X istedenfor Y. Det bør være verdt å nevne at spillere i mange situasjoner ikke foretar noe bevisst valg i forkant av handlingen. Det kan virke som om mye skjer på instinkt (Turner & Martinek, 1995; Ronglan, 2003). Allikevel vil det i forbindelse med ferdighetsutvikling være fruktbart å ha som utgangspunkt at spilleren i forkant av handlinger foretar handlingsvalg.

I de fleste spillsituasjoner vil spillerne ha mange valg. Dette kan være alt fra ballfører som står mellom ulike pasningsalternativer, til 2. og 3. angriper som har ubegrenset med valg i forhold til bevegelse. Larsen og Ronglan (2003) påpeker at "hva skal jeg gjøre.", står sentralt i alle spillerhandlinger på banen, og at ferdighetsbegrepet må gjenspeile dette. Turner og Martinek (1995), hevder at ballspill er problemløsning, og for å ta gode valg trenger man persepsjon og kunnskaper.

Ifølge Morisbak et al., (1986) er teknikk måten en løser en oppgave på. I boken "god fotballferdighet" går man videre og omtaler teknikk som den observerbare delen av spillerens handling i en spillsituasjon. Dette har ført til at man etter hvert har byttet ut teknikkbegrepet med *handling* (Bergo et al., 2002).

Grunnteknikkene i fotball utgjør selve arbeidsredskapet. I fotball vil dette dreie seg om ulike tilslag (skudd, pasninger), mottak og føringsrepertoar. Disse teknikkene vil være sentrale i alle roller uavhengig av nivå. I forhold til ferdighetsbegrepet utgjør disse teknikkene selve grunnmuren. Hareide (04) summerer opp sine rollekrav i forhold til keeper og grunnteknikker:

Tekniske ferdigheter:

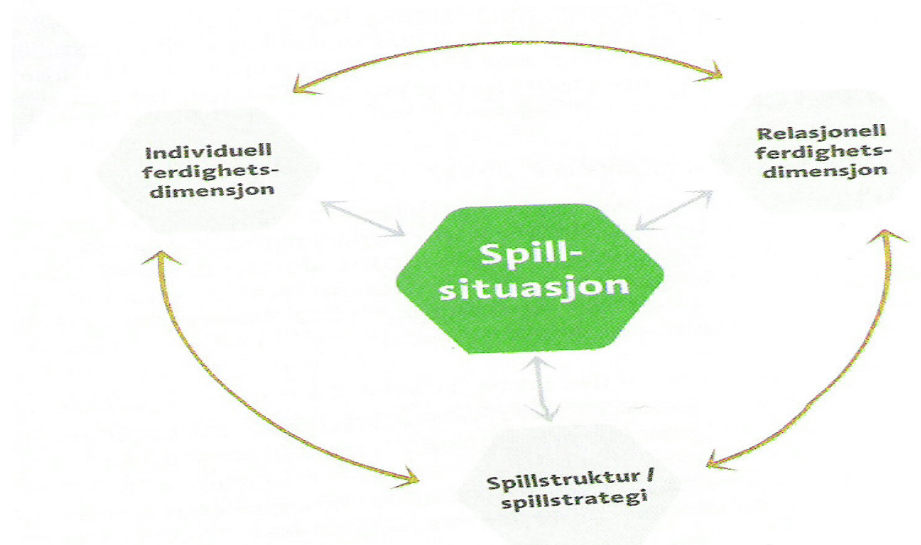
- *Utgangsposisjon*
- *Ballgrep*
- *Bokseteknikk*
- *Fallteknikk*
- *Avleveringer*
- *Bevegelsesteknikk*
- *Mottak og pasningsteknikk* (Hareide, 04, s 191)

Jo bedre grunnteknikker man har, jo flere valgmuligheter vil man i utgangspunktet ha. Spillerne må først ha en viss kontroll over ballen, før de har forutsetninger for å foreta hensiktsmessige handlinger i spill (Giske 2003). Rink (1998) påpeker at det er en stor forskjell på evnen til å gjennomføre en teknikk, og det å gjennomføre en teknikk i *spillsituasjon*. Teknikkutvikling, så vel som taktikutvikling bør integreres i spillsituasjon. Teknikk – Taktikk, eller Handlingsvalg - Handling står hverandre så nærme, da en alltid må justere den

tekniske utførelsen i forhold til motstandere som forsøker å ødelegge for deg (Grehaigne & Godbout 1995).

Det konkrete kampforløpet vokser frem av konfrontasjonen mellom spill og motspill. Begge lag møter kontinuerlig motstand mot det de ønsker å oppnå (Ronglan, 2003, s 96).

Fotballferdigheten kan deles opp i ulike dimensjoner, da representert ved den individuelle, relasjonelle og strukturelle dimensjonen. To lags individuelle og relasjonelle ferdigheter, samt lagenes spillstruktur \ spillstrategi danner de løpende spillsituasjonene i en tenkt kamp.

Figur 7: Bilde viser de ulike ferdighetsdimensjonene. (Bergo et al., 2003, s 24).

Den individuelle ferdigheten viser til enkeltspillers evne til å mestre den aktuelle situasjonen. Lagspill er avhengig av den enkelte spillers ytelser på banen. (Ronglan, 2000). Spillere må ut i fra rolle være i stand til å løpe, hoppe, heade, skyte, dribble osv. For å skape et spill sammen, må enkeltindividene legge sin kompetanse i potten. (Bergo et al., 2002; Ronglan, 2000; Wisløf et al, 1998; Morisbak et al, 1986; Borgersen, 2006; Luxbacher, 1996). Hvis de individuelle ferdighetene er gode, så betyr det at lagets forutseneringer til å spille god fotball blir bedre. (Hareide, 2004). I forbindelse med keeperrollen blir ofte følgende teknikker belyst i litteraturen: *Utgangsstilling, fallteknikk, satsteknikk, grepsteknikk, bokseteknikk* (Puxel, 2002; NFF, 1994; DiCicco, 2003; Luxbacher, 2003; Rise, 1998; Hoek, 1990).

Gode relasjoner synes gjennom at flere spillere leser og tolker spillesituasjonen på samme måte. (Ronglan og Larsen, 2003; Ronglan, 2000; Morisbak, 2006; Luxbacher, 1996; Møller, 2006; Andreassen & Wadel, 1989; Haugaasen, 2006).

Den relasjonelle dimensjonen er flere spilleres evne til å lese spillet på samme måte og handle samtidig og samstemt. (Bergo et al, 2003, s 26).

Denne dimensjonen sier altså noe om de enkelte spillernes evne til å samarbeide med hverandre og en felles ramme for forståelsen av samtidige valg. Dette kan også uttrykkes som samhandling. (Eggen, 1999). Bergo et al (2002) skriver at samhandling er å få spillerne til å bruke seg selv best mulig i samspill med medspillere og å gi medspillerne mulighet til å bruke sine beste evner og ferdigheter. På bildet nedenfor ser vi en situasjon hvor den relasjonelle dimensjonen tydelig kommer til syne. Forsvarende lag samhandler om å hindre mål. Førsteforsvarer går i press på avslutter på en slik måte at han nærmest tvinger skytteren til å skyte mot venstre. Dette oppfatter også keeper som da tidlig kan begynne å forberede aksjon mot venstre hjørne sett med skytterens øyne (vi ser at keeper allerede har løftet benet og forbereder sideveis aksjon).

Figur 8: Samhandling mellom keeper og 1. forsvarer. 1. forsvarer stenger av deler av skuddvinkelen og gjør situasjonen mer forutsigbar for keeper.

Spillerne har altså samhandlet om å løse situasjonen, selv om keeperen må ta frem sine individuelle ferdigheter i det ballen har passert 1. forsvarer.

I ”ferdighetsutvikling for keepere” (NFF, 2004) presenterer man følgende modell for den defensive samhandlingen sett med keeperens øyne:

Figur 9: Modellen viser keeperens defensive samhandling (NFF, 2003, s 18).

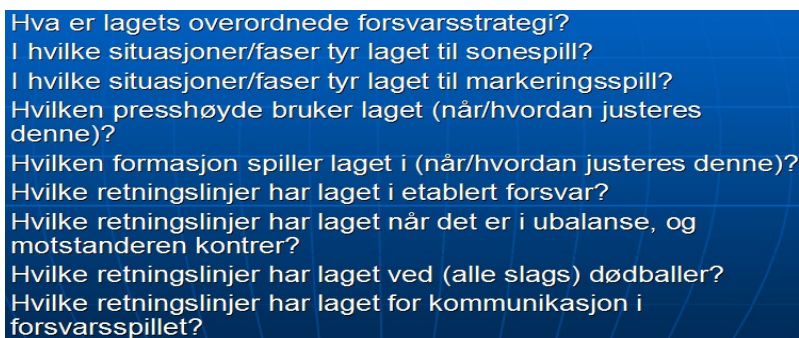
Keeperen må forflytte og posisjonere seg i forhold til medspillerne. Og han må samhandle med medspillere gjennom kommunikasjon. Wade (1997, s 4) presenterer viktigheten av kommunikasjon slik:

"An intelligent goalkeeper's first responsibility is to ensure that, as far as possible, he has nothing to do. A goalkeeper must become, literally, the eyes in the backs of the other players heads!"

Keeperrollen er spesiell i den forstand at man som oftest har alle lagkameratene foran seg. Dette gjør at keeperen sjelden får satt "premissene" for den relasjonelle dimensjonen. Keeperen må snarere ta utgangspunkt i lagkameratenes posisjon og agering, og handle deretter som den sikringsspilleren han er (Arts, 2004).

I angrep blir keeperrollen mer lik utespillerens. Han må samhandle på ulike måter gjennom å være 1. 2. og 3 angriper. Den største forskjellen er imidlertid at keeperen er den eneste spilleren som er i stand til å være i fullstendig besittelse av ballen i åpent spill (Arts, 2004). Dette gjør at han i større grad enn utespillere kan være i stand til å avlevere ballen presist gjennom kast.

Den strukturelle dimensjonen viser til den overordnede planen for hvordan laget opptrer i kamp. En felles ide og plan gjør det lettere å velge en hensiktsmessig løsning av situasjonen (Bergo et al., 2002). Forfatterne av "ferdighetsutvikling for keepere" (2004), mener keeperen må ta stilling til følgende:

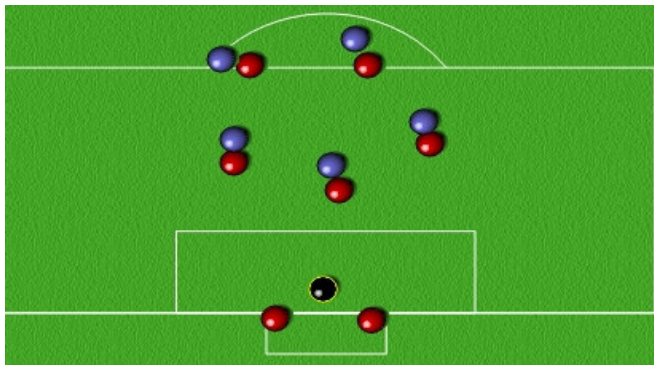
- Hva er lagets overordnede forsvarsstrategi?
- I hvilke situasjoner/faser tyr laget til sonespill?
- I hvilke situasjoner/faser tyr laget til markeringsspill?
- Hvilken presshøyde bruker laget (når/hvordan justeres denne)?
- Hvilken formasjon spiller laget i (når/hvordan justeres denne)?
- Hvilke retningslinjer har laget etablert forsvar?
- Hvilke retningslinjer har laget når det er i ubalanse, og motstanderen kontrer?
- Hvilke retningslinjer har laget ved (alle slags) dødballer?
- Hvilke retningslinjer har laget for kommunikasjon i forsvarsspillet?

Figur 10: Problemstillinger for keeperen i forbindelse med den strukturelle dimensjonen (NFF, 2003, s 18).

Lagets retningslinjer får konsekvenser for hvilke krav som stilles til keeperen, og ikke minst hva slags situasjoner som oppstår. Som tidligere nevnt: De to lagenes individuelle,

relasjonelle og strukturelle ferdigheter former de løpende spillsituasjonene⁵. Hvis keeperen står for et lag som har en plan om å presse lavt, kan dette fort innebære flere distanseskudd og innlegg. Står han for et lag som presser høyt, stiller dette større krav til keeperens sweeper spill bak backfireren. Nedenfor ser vi to eksempler på strategier på corner imot som igjen får innvirkning på hva slags situasjoner keeperen møter og hvilke krav som stilles til han.

Strategi 1: Det forsvarende laget (rødt lag) har ren mannsmarkering som strategi ved corner imot. De bruker imidlertid opp to mann som sikrer ved stolpene. Dette gjør at keeperen får større ansvar og bedre betingelser for å forsøke å erobre ball. Han har to spillere som sikrer målet, samtidig som øvrige forsvarsspillere forsøker å ta ut motstanderen gjennom å hindre de i å bevege seg fritt og gi de gode avslutningsmuligheter.

Figur 11: Forsvarende lag(rødt) tar ut markering ved corner i mot.

Strategi 2: Forsvarende lag (rødt lag) bruker tre sonespillere foran keeper. Disse skal ha ansvar for hvert sitt område og gå på ball hvis ballen kommer inn i deres sone.

Figur 12: Forsvarsspillere(rødt) har ansvar for ulike soner foran mål.

Her må keeperen være litt mer kritisk før han forsøker å erobre ball. Går han ut ukritisk, kan han fort komme i konflikt med sonespillerne, og konsekvensene ved å feile kan bli større,

⁵ Bergo et al (2002) definerer spillsituasjon slik: En spillsituasjon omfatter en spillsekvens som kan betraktes som en enhet ut fra vår forståelse av spillet, og som i hvert enkelt tilfelle kan avgrenses ut fra funksjonelle hensyn.

ettersom han her kun har en sikringsspiller bak seg. Han har også færre spillere som kan hjelpe med å ta ut motspillere og følgelig lage rom for keeper.

Hvis keeperen erobrer ball, uavhengig av forsvarsstrategi kommer neste problemstilling inn i bildet. Hvilke strategier har laget ved overgangsspill? Skal han forsøke å kontre ved kaste tidlig ut på spiller som stikker? Skal han forsøke seg på et langt utspill mot bakrom, eller skal han roe ned og sette i gang et etablert angrep?

2.4 Keeperollen

Det finnes etter hvert mye litteratur, og flere studier som ser på ferdighetsutvikling i ballspill generelt og fotballspillet spesielt. Det finnes imidlertid mindre på det spesielle i forhold til keeperrollen og ferdighetsutvikling for keepere. Spesielt vitenskapelige artikler finnes det svært lite av.⁶

Etter min oppfatning er det ikke så lett å finne god målvaktslitteratur⁷. Den litteraturen som finnes, tar i all hovedsak for seg teknisk – taktiske aspekter ved spillet, har ofte et normativt preg, og har ofte en temmelig svak argumentasjon for anbefalingene. At denne litteraturen både kvantitativt og kvalitativt er relativt spinkel er lite tilfredsstillende, både for målvakten, medspillerne og coachen.

En vanlig konsekvens av disse manglene er at både målvakter og trenere bruker urimelig mye tid på prøving og feiling før målvakten oppnår eliteseriespill. (Hellemsvik, 1999)

Norges Fotballforbund ga i 2003 ut boken ”ferdighetsutvikling for keepere”. Denne skilte seg merkbart fra tidligere keeperlitteratur her til lands som stort sett hadde fokusert på keeperteknikker og momenter i forhold til innlæring av disse. Blant annet boken ”Målmannen” fra 1994. Forfatterne av ”Målmannen” slår fast at keeperne ofte har lang utviklingstid før de når sitt optimale nivå. Forfatterne spør seg om det tar for lang tid, og at dette kan skyldes for dårlig trenings og kamptilbud. De skisserer videre at for å oppnå optimalt nivå som keeper, er det nødvendig å trene grunnteknikker. Disse teknikkene er å

⁶ Vitenskapelige artikler som omhandler keeperrollen tar stort sett for seg keeperen i forhold til straffespark. F. eks Suzuki (1988) som utførte et biomekanisk studie av keepere på straffespark. To gode keepere og to mindre gode keepere ble studert. Studien viste at de to gode keeperne kastet seg raskere og mer direkte mot ball enn de mindre gode. Studien viste også at de to gode keeperne fikk mer ”take off power” som følge av en motbevegelse rett i forkant av redningen. De mindre gode keeperne utførte ikke denne motbevegelsen

⁷ Det finnes antageligvis ikke noe mer ”midtstopper litteratur” eller ”kantlitteratur”. Snarere tvert imot. Mitt inntrykk er at det finnes lite lesestoff hvor man går i dybden på ulike roller.

betrakte som selve grunnmuren i målmansrollen. De mener videre at teknikktreningen bør gjøres opp mot et idealbilde. Følgende idealbilde⁸ blir skissert på skudd rett på langs bakken:

- *Stå i grunnstilling i skuddøyeblikket, noe bredere beinstilling enn i en vanlig grunnstilling.*
- *Øyekontakt med ballen*
- *Kroppen bak ballen*
- *Overkroppen mot og over ballen*
- *Stå med lavt tyngdepunkt i mottaksøyeblikket*
- *Møte ballen med hendene*
- *Albuene noe mot hverandre*
- *Ballen skal rulle på underarmene til ballen låses med hendene og underarmene opp mot brystet*
- *Fullføre ved å holde ballen i oppreist stilling*
- *Stå sidevendt mot angripende motstander for å beskytte seg.*

NB: Denne måten å ta imot ballen på er best hvis underlaget er jevnt og ballen har liten fart. Teknikk 2 og 3 på neste side gir bedre sikring i mottaket. (Målmannen, 1994, s 14).

”Ferdighetsutvikling for keepere (2003)” tar utgangspunkt i spillets egenart og ser på keeperen som lagspiller. Keeperen er ikke en ”særing” som kun skal stå bak der og redde baller, men en lagspiller som sammen med medspillere skal forsøke å score \ hindre mål. Boken er delt opp i fire hovedbolker: **1:** keeperen – en del av fotball-laget. **2:** Keeperens defensive oppgaver. **3:** Keeperens offensive oppgaver. **4:** keepertrening – treningsprinsipper og samhandlingsøvelser.

Skal man bli en god keeper må man øve mye på det man gjør i kamp. Keeperen er både lagspiller og spesialist – og dette må gjenspeile seg i treningen (NFF, 2003, s 17).

Flere i Norge har siden påpekt betydningen av at keepere trener kamplikt:

Kampen er viktigst. Det er den som skal avgjøre hva du trener på (Hegre, 2005).

Norske klubber har i alt for liten grad drevet trening på funksjonelt høyt nok nivå (Stinesen, 2004).

⁸ Mange utøvere mislykkes i stressede situasjoner. Masters, (1992) mente dette kunne ha sammenheng med at man i slike situasjoner forsøker å fremdrive et indre eksplisitt bilde av hvordan noe skal utføres, og at dette forstyrrer automatikken og flyten i utførelsen. Eysenck, (1982) mener at selv de enkleste ferdigheter kan forstyrres hvis man henger seg for mye opp i prosessen (sitert av Mullen & Hardy, 2000). ”Gjennom instruksjoner tematiseres kroppen, og den ekstatiske opplevelsen blir avbrutt” (Standal, 2004). Handlinger som er lært implisitt er mer stabile og suksessrike. Spesielt når man skal handle under press. Det er ettere å finne flyten da man ikke blir forstyrret av eksplisitte ”tanker”. Om handlingen er lært implisitt har utøveren færre ”regler” å forholde seg til, og sjansen for å komme ut av ”flyten” er mindre (Mullen & Hardy, 2000, Masters, 1992).

Keeperen skiller seg ut. Han har egen farge på drakta, og har i følge regelverket adgang til å bruke hendene innenfor eget lags 16 meter, såfremt ballen kommer fra motspiller, eller fra en kroppsdel fra medspiller som er over knehøyde.

Rollesærtrekkene til tross. Keeperen har samme arbeidsmål som resten av rollene i laget. Det vil si å hindre mål \ vinne ball i forsvar, og å score mål i angrep.

Målvaktens basisutfordringer er de samme, selv om den tekniske utførelsen i aksjonene er forskjellige fra utespillerens bevegelsesmønstre. (Hellemsvik, 1999).

Keeperrollen har utviklet seg de siste tiårene. Spillet går fortere og flere lag har gått over til sonedeforsvar istedenfor markeringsforsvar (Olsen et al., 1994; VM rapporten, 2006). I tillegg har tilbakespillsregelen innført i 1992 gjort at keeperen har fått en ”større” rolle i fotball – laget. Det stilles nå krav til at keeperen skal beherske ballen med beina, og flere påpeker viktigheten av at en keeper skal kunne ”spille” fotball og bidra i eget lags angrepsspill:

Fifty years ago a soccer team was made up of specialist players. A centre forward was exclusively concerned with shooting and scoring. A “winger” specialized in running to cross the ball into the penalty area from the widest positions. And goalkeepers were there to prevent shots from going into the net and for setting the game in motion when an opposing attack broke down...Times have changed, most players now make much greater contribution to play. Both in attack and defense. In all parts of the field. Goalkeepers today are expected to dominate certain areas and to make important contributions in many other circumstances. (Wade, 1997, s 2)

Man kommer allikevel ikke utenom at keeperens viktigste oppgaver er som forsvarsspiller. Han er den eneste spilleren på laget som kan bruke hendene og den eneste spilleren på laget som er i stand til å være i fullstendig besittelse av ballen i åpent spill (Arts, 2002). Dette kan selvfølgelig brukes til å oppnå angrepsfordeler også, men dette er lite verdt hvis man ikke har en keeper som evner å ta frem ”spesialferdigheter” i situasjoner hvor det foreligger fare for mål imot.

Suksessrike lag kjennetegnes ved at de scorer oftere på skuddene sine enn ikke – suksessrike lag. Samt at de slipper inn færre mål pr. skudd (Hook & Hughes, 2001). Skal laget lykkes er man altså avhengig av en keeper som er dyktig til å hindre motstander i å omsette avslutninger i mål:

The primary task of the goalkeeper is to prevent the opponent from scoring goals. (Van Der Sar, 2002).

First and last, the goalkeeper is responsible for stopping shots. He must anticipate the intentions of all attackers preferably before they even have the ball. He must read shooting situations almost as well as attackers themselves (Wade, 1997, s 8).

En undersøkelse (Grøttland, 2002) viser at keeperen er direkte involvert (i kontakt med ball) som angreps spiller 30 ganger i løpet av en kamp, versus 14 direkte involveringer som forsvarsspiller.

Figur 13: Kakediagrammet viser gjennomsnittlig antall direkte involveringer pr kamp i EM 2004

I forsvar vil hovedoppgaven til keeper så vel som utespillere være å hindre mål. I de fleste situasjoner vil det for det forsvarende lag ikke være noen umiddelbar fare for mål, slik at førsteprioritet blir å vinne ball, så at man kan angripe og forsøke å score. For keeperen, som har sin utgangsposisjon nært eget mål, vil det å vinne ball \ hindre mål ofte være to sider av samme sak. Keeperen vinner som regel ballen nær sitt eget mål, og da hindrer han samtidig baklengsmål i mange situasjoner. (NFF, 2003). Samtidig vil det være flere situasjoner hvor keeper vinner ball, hvor det ikke er noen umiddelbar fare for mål før eventuelt neste trekk. Ved å være ansvarsfull og bevisst kan dermed keeperen frata motstander opplagte scoringsmuligheter ved å erobre ball før den store sjansen kommer.

“Gaining clean and undisputed possession of the ball in all circumstances where he is able to do so safely is, in many respects, the true hallmark of the great keeper” (Wade, 1997, s 13).

2.5: Keeperen som forsvarsspiller

I den moderne keeperlitteraturen, både her til lands og utenlands har det vært liten tradisjon for å ta utgangspunkt i spillesituasjoner. Litteraturen tar i stedet utgangspunkt i et utall av teknikker, og hvilke momenter som er sentrale for en perfekt teknisk utførelse (Puxel, 2002; NFF, 1994; DiCicco, 2003; NFF, 1999; Luxbacher, 2003; Rise, 1998; Hoek, 1990). Følgelig finnes det få forsøk på kategoriseringer av hvilke situasjoner keeperen møter i kamp. Unntaket ser vi imidlertid i NFF's "ferdighetsutvikling for keepere (2003). Her blir tre hovedsituasjoner i forsvar skissert sammen med undersituasjoner:

1: Ballen utenfor inngripenavstand.

2: Ballen innenfor inngripenavstand.

- *gjennomspill inn i bakrom*
- *en mot en situasjoner*
- *ballen på skuddhold*
- *innlegg*
- *avslutning etter innlegg.*

3: Dødballer:

- *Avspark*
- *frispark fra distanse*
- *frispark på skuddhold*
- *frispark fra sidekorridor*
- *lange innkast*
- *hjørnespark*
- *straffespark.*

Det finnes også noe utenlandsk litteratur som forsøker å kategorisere spillesituasjonene keeperen møter i kamp. Arts (2002) deler keeperens oppgaver i forsvar inn i indirekte og direkte farlige situasjoner.

Ved en direkte farlig situasjon, så er det en umiddelbar fare for at ballen kan gå i mål. Ved en indirekte farlig situasjon, så er motstanderen ennå ikke i en situasjon hvor det foreligger en umiddelbar fare for mål eller målsjanse imot.

Ruiz (2002) mener at keeperen har tre ansvarsområder i forsvar og en i angrep.

Ansvarsområdene i forsvar dreier seg om skuddstopping, dødballsituasjoner, håndtere gjennomspill og innlegg. I angrep dreier det seg om bidra til at eget lag scorer mål.

Forfatterne av ”ferdighetsutvikling for keepere” (2003) mener at keeperen har følgende arbeidsprioriteringer i forsvar:

- Primæroppgave: Hindre mål.
- Sekundæroppgave: Vinne ball.

I denne tankegangen ligger spilleprinsippmodellen til grunn. Når motstander er i besittelse av ball skal keeperen sammen med sine medspillere forsøke å vinne igjen ballen og \ eller hindre mål imot.

Figur 14: Spilleprinsippmodellen modifisert etter Larsen, Semb og Olsen (Bergo et, al. 2002, s 104)

I fotballspillet kommer spilleprinsippene og forholdet mellom dem til uttrykk i praksis. På samme måte som for utespillerne, må keeperen hele tide forholde seg til en av de tre hovedoppgavene i spillet. Score mål, vinne ballen eller hindre mål (NFF, 2003, s 15).

Keeperrollen er spesiell i den forstand at man som oftest er den forsvarsspilleren som er plassert nærmest eget mål og den eneste som har mulighet til å være i fullstendig besittelse av ball i åpent spill (Wade, 1997). Dette gjør at keeperen sjelden er direkte involvert i situasjoner hvor det å vinne ball er forsvarerlagets eneste prioritering der og da. Keeperen kan selvfølgelig bidra her i forhold til kommunikasjon og sikringsspill, men keeperen blir som oftest ikke direkte involvert i forsvar før ballen nærmer seg eller er innefor 16 meteren. Dette gjør at det å vinne ball og hindre mål imot ofte blir to sider av samme sak. Så lenge motstander har ballen i nærheten av eller innefor 16 meter vil det alltid være en reel mulighet for et ”score mål forsøk” fra motstander. Følgelig må keeperen hele veien veie ambisjoner om å vinne ball opp mot oppgaven om å hindre mål imot.

Figur 15: Situasjon fra VM finalen 2006 del 1.

Ovenfor ser en situasjon fra VM finalen 06 mellom Frankrike og Italia. Frankrike er i angrep og har ballen ute i høyre sidekorridor. De nærmer seg 16 meteren og en mulighet til å avslutte på mål. Den italienske keeperen (som står innenfor 5 meteren) må nå innta en posisjon hvor han er klar for å avverge et eventuelt skudd. En posisjon hvor han er i stand til å hindre mål imot. Dette er hans hovedoppgave. Det er imidlertid lite sannsynlig at franskmannen forsøker et skudd fra denne posisjonen med høyrebeinet sitt. Keeperen er jo på plass og 1. forsvarer stenger av deler av skuddvinkelen (inviterer til skudd \ innlegg på innsiden).

Det er mer sannsynlig at Frankrike prøver et trekk ekstra for å komme i gunstigere avslutningsposisjon. Da gjennom et innlegg og videre avslutning innenfor 16 meteren. Dette får konsekvenser for keeperens prioriteringer. Han kan ikke prioritere vekk det å "hindre mål", men samtidig som han er posisjonert og beredt på et direkte avslutningsforsøk, er det her også aktuelt å posisjonere seg slik at man kan vinne ball ved et eventuelt innlegg. Han kan slippe seg litt lenger ut av målet og innta en kroppsposisjon som gjør han klar for å forsøke å plukke innlegget. Hvis 1. angriper velger å legge inn og keeperen klarer å erobre ballen har han fratatt motstander en potensiell målsjanse og gitt eget lag en mulighet til å angripe.

Som vi ser av bildet på neste side så velger franskmannen å legge inn. Innlegget har skru og retning såpass dypt i banen at keeper ikke vil rekke å erobre denne ballen. Hadde han valgt å gå ut på denne ballen hadde intensjonen om å vinne ball gått på bekostning av oppgaven om å hindre mål imot. Keeperens hovedoppgave har nå endret seg. Mens oppgavene å vinne ball og hindre mål var relativt likestilte i trekket før, handler det nå kun om å hindre mål imot.

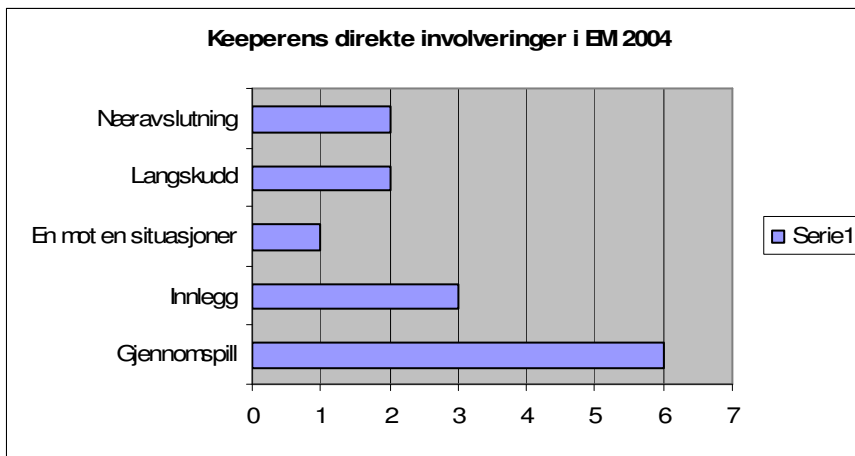
Figur 16: Situasjon fra VM finalen 2006 del 2.

Keeperens primære arbeidsoppgave er nå å hindre mål!

Det er for sent å frata motstander et avslutningsforsøk, og alt må mobiliseres i forhold til å hindre mål imot. Situasjonen ovenfor ender i at den italienske keeperen redder mesterlig etter en heading fra Zidane.

Typiske situasjoner hvor keeper vinner ballen og fremstår som ballerobrør, vil være innlegg og gjennomspill. Ca 70 % av EM keepernes oppgaver i forsvar 2002, dreide seg rundt disse to situasjonene. (Grøttland, 2002). I disse situasjonene vil en agering fra keeper hindre at motstander får en målsjanse. Ved å plukke et innlegg hindrer man muligheten for en næravslutning i neste trekk, og ved å erobre et gjennomspill avverger man en potensiell ”alene mot keeper” situasjon.

De restredende 30 % dreier seg om situasjoner hvor keeperen først og fremst er ”redningsmann” \ målredder. Situasjoner hvor keeperens primære arbeidsoppgave er å hindre mål. Vi snakker om 4 – 5 situasjoner i løpet av en kamp (Grøttland, 2002). Karakteristika for disse situasjonene er at motspiller har ballkontroll, og har mulighet til å avslutte på mål. Totalt vil keeperen få ca fire skudd på seg i løpet av en kamp. (Grøttland, 2002).

Figur 17: Diagrammet viser gjennomsnittlig direkte involveringer i forsvar pr. kamp under EM 2004

Disse funnene harmonerer godt med undersøkelsen til Hughes (1990) fra VM 1990 hvor keeperinvolveringene ble undersøkt. Han kom frem til følgende data:

Tabell 1: Tabellen viser type keeperinvolveringer pr kamp fra VM 1990 (gj. Snitt).

Keeperinvolvering	VM 1990
Redning (retur)	1,3
Redning (fast grep)	2,0
Bokser innlegg	0,6
Holder innlegg	2,0
Utspill	7,6
Kast \ pasning	15,0
Andre involveringer	4,4

Grøttland (2002) påpeker at keeperen i løpet av en kamp vil komme opp i tre hovedsituasjoner som videre styrer hans arbeidsoppgaver:

1: Keeperen som angrepspiller. 2: Keeperen som ballerobr. 3: Keeperen som redningsmann.

Disse tre hovedsituasjonene tar utgangspunkt i spilleprinsippmodellen og oppgavene: *Score mål, vinne ball og hindre mål.*

Ved hovedsituasjon 1 vil keeperens oppgave være å gjøre en aksjon som kan bidra til at eget lag kan score mål. Og visa versa ved hovedsituasjon 3. Her vil det være snakk om å hindre motstander i å score. Hovedsituasjon 2 ligger midt i mellom, og vil ut- ifra den aktuelle situasjonen bevege seg mot 1 og 3. Her vil det være snakk om å erobre ball for å kunne angripe, samtidig som man ved å erobre ball fratser motstander muligheten til å score mål (Baranda, Ortega & Palao, 2008).

Som vi har sett så er keeperen relativt lite direkte involvert som forsvarsspiller. Dette støttes av Ishan (2006) sin undersøkelse av VM keeperne i 2002.

Tabell 2: Tabellen viser data i forhold til keeperrollen i VM 2002 (Ishan, 2006, s 121)

	Matches Played	Goal Againts	Goals Against per Game Ratio	Penalty Kicks saved	Free Kicks saved	Corner Kicks saved	Fast Breaks saved	Individual saves
Average	3,88	4,84	1,398	0,16	1,25	0,53	0,88	13,09
Median	3,00	5,00	1,250	0	1,00	0	0,50	11,50
Mode	3	3	1,000	0	1	0	0	8
Variance	2,11	4,01	0,586	0,20	0,90	0,39	1,60	44,67
Range	5	10	3,571	2	3	2	6	33
Minimum	2	2	0,429	0	0	0	0	1
Maximum	7	12	4,000	2	3	2	6	34

Det foreligger allikevel flere situasjoner i løpet av en kamp hvor keeperen må være i beredskap i form av å gjøre mange av de samme ageringene som han ville ha gjort ved en direkte involvering. Det vil f. eks være flere skuddsituasjoner som til slutt blir blokkert eller går utenfor mål. Disse situasjonene vil allikevel utgjøre en arbeidsbelastning for keeperen. En undersøkelse av Johansen (2007) viser at keeperen må gjøre en inngripen ved skudd imot i 42,1 % av tilfellene. Dette er i tråd med Hughes⁹ (1990) som hevder at 47 % av alle skudd treffer mål.

Franks, Patridge & Nagelkerke (1990) viser til følgende skuddstatsstikk fra VM 1990:

Tabell 3: Tabellen viser skuddkarakteristika fra fotball VM 1990. Gj. Snitt..

VM 1990	
Skudd på mål	4,4
Skudd utenfor mål	5,1
Skudd blokkert	2,5
Skuddmuligheter ikke benyttet	14,8

Tallene fra EM 2008 viser noe av de samme tendensene. I snitt ble det skutt 23,8 skudd pr kamp. Altså ca 12 skudd pr lag. 46 % av disse skuddene treff mål.

Keeperen vil også oppleve situasjoner hvor motstander har ballkontroll innefor 16 meteren, men hvor de av forskjellige årsaker ikke får skutt eller innleggssituasjoner som får et annet

⁹ Hughes undersøkte 109 kamper i perioden 1966 – 1988. På disse ble det scoret 202 mål. 47 % av alle skudd treffer mål. I gjennomsnitt 13,3 skudd pr kamp og 7,2 skudd pr mål

utfall enn avslutning på mål. Data fra EM finalen i 2008 mellom Tyskland og Spania viser at Tyskland totalt slo 21 innlegg i løpet av kampen, mot Spanias 19. I løpet av samme kamp hadde Tyskland ballkontroll innenfor 16 meteren 10 ganger mens Spania hadde ballkontroll 13 ganger (UEFA, 2008). Mange av disse situasjonene ender ikke med en avslutning på mål, men stiller allikevel store krav til keeperen.

Dødballsituasjoner, da spesielt nærme eget mål, utgjør også en betydelig arbeidsbelastning for keeperen selv om han til syvende og sist ikke blir direkte involvert. Han må være konsentrert og beredt samtidig som han skal dirigere spillerne foran seg. Olsen et al. (1994) viser til forholdet mellom antall dødballer opp mot antall avslutninger og mål i VM 1990:

Tabell 4: Forholdet mellom antall tildømte dødballsituasjoner og antall avslutninger og scoringer fra VM 1990 (Olsen et al., 1994, s 66).

Type dødball	Antall dødballer	Antall avslutninger	Antall mål
Frispark utenfor 16 meter, innefor skuddistanse	246	172	7
Frispark utenfor 16 meter, utenfor skuddistanse	169	41	4
Innoverskrudd hjørnespark	246	57	6
Utoverskrudd hjørnespark	127	42	3

Keeperen blir altså relativt sjelden direkte involvert i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven for han og laget er å hindre mål. Som jeg tidligere har vært inne på gir imidlertid ikke tall på keeperens direkte involveringer som ”redningsmann” noe fullgodt bilde av arbeidsbelastningen. Situasjonene hvor han må forvente at han skal bli involvert er mange, og dette krever mye av det samme arbeidet (spesielt mentalt) som i de situasjonene hvor f. eks skuddet når helt frem til keeperen.

2.6: Avslutteren

Det er gjort mange undersøkelser i forhold til målscoring i fotball (Olsen et al., 1994; FIFA, 2006; Markowski, 2007; Hughes, 2005; Franks, 1990; Larsen, 1992). Færre undersøkelser er gjort på avslutningssituasjoner som ikke ender med scoring, avslutningssituasjoner totalt sett, eller avslutningssituasjoner hvor man analyserer keeperen parallelt med avslutter. Unntaket er Baranda et al., (2008) som så på konflikten scoring – redning i VM i Japan & Korea 2002. De studerte 34 keepere i totalt 64 kamper fra mesterskapet i 2002, og gjorde blant annet følgende funn:

- Siste pasning før avslutning kom oftest fra distanse. Utenfor sekstenmeteren.
- Foten blir brukt mest til å avslutte med (84 %), mens hodet blir brukt 13 %.
- Straffeområdet (området mellom femmeter og straffemerket) er området hvor keeperen er mest direkte involvert
- Det blir skutt minst innefor femmeter, og like mye fra fem – sekstenmeter (39,2 %) og utenfor sekstenmeter (39,7 %).

Jeg vil på de neste sidene presentere noen tall fra undersøkelser som er gjort i forbindelse med scoringen eller avslutningsfasen, som synes relevante for min oppgave. Disse tallene er i utgangspunktet sett med avslutterens øyne, noe som følgelig er interessant å diskutere opp mot konsekvenser for keeperen. Dette vil bli gjort senere i oppgaven. Hensikten med tallene nedenfor er å få belyst det vi vet om avslutningsfasen sett med avslutterens øyne, og følgelig få mer ”kjøtt på beinet” inn mot resultat og diskusjonskapittelet.

”Score mål – hindre mål” er den største interessekonflikten i spillet fotball. I denne oppgaven representert ved angriper som skal forsøke å overvinne keeper og keeper som skal forsøke å overvinne angriper. Larsen (1992) kaller dette for avslutningsfasen, og mener at denne igjen kan deles i to. Det avgjørende trekket forut for avslutning og selve utnyttelsen av avslutningssituasjonen. Larsen (1992) påpeker imidlertid at det ikke trenger å forekomme noe nest siste trekk hos det angripende lag i forkant av avslutningen. Avslutningen kan like gjerne komme etter 2. ball, retur fra keeper eller egen ballerobring. En variabel holder seg imidlertid relativt stabil¹⁰, og det er antall scoringer etter dødball. Dødballsituasjoner defineres av

¹⁰ Tall fra EM 2008 og Champions League 2007\2008 tyder på at antall dødballs scoringer er på vei ned. I EM 2008 kom 20 % av målene etter dødball. Scoringsratio på corner var f. eks 1:64. I CL kom 23 % av målene etter dødball (UEFA, 2008).

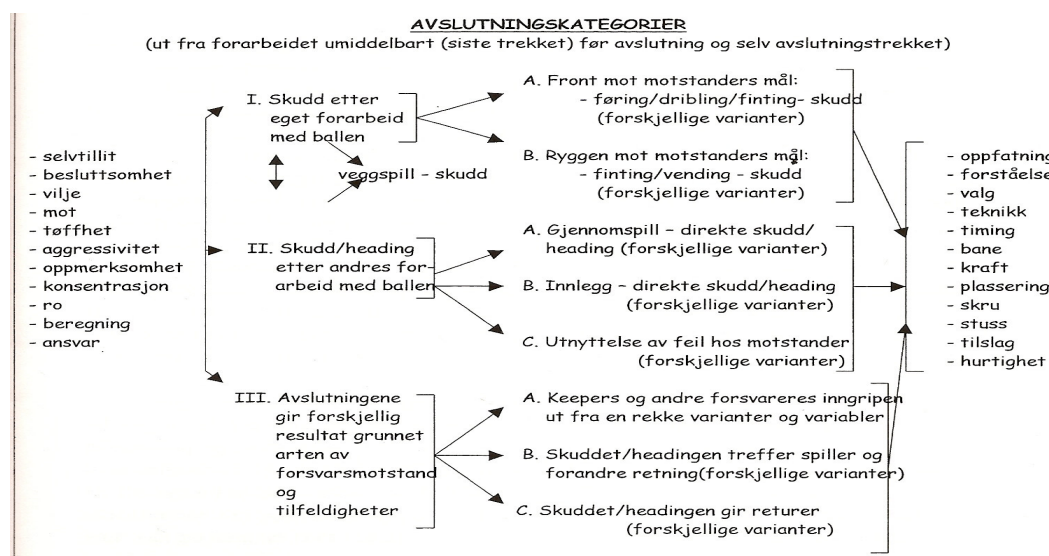
Olsen et al., (1994) som scoringer som kommer innen syv sekunder etter at dødballen er satt i gang i form av en corner, frispark, straffespark¹¹ eller innkast.

Tabell 5: Tabellen viser antall dødballs scoringer i de seneste mesterskapene.

VM 1986	VM 1990	VM 1994	VM 1998	VM 2002	VM 2006
30,3 %	34,8 %	41,5 %	28,3 %	27,9 %	31,3 %

Som vi ser så kommer ca 1\3 av alle scoringer etter dødball¹². I VM 2006 kom 31,3 % av alle mål etter dødball. De fleste da i form av et frispark (28 %) og straffespark (28 %) (FIFA, 2006).

Morishak (2001) påpeker at det nærmest er utallige måter å avslutte på og at ingen scoringer i fotball er like. Han har allikevel dristet seg til å presentere en modell som tar for seg de viktigste variablene og detaljene i avslutningsøyeblikket:

Figur 18: Modellen viser Morishak (2001) sin kategorisering av ulike avslutninger.

Modellen viser blant annet at de nest siste trekkene før avslutning som kommer i form av pasning, kan karakteriseres som gjennomspill, innlegg eller utnyttelse av feil hos motstander. Faag (2000) studerte 651 angrep som førte til målsjanser i VM 1998 og kom frem til at det var flest angrep hvor det kun var en pasning i forkant¹³.

¹¹ Totalt i VM sluttspillene 1982, 1986, 1990, 1994 og 1994 ble det skutt 211 straffespark. 76 % har endt med scoring. I forbindelse med straffene i VM 1998 valgte keeper riktig side 29 ganger (63 %). (D`Arcy, 2000)

¹² Tallene kan ikke ukritisk settes opp mot hverandre. Ulike undersøkelser kan ha ulik operasjonalisering, og jeg har ikke lyktes med å få tak i samtlige undersøkelser operasjonalisering.

¹³ Charles Reep analyserte data fra 3213 kamper fra perioden 1953 – 1968. To hovedfunn ble presentert: 1: Ca 80 % av alle scoringer kom etter tre trekk eller færre. 2: Det scores mål på en av ti skudd. Disse funnene har senere blitt understøttet av senere studier (Franks et al., 1983, 1990; Hughes et al., 1988; Patridge & Franks,

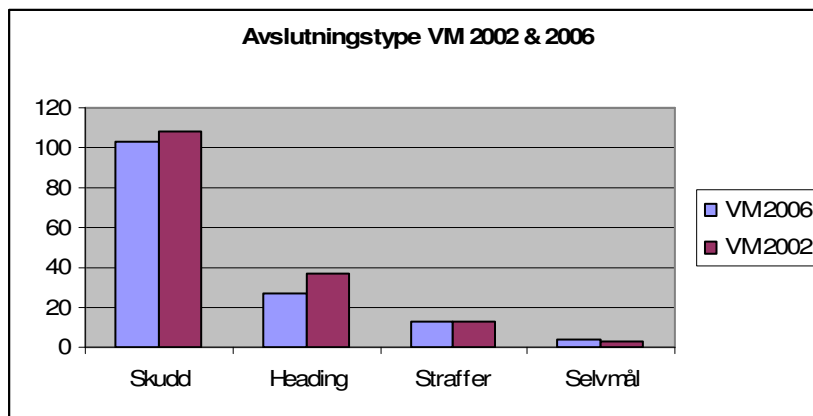
14,3 % av alle målsjansene kom etter 6 eller flere pasninger i forkant, mens 14,3 % kom etter null pasninger i forkant. Det være seg direkte dødballer, 2. baller returer osv.

Morisebak (2001) sin modell på forrige side tar utgangspunkt i at selve avslutningen kommer etter et skudd¹⁴ eller heading.

FIFA rapporten fra VM 2006 viser at av 117 mål totalt, så kom:

- 103 mål etter skudd
- 27 mål etter heading
- 13 mål etter straffer
- 4 etter selvmål

Foredelingen var relativt lik i VM 2002 (FIFA, 2006):

Figur 19: Avslutningstype i VM 2002 & 2006.

I VM 2006 ble målene ble scoret av spillere i følgende roller (FIFA, 2006):

- Spisser: 77 mål
- Midtbanespillere: 47 mål
- Bakspillere: 17 mål
- Selvmål: 4

1989; Grehaigne, 1999). (Sitert av Hughes & Franks 2005). Olsen et al., (1994) viser til tilsvarende tall fra VM 1982, 1986, 1990: Ca 70 % av alle mål kom etter tre trekk eller færre.

¹⁴ En undersøkelse av Olsen et al., (1994) av fotball VM 1990 viser at målscorer sjelden har passert en motspiller i forkant av avslutning og scoring. Ved 82,6 % av scoringene har målscorer passert 0 spillere.

I forbindelse med scoringen¹⁵ benytter målscorer som oftest en berøring:

VM 2002: 77 % (Pellerud, 2005).

VM 2006: 64 % (Markowski, 2007).

Faag (2000) gikk litt bredere ut i sin undersøkelse og analyserte samtlige målsjanser fra VM 1998. Han fant ut at avslutter brukte en berøring i 63 % av tilfellene.

De fleste målene blir scoret innenfor 16 meteren. I VM 2002 kom 83 % av målene etter en sisteberøring innenfor 16 meteren (Pellerud, 2005), mens antall mål scoret innefor 16 meteren var på 79,3 % i VM 2006 (Markowski, 2007).

I tabellen nedenfor ser vi en oppsummering av scoringsdataen fra VM 2002:

Tabell 6: Tabellen viser en oversikt over scoringskarakteristika fra VM 2002 (Pellerud, 2002, s 293)

	Kategori	Sub - kategori	Frekvens	Prosent
Turnering	antall kamper			
	Antall mål			
	Mål pr. kamp		1.76	
Scoringstype	dødballer		58	35.8
		Comer	20	12.3
		Frispark	18	11.1
		Kast	4	2.4
		Straffe	14	8.6
		Målspark	1	0.6
	Overgang			
	Lengre angrep			
Avslutnings - detaljer	innenfor 16 - meter		134	83
	Utenfor 16 - meter		28	17
Mål etter innlegg	Totalt		64	39.5
		Innsvinger	12	18.8
		Utsvinger	52	81.2
Pasninger før avslutning	Null		42	25.9
	En		35	21.6
	To		22	13.5
	Tre		30	18.5
	Fire		8	
	Fem		8	
	Seks		4	
	Syv		2	
	Åtte		2	
	Ni		2	
	Ti		1	
	11 +	Elleve	4	
	Femten	1		
	seksten	1		
Touch på avslutter	En		125	77
	To		18	11.1
	Tre		8	
	Fire		4	
	Fem		1	
	seks		1	

¹⁵ Holmedal (2008) har analysert 69 tippeligamål sesongen 2007, og gjorde blant annet følgende funn: 43 % av målene kom etter innlegg. Ved 2 av 3 scoringer setter målscorer ballen hardt nede i målet. Avslutter løfter blikket og ser på keeper ved 25 av målene. Ved over halvparten av scoringene befinner nærmeste forsvarer seg 2 meter unna eller nærmere avslutter i avslutningsøyeblikket

En avslutningssituasjon i åpent spill skiller seg merkbart ut fra andre avslutningssituasjoner, og det er ”alene med keeper” situasjonen. Denne situasjonen er spesiell i den forstand at keeperen nå er 1. forsvarer, og har ansvar for å forverre klimaet for avslutter i større grad enn ved andre avslutningssituasjoner (Ruiz, 2001). Ved f. eks et langskudd vil keeperen oftest fungere som en sikringsspiller bak sine medspillere, og det er begrenset hva keeperen får gjort i forhold til å aktivt påvirke situasjonen før avslutningen kommer. Dette bildet endrer seg i det keeperen er definert som 1. forsvarer før avslutningen kommer. Nå er det han som har hovedansvaret for å ødelegge så mye som mulig for 1. angriper før avslutningen, samtidig som han selvfølgelig i tillegg har ansvar for å redde avslutningen.

I VM 2006 kom 15.6 % (23 mål) av målene etter en ”alene mot keeper” situasjon. I disse situasjonene brukte 1. angriper:

- 1 touch: 21.7 %
- 2 touch: 43.5 %
- 3 touch: 21.7 %
- Flere touch: 13 %

Den vanligste avslutningsteknikken i disse situasjonene var innsideteknikken (61 %), og det ble som oftest avsluttet imellom 5meteren og straffemerket (69,6 %).

Tidligere undersøkelser viser altså at de fleste mål scores etter få trekk i forkant og som oftest innenfor sekstenmeteren. Avslutter bruker få berøringer og scorer som oftest etter bruk av innside teknikken eller hode. Undersøkelser som kun tar for seg scoringen gir imidlertid ikke noe fullgodt bilde av keeperrollen i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål. Man må i tillegg se på situasjoner hvor keeperen går seirende ut av ”duellen”. Dette blir gjort i min undersøkelse med det utgangspunkt at avslutterens handlinger får konsekvenser for keeperens arbeidssituasjon¹⁶.

¹⁶ I henhold til konfigurasjonsteorien så vil både keeper og avslutter forme situasjonen og påvirke motpartens muligheter og handlinger. I de fleste situasjoner vil imidlertid avslutter påvirke keeper mer enn keeper påvirker avslutter, ettersom avslutter er i besittelse av ballen, og keeper ofte er posisjonert et stykke unna.

3.0 Metode

Metodekapittelet starter med noen betraktninger omkring valg av metode og kampanalyse. Videre presenteres fremgangsmåten i forbindelse med litteratursøket, og diskusjon rundt utvalg, valg av variabler, operasjonaliseringen av disse samt analysen av data. Metodekapittelet tar til slutt for seg oppgavens validitet og reliabilitet.

3.1 Valg av metode

I forskningen er det vanlig å trekke et skille mellom kvantitativ og kvalitativ forskning, selv om dette skillet ikke er absolutt (Dahl, 2002). Begge tilnærmingene har samme mål. De skal skape større viten innefor det temaet det forskes på.

En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder (Hellevik, 2002, s 12)

I denne besvarelsen blir både en kvantitativ og kvalitativ tilnærming brukt. Kvalitativ metode (observasjon) har blitt brukt som forberedelse til kvantitativ metode (Faag, 2000).

Den kvantitative tilnærmingen kjennetegnes ved at forskeren først systematisk skaffer seg sammenlignbare opplysninger om flere undersøkelsesobjekter av et visst slag. Disse opplysningene uttrykkes så i form av tall før man til slutt foretar en ny analyse av mønsteret i tallmaterialet (Hellevik, 2002).

Holme & Solvang (1991) presenterer de sterke sidene til den kvantitative tilnærmingen:

- Presisjon.
- Systematiske og strukturerte observasjoner.
- Interesse for det gjennomsnittlige, det representative.
- Interesse for adskilte variabler.
- Fremstilling og forklaring.
- Omforming av data til tall og mengdestørrelser.

Den kvantitative metodens styrker til tross: Holme & Solvang (1991, s 142) understreker at vi ikke må se oss blinde på den kvantitative metodens fordeler:

”Kan en sette et forhold på tallform, blir dette fort oppfattet som den objektive sannhet. Dette åpner for omfattende misbruk. Ikke bare av forskeren, men også av andre brukere. Folk flest må derfor få et mer realistisk forhold til hva en kan oppnå ved hjelp av kvantitativ metode”

Aspekt ved undersøkelsen	Datatype	
	Kvalitative data	Kvantitative data
Problemstillinger	Analytisk beskrivelse	Statistisk generalisering
Metodiske opplegg	Fleksibilitet	Strukturering
Forholdet til kildene	Nærhet og sensitivitet	Avstand og selektivitet
Tolkningsmuligheter	Relevans	Presisjon

Figur 20: Figuren viser forskjellen mellom det kvalitative og det kvantitative forskningsopplegget. (Grønmo, 2004, s 129)

Ringdal (2001) hevder at den kvantitative forskningsstrategien bygger på at sosiale fenomener viser en så stor stabilitet at måling og kvantitativ beskrivelse er meningsfylt. Den kvalitative forskningsstrategien bygger på at den sosiale verden konstrueres gjennom individers handlinger. Min oppgave har innslag av begge metodene og selve kampanalysen har vært igjennom to hovedrunder:

- 1:** Kvalitativ foranalyse av 22 kamper + 4 ekstraomganger. Alle situasjoner (situasjoner hvor keeperen ble direkte involvert) hvor keeperens primære arbeidsoppgave var å hindre mål ble plukket ut. Totalt 193 situasjoner
- 2:** En kvantitativ analyse av de 193 situasjonene i forhold til variablene og kategoriene designet til å svare på problemstillingene.

3.2 Kampanalyse

”Kampanalyse består av å observere, samle inn og behandle objektive data. Informasjonen som samles inn er ofte av en slik karakter at den kan presenteres ved hjelp av tall eller symboler, som i sin tur vil danne grunnlaget for statistisk analyse” (Larsen, s 88, 1988).

En indirekte kampanalyse er blitt brukt som metode. Indirekte av to grunner: 1: For å få med seg alle detaljene som skal registreres og analyseres, og som skjer i løpet av et par sekunder, så er man avhengig av å se situasjonen flere ganger. 2: Det er nærmest umulig å få med seg 22 kamper live under et fotball VM. Ved en indirekte kampanalyse kan bruke god tid på analysen. Man kan kjøre flere repetisjoner, bruke slowmotion og stillbilder.

Siste års TV sendinger gir også muligheter som man ikke ville fått om man var tilstede live på kampen. Først og fremst i form av utallige repliser fra forskjellige kameraer.

Kampanalyse som metode, er ment brukt for å fremskaffe kampinformasjon. Det være seg fra et fysisk eller teknisk \ taktisk perspektiv. Denne informasjonen kan brukes til å designe trenings -øvelser og sikre kamplik trening (Baranda et al., 2008; Van Der kamp & Ward, 2002).

”Et svært viktig felt innenfor kampanalyseforskningen er å kartlegge hva som egentlig skjer i en spesiell kamp, tendenser fra et antall kamper eller hos spesielle lag” (Larsen, s 15, 1988).

Gjennomføring av kampanalysen:

Selve registreringsarbeidet og kampanalysen har vært igjennom flere ”runder”:

- 1) 22 kamper (inkludert 4 ekstraomganger) ble sett igjennom og situasjoner hvor keeper var direkte involvert og *hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål*, ble lagt inn i kampanalyseverktøyet *Interplay*.
- 2) Selve databehandlingen ble gjort ved bruk av databehandlingsverktøyet SPSS. Variablene ble lagt inn i dette programmet.
- 3) Videoklippene ble spilt av og data lagt inn i SPSS.
- 4) Data ble behandlet statistisk via SPSS.

3.3 Litteratursøk

Halvorsen (1993) hevder at man ved utforming av problemstilling og forskningsopplegg sjelden starter på bar bakke. Det finnes som oftest personer som har kjennskap til emneområdet som er utgangspunktet for problemstillingen. Litteratursøking er en viktig del av denne informasjonssøkingen. Litteratur søk er spesielt aktuelt i begynnelsen av et prosjekt og i skrivefasen. En solid kjennskap til teori og tidligere forskning er helt nødvendig for utforming og begrunnelse av presise forskningsspørsmål (Ringdal, 2007).

Halvorsen (1993) påpeker videre at litteratursøking kan være:

1. Usystematisk (menneskelige kilder, tilfeldige litteraturlister)
2. Kjedesøking (benytte sentrale kilder og nyere litteratur)
3. Systematisk (encyklopedisk søking, bibliografisk søking, søking via tidsskrifter).

Mitt litteratursøk har hatt innslag av alle tre overnevnte kategorier. Det har til dels vært usystematisk, ettersom jeg aktivt har benyttet litteraturlistene til oppgaver og artikler som har vært relevante for min oppgave.

I tillegg har jeg oppsøkt alt som er av nyere litteratur på området. Det være seg D oppgaver hos Norges Fotballforbund, bøker og hefter gitt ut av NFF, Masteroppgaver ved NIH, samt anerkjente bøker innenlands og utenlands.

Parallelt har det blitt gjort et systematisk søk via **Sport Discus**. Jeg har da søkt på:

Goalkeeper and soccer (510 treff) og **goalkeeper and analysis** (53 treff). **BIBSYS** har også blitt brukt i det systematiske søket.

Det er imidlertid viktig å understreke at det gjort få vitenskapelige undersøkelser av keeperrollen. Dette har i seg selv har vært noe av drivkraften i dette prosjektet. Dette betyr imidlertid at jeg ikke har hatt mye å støtte meg på i denne oppgaven.

Problemstillingen i en undersøkelse har ikke nødvendigvis tidligere forskning som utgangspunkt. Den kan også ha sin bakgrunn i mer eller mindre tilfeldige og enkeltstående iakttagelser som vekker forskerens nysgjerrighet. En slik utvelgingsform kalles induktiv, fordi forskeren med utgangspunkt i enkelte iakttagelser forsøker å arbeide seg frem til mer generelle forestillinger om et fenomen (Hellevik, 2002, s 47)

3.4 Utvalg

Denne oppgaven søker å gi svar på hva som kjennetegner keeperrollen. Ønsket er å få økt kunnskap som igjen kan benyttes til en bedre *ferdighetsutvikling* av keepere. Oppgaven skal være matnyttig for folk på praksisfeltet. Dette gjelder både trenere og utøvere. Det ligger i ordet *ferdighetsutvikling* at man gjør noe for å bli bedre. Man strekker seg etter ett eller annet. Man forsøker å utvikle seg. Og man har implisitt eller eksplisitt en slags referanse eller idealbilde. Det kan være den beste i bygda, byen, landet eller verden.

Med utgangspunkt i oppgavens formål, virket det naturlig å ta utgangspunkt i ekspertene: Keepere som spiller på det høyeste nivået og som møter motstand på det høyeste nivået. Fotball VM er en god arena for å studere de beste spillerne. Det er mange kamper i løpet av kort tid, det blir gjort mye forskning og det forligger mye statistisk analyse fra turneringene, og sist men ikke minst: De beste spillerne er i aksjon. Ikke alle, men de fleste.

Jeg ønsker å bruke ekspertene – verdens beste keepere som referanseramme i forhold til hva keeperollen går ut på. Keeperopptredener i VM 2006 vil bli analysert.

Jeg har valgt meg ut de kampene NIH har hatt liggende på Video. Dette var samtlige kamper fra åttendedelsfinalen og frem til finalen, samt enkelte gruppespillkamper.

Tabell 7: Tabellen viser kampene fra VM 2006 som inngår i min undersøkelse.

Italia – Tsjekia	0-2	Gruppespill
Tsjekia – Ghana	0-2	Gruppespill
Spania – Ukraina	4-0	Gruppespill
Paraguay – Trinidad Tobago	2-0	Gruppespill
Frankrike – Korea	1-1	Gruppespill
Australia - Japan	3-1	Gruppespill
Sverige - Tyskland	0-2	Åttendedelsfinale
Argentina – Mexico <i>Argentina - Mexico</i>	1-1	Åttendedelsfinale
Brasil – Ghana	3-0	Åttendedelsfinale
England – Ecuador	1-0	Åttendedelsfinale
Sveits – Ukraina	0-0	Åttendedelsfinale
Spania – Frankrike	1-3	Åttendedelsfinale
Italia – Australia	1-0	Åttendedelsfinale
Nederland – Portugal	0-1	Åttendedelsfinale
England – Portugal <i>England - Portugal</i>	0-0	Kvartfinale
Tyskland – Argentina <i>Argentina - Tyskland</i>	1-1	Kvartfinale
Brasil – Frankrike	0-1	Kvartfinale
Italia – Ukraina	3-0	Kvartfinale
Tyskland – Italia	0-2	Semifinale
Portugal – Frankrike	0-1	Semifinale
Portugal – Tyskland	1-3	Bronsefinale
Italia – Frankrike <i>Italia - Frankrike</i>	1-1	Finale

Hellevik (2002) mener at et representativt utvalg betyr at resultatene for utvalget blir tilnærmet de samme som en ville fått om en hadde undersøkt samtlige enheter (Hellevik, 2002). Populasjonen i VM 2006 var 64 kamper (pluss ekstraomganger) med to keepere fordelt på 32 lag. Det vil si 128 fulle keeperopptredener. Min andel av populasjonen har vært på ca 33 %. Det vil si 22 kamper + 4 ekstraomganger. Dette blir da totalt 44 fulle keeperopptredener (+ ekstraomganger). Noe som tilsvarer ca 2 fulle sesonger for f. eks en tippeligakeeper. 22 av turneringens 32 lag har inngått i undersøkelsen.

I forbindelse med utvalget fra Fotball VM 2006 har jeg benyttet meg av det videomaterialet NIH har hatt tilgjengelig (samtlige sluttspillkamper, pluss 6 gruppespillkamper). Jeg ser ingen umiddelbare fare for at utvalget er systematisk skjevt. Den enkleste måten å sjekke denne undersøkelsens representativitet er å se på scoringsnittet i VM 2006 totalt, opp mot scoringsnittet i VM 2006 ved de kampene jeg har analysert.

Scoringsnitt på 64 kamper VM 2006: 147 mål / 64 kamper = 2,3 mål pr kamp.

Scoringsnitt på mine 22 kamper fra VM 2006: 45 mål / 22 kamper 2 mål pr kamp.

Som vi ser, så er scoringsnittet i mesterskapet \ det total utvalget noe høyere enn i mitt utvalg. Forskjellen er imidlertid ikke markant. Det er heller ikke unaturlig at snittet er noe høyere for mesterskapet totalt, da det er flere "svakere" lag med i innledningen av turneringen som taper med større sifre. Storparten av mine kamper er fra åttendedelsfinalen, hvor kampene begynner å bli jevne.

3.5 Valg av variabler og kategorier

For å utforme et registreringsskjema som har gode nok variabler til å gi svar på problemstillingen (validitet), trenger man en god oversikt \ kunnskap omkring temaet som skal analyseres.

Det er langt mindre klart hva som kunne menes med "universet" av variabler. Det vil si hva som er alle variabler som faller inn under en problemstilling (Hellevik, 2002,s 129).

Man foretar en skjønnsmessig utvelgelse av de variablene en ut fra eksisterende kunnskaper om fenomenet som undersøkes, og som forskeren har grunn til å tro er representative for dimensjonen¹⁷ i den aktuelle sammenhengen (Hellevik, 2002). Larsen (1992) hevder av forskeren bør ha en totaloversikt over alle variabler som opptrer i en kamp.

Undertegnede egen kompetanse, samt rådende fotballitteratur har dannet basisen for variabeldanningen. Johannesen (1990) påpeker at man før, under og etter observasjon må

¹⁷ Med dimensjon menes det settet av beslektede variabler som kan sees som ulike aspekter ved samme egenskap (Hellevik, 2002).

foreta visse valg (sitert av Larsen, 1992). I et komplekst spill som fotball, blir dette særlig aktuelt. Situasjonene er mange, og få er standardiserte. Målet har dermed vært å utforme variabler som er valide i den forstand at de gir svar på problemstillingene. Det vil si at variablene i min oppgave må være gode nok til å gi et "bilde" av situasjonene som oppstår. Samtidig skal det være mulig å observere på en pålitelig måte. I den forbindelse har det vært viktig å utforme lite "problematisk" variabler (Larsen, 1992).

Det skal allikevel ikke legges skjul på at variablene som blir brukt i denne undersøkelsen, ikke er optimale med tanke på teorien presentert tidligere i oppgava. Det er ikke alle forhold som meningsfullt lar seg bearbeide innenfor rammen av kvantitativ metode (Holme & Solvang, 1991). Fotball er komplekst og skulle man brukt "optimale" variabler så hadde dette i for stor grad gått ut over reliabiliteten. Den relasjonelle dimensjonen er f. eks vanskeligere å fange opp statistisk enn den individuelle dimensjonen. Dette fordi den relasjonelle dimensjonen involverer flere spillere, samtidig som en viktig del av den relasjonelle dimensjonen er direkte og indirekte kommunikasjon, noe som er umulig å fange opp med kampanalyse som metode.

3.6 Operasjonalisering av variabler og nøkkelbegreper

Når man skal gå fra teori til empiri, altså samle inn informasjon, viser det seg ofte at den teoretiske definisjonen ikke gir tilstrekkelige entydige anvisninger på hvordan en skal avgjøre om noe faktisk er en undersøkelsesenheter som omfattes av problemstillingene. Da innfører man en operasjonell definisjon som forteller hvordan man skal gå frem for å ta stilling til om et empirisk fenomen faller inn under begrepet (Halvorsen 1993; Hellevik 2001).

Ringdal (2001) påpeker at enhver står fritt til å definere et begrep, men at man bør forholde seg til faglitteraturen på området. Dette har blitt gjort i så stor grad som det er mulig.

Keeperrollen har imidlertid vært gjenstand for få vitenskapelige undersøkelser tidligere, og således kan min oppgave kalles for nybrottsarbeid. Noe som betyr at jeg ved enkelte variabler har vært nødt til å operasjonalisere ut i fra egen forståelse (se vedlegg for variabler og operasjonalisering).

Nøkkelbegreper:

En analyse av keeperrollen i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål

=

Keeperens primære arbeidsoppgave er å hindre mål når det foreligger en umiddelbar fare for avslutning mot mål. Med umiddelbar fare menes påfølgende trekk. Ved bruk av video og evnen til å gå tilbake i tid, er det lett å identifisere hvilke situasjoner hvor keeperens primære arbeidsoppgave er å hindre mål imot.

Alle avslutninger som treffer mål utgjør datamaterialet. Det vil si at følgende situasjoner ikke er med:

- Avslutninger som går over, utenfor eller på annet vis ikke treffer mål.
- Avslutninger som treffer stolpen eller tverrligger
- Avslutninger som redde av keeper utenfor målet (avslutninger som ville gått utenfor hvis keeper ikke hadde grepet inn).

Denne avgrensningen får den konsekvens at man risikerer å gå glipp av situasjoner hvor keeperen har gjort et solid stykke arbeid i forhold til å hindre mål selv om han ikke er i kontakt med ball. F. eks ved at han kommer så tett opp i avslutter at han presser han til å skyte utenfor. Disse situasjonene var det imidlertid ikke mange av i mitt materiale.

Det må også gjøres en kvalitativ analyse av situasjonene. Enkelte situasjoner kan vanskelig kalles en avslutning på mål selv om ballen treffer mål. (f. eks en klarering fra motsatt halvdel som keeper plukker ned).

Ved alle avslutninger har jeg derfor stilt følgende spørsmål i avslutningsøyeblikket:

Foreligger det en fare for mål imot, sett med keeperens øyne?

Hvis ja: situasjonene analyseres

Hvis nei: Situasjonen analyseres ikke.

Variablene, kategoriene og operasjonaliseringen av disse finner man i oppgavens vedlegg:

Variablene mine kan deles inn i tre hovedkategorier:

- 1: Variabler som identifiserer hovedsituasjon og resultat
- 2: Variabler som belyser keeperens hovedmotstander → avslutteren
- 3: Variabler som identifiserer keeperens handlinger.

Tabell 8: Tabellen viser de ulike variablene benyttet i undersøkelsen.

Variabler som identifiserer hovedsituasjon og resultat	Variabler som belyser keeperens hovedmotstander, avslutteren	Variabler som identifiserer keeperens handlinger
Resultat	Karakteristika trekket før avslutning	Keeperens bevegelse i forkant av avslutningen
Type hovedsituasjon	Lokalisering trekket før avslutning	Keeperens kraftmobilisering i avslutningsøyeblikket
	Lokalisering avslutningen	Keeperens posisjon i avslutningsøyeblikket
	Antall touch hos avslutter	Keeperens sikt i avslutningsøyeblikket
	Avslutters avslutningsteknikk	Bruk av mellomsteg
	Høyre \ Venstre fot	
	Avslutters klima i avslutningsøyeblikket	Håndtering av ball
	Treffpunkt i målet	Redningstype

Disse variablene har så blitt kryssset opp mot de tre hovedsituasjonene: *Langskudd*, *næravslutning* og *en mot en situasjon*.

3.7 Analyse av data

Analyse av datamaterialet går ut på å trekke ut den informasjonen vi trenger for å kunne besvare problemstillingen (Hellevik, 2002). Mine problemstillinger er ute etter å karakterisere keeperrollen. *Hva gjør avslutter, hva gjør keeper og hva er hensiktsmessig?* Av den grunn har jeg valgt enkle frekvens og krysstabeller. En visuell inspeksjon av tabellene og grafene gir et godt bilde av hovedtendensene og synes tilstrekkelig for å diskutere og besvare problemstillingene (Jordet, 1998). Av den grunn har jeg valgt å ikke benytte metoder for å regne ut korrelasjon. Jeg har ikke sett på det som nødvendig for å besvare problemstillingene:

1. Hva kjennetegner situasjonene hvor den primære arbeidsoppgaven for keeper er å hindre mål?
2. Hva kjennetegner keeperens handlinger i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål?
3. Hvilke handlinger er mest hensiktsmessige i forhold til å vinne "scoringkonflikten"?

Hensynet til leseren har også veid tungt i forbindelse med valg av analyseteknikk. Jeg har hatt som mål at denne oppgaven skal være ”lesbar” for så mange som mulig. Hellevik (2002) påpeker i den sammenheng at man aldri bør gjøre analysen vanskeligere enn det som strengt talt er nødvendig for å besvare problemstillingene.

Størrelsen på datamaterialet har også hatt betydning for valg av dataanalyse. Til tross for at relativt mange kamper ble analysert (22 kamper + 4 ekstraomganger), satt jeg igjen med 193 situasjoner etter foranalysen. Jeg vurderte det da slik at antall variabler var for mange i forhold til data, slik at utregning av korrelasjon ville ha begrenset interesse (Ringdal, 2001). Det interessante er å finne hovedtendensene, og disse kan man lese av frekvenstabellene.

3.8 Validitet

Målet med variablene er at de skal bidra til å gi et godt svar på problemstillingene. Halvorsen (1993) mener at validitet kan gjengis med gyldighet eller relevans. Dataene vi samler inn må være relevante for problemstillingen man jobber med. En vanlig måte å kontrollere den begrepsmessige gyldigheten på er å la andre personer med kunnskap på området sjekke våre konkretiseringer. Dette er den første form for validering (Jacobsen, 2005). Mine variabler har vært igjennom flere runder hvor denne formen for validering har blitt brukt. Blant annet:

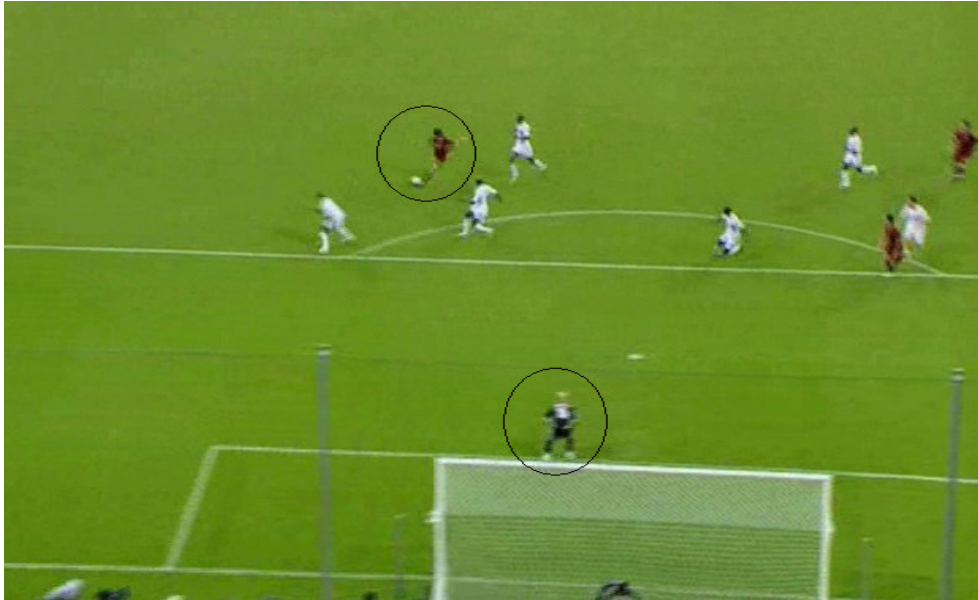
- Veiledere med stor fotballfaglig kompetanse har vært med i prosessen.
- Prosjektet har blitt presentert for Norges 30 fremste keepertrenere, hvor de har kommet med innspill og betraktninger

Det har også blitt foretatt pilottester for å sjekke variablenes validitet og reliabilitet.

Variablene og analyseskjemaet har vært igjennom mange runder før den endelige analysen begynte. Fotballspillet er komplekst, og det dukker fort opp ting man ikke har tenkt på eller har vært forberedt på.

Denne oppgaven ønsker å belyse keeperrollen gjennom å fortrinnsvis gå i dybden på to spillere: *Avslutteren og keeperen*. Disse er merket av i bildet nedenfor hvor vi ser en langskuddsituasjonene fra VM 06. Som tidligere nevnt så går dette prosjektet ut på å analysere ”scoringkonflikten” mellom avslutter og keeper. Målet har så vært å finne karakteristika ved de ulike situasjonene som igjen kan gi et bedre bilde av hvordan

situasjonene fortoner seg. Den konfigurative handlingsforståelsen har fungert som et teoretisk bakteppe i denne undersøkelsen. Man må analysere mer enn en spiller for å kunne karakterisere en spillesituasjon. Det vil imidlertid være umulig å være fullstendig tro mot denne forståelsen.

Figur 21: Enkelte dimensjoner forsvinner når man kun ser på avslutter og keeper

Uansett valg av metode, så vil man oppleve at man ikke fanger opp alle variabler og dimensjoner. Enten på grunn av reliabilitetshensyn, oppgavens omfang eller den faktiske muligheten til å observere hva som skjer.

Det er flere enn keeper og avslutter som former og løser de aktuelle situasjonene som jeg har undersøkt. På bildet ovenfor ser vi tydelig at Frankrikes førsteforsvarer går i press samtidig som han stenger av deler av skuddvinkelen. Antageligvis akkompagnert med instruksjoner fra Frankrikes keeper. Denne relasjonelle dimensjonen er i mindre grad fanget opp. Vi ser også at Frankrike komprimerer og setter press på 16 – 20 meter, mens Frankrikes keeper slipper seg ut av målet for å kontrollere bakrommet. Her er vi inne på den strukturelle dimensjonen som også i mindre grad fanges opp.

Utgangspunktet har vært den individuelle dimensjonen hos avslutter og keeper – og hvordan disse satt opp mot hverandre utgjør ”hovedingrediensene” i de ulike avslutningssituasjonene.

Larsen & Veljeskov (2002), hevder man kan dele validiteten inn i ekstern og intern validitet. Den interne validiteten er presentert i avsnittet ovenfor, mens den eksterne validiteten går ut på i hvilken grad man kan generalisere resultatene til andre personer, steder osv. Mine

resultater vil bygge på analyser av verdens beste keepere, ekspertene. De fleste som trener\ øver målbevisst og iherdig gjør det selvfølgelig for å bli dyktig \ dyktigere. Jeg ser det derfor som hensiktsmessig at det er de aller beste som danner utgangspunktet i min analyse.

3.9 Reliabilitet

Med reliabilitet siktes det til hvor pålitelige målingene er. (Halvorsen 1993). Jeg har i denne undersøkelsen forsøkt å finne variabler og kategorier som lar seg måle presist samtidig som de er med på å fange opp karakteristika ved keeperrollen.

”Arbeidet og resultatet av variabelenes operasjonelle definisjon har konsekvenser for undersøkelsens reliabilitet. Operasjonaliseringen av de ulike variablene må være så entydige at forskeren registrerer det samme fenomenet riktig gang til gang og at resultatene bli det samme når man går igjennom det samme materialet i ettertid”(Larsen, 1988, s 204).

Variablene er i seg selv relativt presise, og ”kjente” i fotballsammenheng.

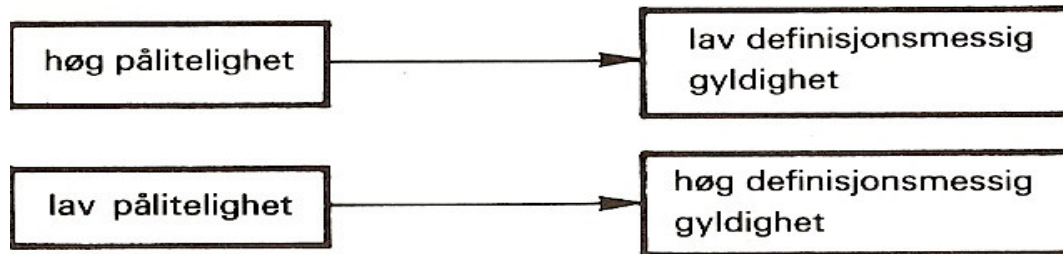
I operasjonaliseringen av variablene og de videre kategoriene for hver variabel har jeg støttet meg til rådende fotballlitteraturs definisjoner, kampanalyser utført av andre på hovedfags \ masternivå, samt vitenskapelige artikler som omhandler avslutningsfasen. Det bør imidlertid nevnes at det er gjort få vitenskapelige studier av keeperrollen, slik at forfatterens egen forståelse av variablene, og hensynet til dette studiets validitet og reliabilitet er det som i størst grad har vært styrende i min operasjonalisering. .

Larsen (1992) påpeker at undersøkelsens validitet og reliabilitet kan komme i konflikt med hverandre. Han mener at i fotballforskning hvor man benytter kampanalyse av og til må ”lempe” litt på kravet i forhold til reliabilitet, da det er viktig at det fotballmessige interessante ikke blir stoppet av metodiske ”urimelige” krav. Hellevik (2002, s 53) sier noe av det samme:

I enkelte tilfeller kan kravene til definisjonsmessig validitet og reliabilitet komme i konflikt med hverandre. Vi kan ha situasjoner der vi må velge mellom en fremgangsmåte som sikrer høy nøyaktighet, men der det vi måler ligger litt på siden av det vi egentlig er interessert i; og en fremgangsmåte som er mindre pålitelig, men der vi gjør et mer direkte forsøk på å måle den teoretiske egenskapen.

Holme & Solvang (1991, s 154) utdyper:

Kravene om definisjonsmessig gyldighet og pålitelighet kan komme i konflikt med hverandre. I konfliktsituasjoner må en gjøre et valg. Noen generell regel kan ikke gis for slike valg, men det vil i de fleste tilfellene være klokt å sikre den definisjonsmessige gyldigheten.

Figur 22: Modellen viser konflikten mellom gyldighet og pålitelighet (Holme & Solvang, 1991, s 160)

Hellevik (2002); Thomas & Nelson (1996) påpeker imidlertid at høy reliabilitet er en nødvendighet for at data skal ha høy validitet, men at høy reliabilitet ikke er en tilstrekkelig betingelse for at data skal ha høy validitet.

Jeg har lagt klare føringer i den operasjonelle definisjonen. Hver enkelt variabel og kategori har blitt operasjonalisert, noe som vil styrke undersøkelsens reliabilitet, da variablene blir angitt med lik verdi uavhengig av situasjon (Dahl, 2002). Det skal allikevel nevnes at det ved enkelte variabler, må foretas en større ”skjønnsmessig” vurdering enn ved andre variabler. Noen variabler og kategorier er svært presise. F. eks antall touch, avslutningstype og lokalisering av avslutningen. Andre variabler befinner seg i ”gråsonen”. F. eks ved *keeperens sikt i avslutningsøyeblikket: klar sikt, delvis sikt, ikke sikt*. Disse gråsonvariablene er imidlertid tatt med for å sikre undersøkelsens validitet.

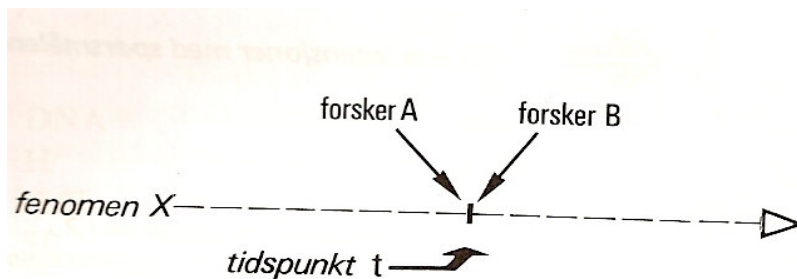
For å sikre at reliabiliteten er tilfredsstillende, har det blitt foretatt to reliabilitestester.

3.9.1 Reliabilitetstester:

Reliabiliteten testes ved å foreta avhengige målinger av samme fenomen, og undersøke graden av samsvar (Hellevik 2002, s 183).

Prøving av reliabiliteten kan foregå på to måter. Enten kan man la flere forskere gjøre samme undersøkelse eller så kan en forsker gjøre samme undersøkelse på ulike tidspunkter. (Holme & Solvang, 1991).

Samsvaret mellom gjentatte målinger er kjernen i reliabilitetsbegrepet (Ringdal, 2007).

Figur 23: Modellen viser en type reliabilitetstest: to forskere undersøker samme fenomen uavhengig av hverandre, men på samme tidspunkt (Holme & Solvang, 1991, s 156)

Jeg har i dette prosjektet benyttet meg av en ekvivalenstest og en stabilitetstest. Ved ekvivalenstesten måles reliabiliteten ved at to eller flere forskere gjennomfører målingen samtidig. Mens samme forsker gjennomfører målingen på to ulike tidspunkt ved stabilitetstesten (Holme & Solvang, 1991).

I forbindelse med ekvivalenstesten fikk jeg med meg en tidligere trenerkollega som i tillegg har akademisk bakgrunn fra NIH. I forkant av testingen brukte jeg god tid til å sette observatøren inn i registreringsskjemaet og hensikten med testen.

I forbindelse med stabilitetstesten foretok jeg samme måling med en måneds mellomrom. Det er viktig at det er noe tid mellom målingene, slik at man ikke husker hva man registrerte første gang (Hellevik 2002).

50 situasjoner (193 totalt i undersøkelsen) ble gjennomgått i forbindelse med de to testene. Situasjonene ble valgt ut tilfeldig i form av loddtrekning. De samme situasjonene ble analysert i ekvivalenstesten og stabilitetstesten.

Reliabiliteten ble regnet ut etter følgende formel:

Interobserver agreement (ioa) = $\frac{\text{agreements}}{\text{agreements} + \text{disagreements}}$. (Thomas et. al 1996)

Tabell 9: Tabellen viser grad av samsvar i ekvivalenstesten og stabilitetstesten

Variabel	Enighet ekvivalenstest	Uenighet ekvivalenstest	IOA ekvivalenstest	Enighet stabilitetstest	Uenighet stabilitetstest	IOA stabilitetstest
Type avslutningssituasjon	50	0	1	50	0	1
Resultat	50	0	1	50	0	1
Lokalisering siste trekk før avslutning	50	0	1	50	0	1
Lokalisering avslutningen	50	0	1	50	0	1
Karakteristika trekket før avslutning	50	0	1	50	0	1
Antall touch på avslutter	50	0	1	50	0	1
Avslutters avslutningsteknikk	48	2	0,96	49	1	0,98
Avslutters klima i avslutningsøyeblikket	47	3	0,94	46	4	0,92
Lokalisering av keepers posisjon i avslutningsøyeblikket	49	1	0,98	49	1	0,98
Lokalisering av redningsområde i målet	49	1	0,98	47	3	0,94
Keepers forflytning i fasen før avslutning	46	4	0,92	47	3	0,94
Keepers kraftmobilisering i avslutningsøyeblikket	47	3	0,94	47	3	0,94
Redningstype	49	1	0,98	48	2	0,96
Mellomsteg	50	0	1	50	0	1
Håndtering av ball	48	2	0,96	50	0	1
Keepers sikt i avslutningsøyeblikket	44	6	0,88	46	4	0,92
Totalt:	777	23	0,97	779	21	0,97

Jeg fikk et samsvar på 0,97 både ved ekvivalenstesten og stabilitetstesten. Dette tyder på at jeg har truffet i forhold til å designe variabler som er lite ”problematisk” å registrere. Man finner ikke noen absolutte samsvarskrav i litteraturen men flere hevder at man for å tilfredsstille kravet om reliabilitet, så bør man over 0,80 (Larsen, 1992; Setnes, 1996; Faag, 2000; Jordet, 1998).

Det bør nevnes at reliabilitetstestene ble utført på det ”ferdige” materialet. Det vil si de situasjonene som var plukket ut etter en kvalitativ analyse av mitt utvalg på 22 kamper. Det ble vurdert som for tidkrevende og lite hensiktsmessig å måle reliabiliteten i forbindelse med den kvalitative før – analysen.

4.0 Resultater og diskusjon

Resultat og diskusjonsdelen blir presentert i samme kapittel. Jeg har funnet dette mest hensiktsmessig da resultatene og den videre diskusjonen bygger på hverandre. Dette kapittelet begynner med å presentere problemstilling 1, hvor forhold rundt avslutteren blir belyst. Målet har videre vært å bruke disse funnene aktivt i forbindelse med presentasjon og diskusjon av problemstilling 2 – keeperens handlinger.

Variablene blir presentert en etter en, hvor de er krysset opp mot de tre hovedsituasjonene:

Langskudd (avslutning utenfor 16 meter).

Næravslutning (avslutning innenfor 16 meter).

En mot en situasjon (situasjoner hvor keeper er definert som 1. forsvarer).

Figur 24: Skal man analysere keeperrollen, så må man også ha fokus på motstanderen.

Problemstilling 3: *hvilke handlinger er mest hensiktsmessige i forhold til å vinne "scoringkonflikten"?*, blir presentert og diskutert fortløpende i forbindelse med presentasjonen av de ulike variablene.

4.1 Hva kjennetegner situasjonene hvor den primære arbeidsoppgaven for keeper er å hindre mål?

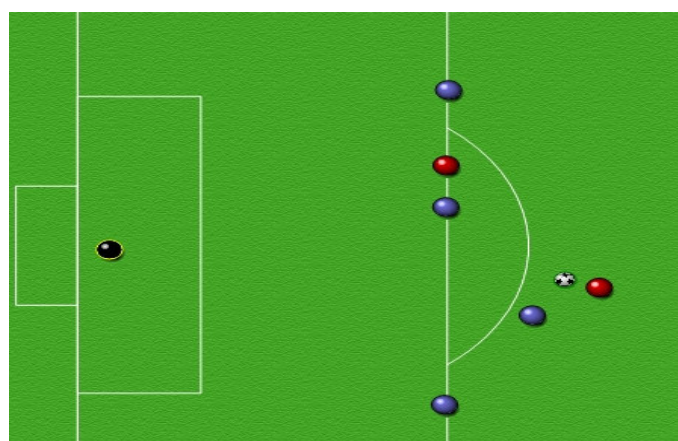
Resultatkapitlet starter med å belyse forhold rundt avslutter. Formålet er å finne tendenser i forhold til hva som kjennetegner situasjonene keeperen møter. Åtte variabler blir presentert og diskutert opp mot de tre hovedsituasjonene *langskudd*, *næravslutning* og *en mot en situasjon*

4.1.1 Type avslutningssituasjon:

Tabell 10: Tabellen viser hvilke hoved- avslutningssituasjoner keeperen møter i kamp og scoringsfrekvensen og redningsprosent opp mot de ulike situasjonene

	Frekvens	Prosent	Scoringsfrekvens	Redningsprosent
Langskudd	87	45,1	7	92 %
Næravslutning	88	45,6	31	65 %
En mot en situasjon	18	9,3	5	72 %
Total	193	100	43	

Av alle skudd som treffer mål, enten de blir reddet eller det scores, så kan ca 45 % klassifiseres som en langskuddsituasjon. Det vil si avslutning på mål utenfor sekstenmeter. I min undersøkelse ble det avfyrt 87 skudd utenfor sekstenmeteren som traff mål. 71 av disse kom i åpent spill, mens 16 avslutninger kom i form av en direkte dødball.

Figur 25: 45 % av alle avslutninger som treffer mål kommer etter et langskudd. Det vil si avslutninger utenfor sekstenmeteren. 82 % av disse situasjonene kommer etter åpent spill, mens 18 % kommer i form av et direkte dødballskudd.

Antallet situasjoner er omtrent det samme på næravslutninger. 45,6 % av alle avslutninger kom i form av en næravslutning (situasjoner innenfor sekstenmeter hvor keeper ikke er 1. forsvarer). Totalt ble det registrert 88 næravslutninger. 83 kom etter åpent spill, mens 5 kom etter straffespark.

Figur 26: 45 % av alle avslutninger på mål kommer i form av en næravslutning. Det vil si avslutninger innenfor 16 meteren hvor keeper ikke er 1. forsvarer.

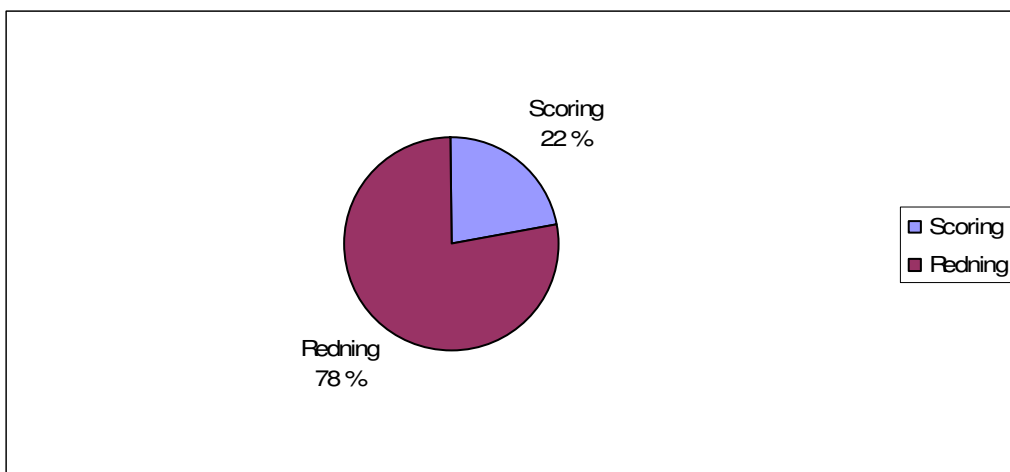
Situasjoner hvor keeper opererer som førsteforsvarer, en såkalt *en mot en situasjon* eller ”alene med keeper” situasjon utgjør 9,3 % av alle avslutningene som treffer mål. Totalt ble det registrert 18 1 mot 1 situasjoner. Noe som kan synes lite med tanke på at 22 kamper + 4 ekstraomganger er analysert. Det er med andre ord mindre enn en ”alene med keeper” situasjon i snitt pr kamp. Tendensen var imidlertid den samme i EM 2004, hvor det var et snitt på en ”alene med keeper” situasjon pr kamp (Grøttland, 05). Forfatterens inntrykk er at det blir færre en mot en situasjoner, jo bedre lagene blir, og jo tettere kampene blir. Dette kan imidlertid ikke dokumenteres, men det er lett å anta. Lagene slipper opp færre folk foran ball, presser lavere og blir vanskeligere å trenge igjennom, og det blir lettere å komme til målsjanser og mål ved å skyte fra distanse eller få en avslutning etter et innlegg. Det er også lett å anta at keeperne på dette nivået besitter så gode ballerobringsferdigheter, at de hindrer mange potensielle 1 mot 1 situasjoner ved å være dyktige til å lese og snappe gjennomspill.

Figur 27: Situasjoner hvor keeper må trå til som 1. forsvarer, forekommer relativt sjeldent. 9 % av alle avslutninger på mål i VM 2006, kom etter en "alene med keeper" situasjon.

4.1.2 Type avslutning i forhold til scoring \ redning.

Mitt datamateriale fra VM 2006 består av 22 kamper pluss 4 ekstraomganger. I disse kampene ble det totalt registrert 193 avslutninger på mål. 78 % av disse avslutningene ble reddet, mens 22 % gikk i mål).

Figur 28: Kakediagrammet viser scoring og redningsprosenten i VM 2006.

Ved langskudd så scores det på 8 % av alle skuddene som treffer mål. Keeperen redder med andre ord mer enn 9 av 10 skudd utenfor 16 meteren.

Scoringsprosenten går opp ved næravslutning. Forholdet scoring \ redning er da 35 % \ 65 %.

Tallene indikerer at avslutninger på mål hvor keeper ikke er førsteforsvarer, først blir ordentlig farlig når avslutter kommer seg innenfor sekstenmeter. Dette understøttes av

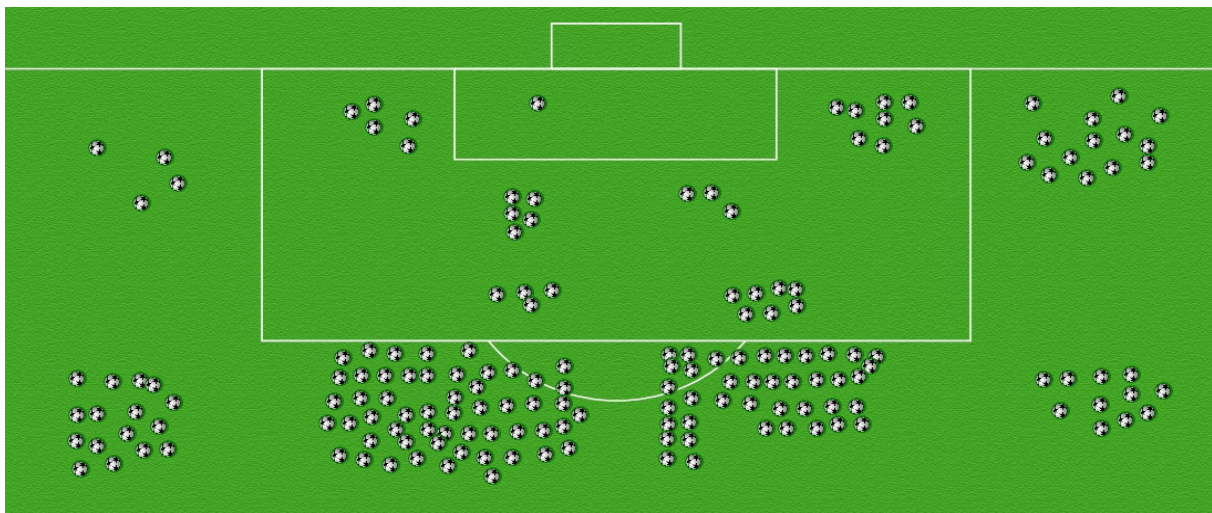
analyser fra VM 2002, som viser at 83 % av målene som scores, avsluttes innenfor 16 meter (Pellerud, 2005), og VM 2006 hvor 82 % av målene avsluttes innefor 16 meter (FIFA, 2006). En mot en situasjoner blir på TV og ellers ofte omtalt som en 100 % sjanse. Tallene ovenfor viser at det snarere er en 29 % sjanse. VM keeperne gikk seirende ut av 71 % av ”alene med keeper” situasjonene.

4.1.2 Lokalisering siste trekk før avslutning:

62,7 % av alle avslutningene som treffer mål, har en nest siste trekk lokalisering utenfor sekstenmeteren. 48,7 % av disse igjen innefor en tenkt forlengelse av sekstenmeteren. Dette samsvarer med Baranda et al.,(2008) sine funn fra VM 2002.

Det inntreffer sjeldnere at sistetrekket før avslutning befinner seg innenfor sekstenmeter. Tenker vi oss en forlengelse av femmeteren ut til sekstenmeteren, så inntreffer 10,4 % av sistetrekken før avslutning her. Tar vi med hele sekstenmeteren så kommer vi opp i totalt 17,1 %.

23, 4 % av alle sistetrekk før avslutning kommer fra banens sidekorridorer. Dette vil ofte dreie seg om innlegg.

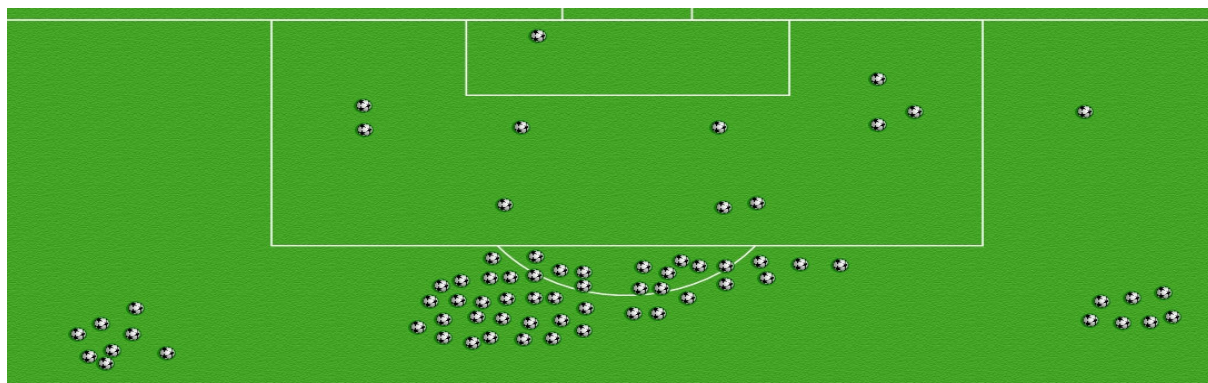

Figur 29: Her ser vi hvor ballen avleveres fra trekket før avslutningen. Bildet viser ikke eksakt hvor ballen var lokalisert, men hvor mange situasjoner det var i hver enkelt sone. (Se vedlegg for soneforklaring).

La oss nå se videre på hvordan lokaliseringen trekket før avslutning fordeler seg opp mot de tre hovedsituasjonene *langskudd*, *næravslutning* og *en mot en situasjon*:

I forbindelse med langskudd, så ser vi at de fleste nest – siste trekkene har foregått utenfor sekstenmeteren. Det inntreffer med andre ord relativt sjelden at det skytes fra distanse etter at ballen trekket før har vært innenfor sekstenmeteren.

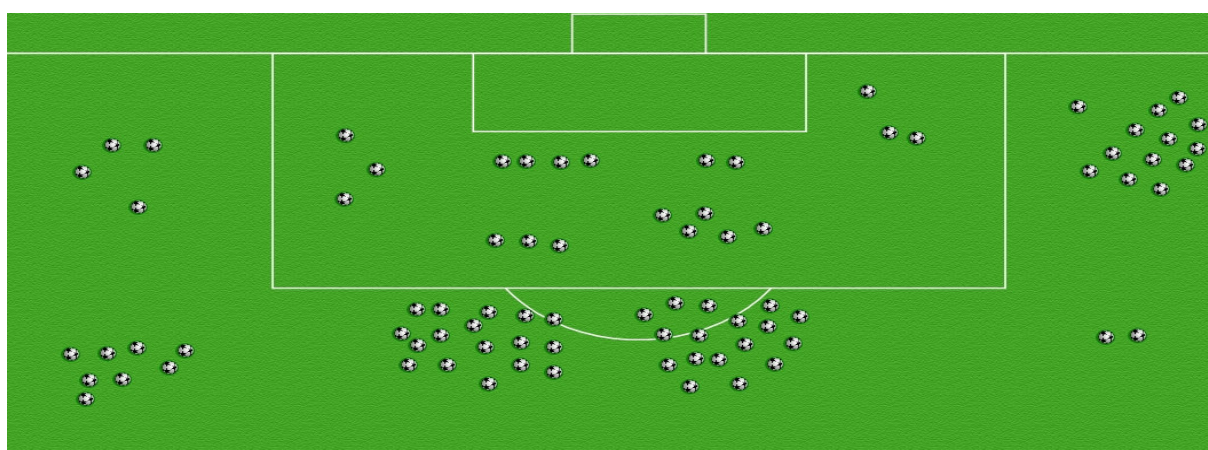
Langskudd

Figur 30: Her ser vi hvor ballen er lokalisert i trekket før langskudd. Bildet viser ikke eksakt hvor ballen var lokalisert, men hvor mange situasjoner det var i hver enkelt sone.

Ved næravslutninger endrer bildet seg noe. Spesielt ved at vi nå ser flere nestsiste trekk er lokalisert i banens sidekorridorer og at vi har dobbelt så mange situasjoner lokalisert innenfor sekstenmeteren.

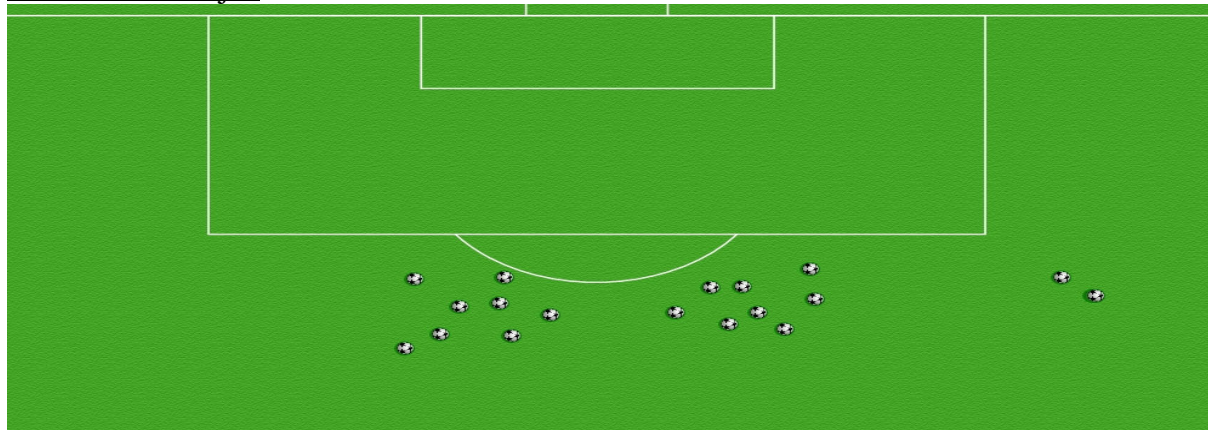
Næravslutning

Figur 31: Her ser vi hvor ballen er lokalisert i trekket før ved næravslutning. Bildet viser ikke eksakt hvor ballen var lokalisert, men hvor mange situasjoner det var i hver enkelt sone.

Ved en mot en situasjoner, er bildet relativt klart. Situasjonene oppstår etter at ballen i trekket før har vært utenfor sekstenmeteren sentralt i banen.

En mot en situasjon

Figur 32: Her ser vi hvor ballen er lokalisert i trekket før 1 mot 1 situasjon. Bildet viser ikke eksakt hvor ballen var lokalisert, men hvor mange situasjoner det var i hver enkelt sone.

Lokalisering siste trekk før avslutning i forhold til scoring \ redning:

Siste trekk før avslutning lokalisert utenfor banens sidekorridor 0 – 16 meter fra dødlinja er mest effektiv sett med angriperens øyne. 45 % av disse situasjonene ender med scoring. Dette vil ofte være innleggsituasjoner hvor ballen blir servet inn til en avslutter i gunstig avslutningsposisjon. Dette samsvarer med Hughes & Churchill (2005) sine funn i undersøkelsen av Copa America 2001. Det at ballen kommer fra en såpass dyp posisjon i banen, gjør også at avslutter har gode betingelser for å ha kontroll over både ballen og målet samtidig. Ved innlegg fra en dyp posisjon vil man ofte skru ballen utover, slik at ballen beveger seg vekk fra keeper men mot avslutter. Pelleruds (2005) analyse av VM 2002 viser at totalt 64 av 162 mål kom etter innlegg. Utsvingeren var da mest effektiv. I forbindelse med scoring etter innlegg kom 81,2 % etter en såkalt utsvinger.

Scoringsprosenten er også relativt høy når siste trekk før avslutning er lokalisert innenfor sekstenmeterens sidekorridor (38 %). Ballen er nærme mål og kommende avslutter har fortsatt gode forutsetninger for å ha oversikt over både ballen og målet, i trekket i forkant.

Det scores påfallende mindre i de situasjonene hvor ballen trekket i forkant er noe dypere i banens sidekorridor (16 meter +) fra dødlinja. Her scores det kun i 11 % av tilfellene. Noe av årsaken kan være at avslutter her får mindre oversikt over ballen og målet trekket i forkant, og

følgelig kan avslutningene bli svakere. Mens han ved innlegg nærmere dødlinja stort sett trenger å sette panna på ballen for å få en kvalifisert avslutning, får han i disse situasjonene flere forhold å ta hensyn til, og selve avslutningsutførelsen kan bli mer kompleks.

4.1.3 Karakteristika trekket før avslutning:

Tabell 11: Tabellen viser hva som kjennetegner trekket før avslutning

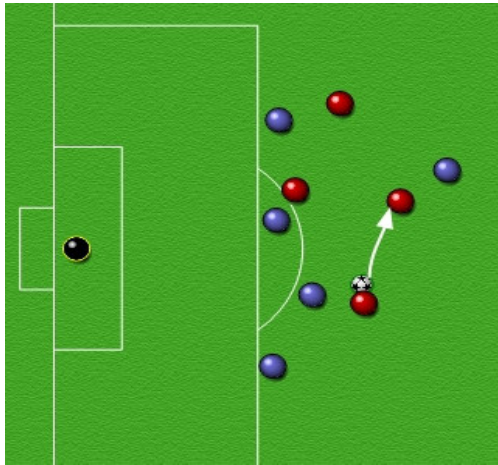
	Pasning medspiller	Retur	Duell \ klarering	Egen ballerobring	Dødball	Annet	Totalt
Langskudd							
Frekvens	60	1	9	1	16	0	87
Prosent	69 %	1,1 %	10,3 %	1,1 %	18,4 %	0 %	100 %
Næravslutning							
Frekvens	68	5	8	0	6	1	88
Prosent	77,3 %	5,7 %	9,1 %	0 %	6,8 %	1,1 %	100 %
En mot en situasjon							
Frekvens	18	0	0	0	0	0	18
Prosent	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %

Hva kjennetegner trekket før avslutning? Avsluttes det etter en pasning, retur, 2. ball eller etter at avslutter har erobret ballen fra motstander?

I VM 2006 kom trekket før avslutning som oftest i form av en pasning. Av de 193 avslutningssituasjonene jeg studerte, var det en pasning i forkant 146 ganger, eller ca 75 %. Ellers så ser vi at det avsluttes lite etter returer. Det være seg etter keeper eller andre. Kun seks situasjoner totalt i mitt materiale hvor ballen stoppes på en eller annen måte i første omgang, før avslutningen kommer.

Jeg er noe overasket over at ikke flere avslutninger kommer som følge av "kaos-situasjoner". Det være seg andreballer etter duell, dårlige klareringer, returer osv. Vi ser at på langskudd og næravslutninger så kan ca 10 % karakteriseres med at det har vært en duell \ klarering hvor ingen av lagene har umiddelbar ballkontroll, og hvor det kommer en avslutning. Tallene samsvarer imidlertid med Hughes & Churchill (2005) sine funn fra Copa America i 2001, hvor de slo fast at kun 6,9 av alle avslutninger på mål kom etter en andreball.

Man kan på sett og vis si at avslutningsfasen, sett med angriperens øyne er en relativt kontrollert prosess. I de fleste situasjonene har man ballkontroll i trekket før, og setter opp kommende avslutter med pasning.

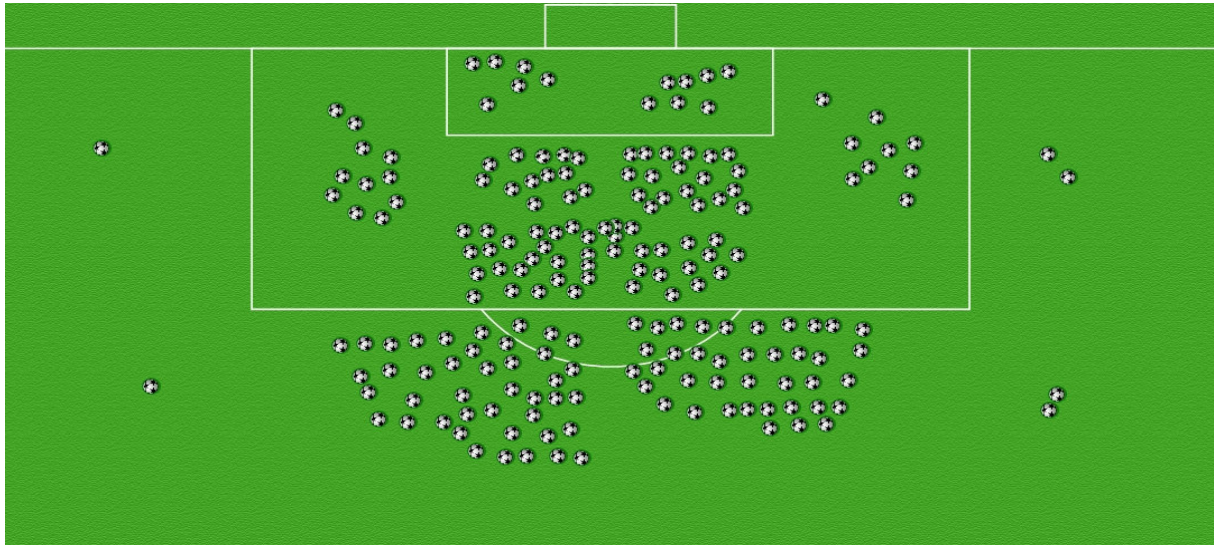
Figur 33: Avslutter har som oftest mottatt ballen i form av en pasning fra medspiller (75 %).

I en mot en situasjoner er pasningen i forkant enerådende. Angrepslaget klarer med pasning å bryte igjennom forsvarslagets bakre ledd og keeperen må trå til som førsteforsvarer. Det må nevnes at det finnes flere situasjoner hvor det ikke har vært noe sistetrekk før avslutning. Dette er situasjoner hvor det skytes direkte fra dødball. I min undersøkelse kom 10 % av alle avslutningssituasjoner på mål etter direkte skudd fra dødball. I en av ti situasjoner har det med andre ord ikke vært noe sistetrekk før avslutning.

4.1.4 Lokalisering avslutningen:

6,7 % av alle avslutninger kommer innenfor femmeteren. Skuddhyppigheten øker jo lenger ut fra mål vi kommer (ut til ca 25 meter). De fleste næravslutningene kommer mellom straffemerket og sekstenmeterslinja. Ca 55 % av alle avslutningene kommer innenfor sekstenmeteren (straffespark inkludert), mens ca 45 % kommer utenfor 16 meter. Baranda et al., (2008) fant i sin undersøkelse av VM 2002 at det ble skutt minst innenfor femmeteren, mens det ble avsluttet like mye utenfor sekstenmeter, og mellom femmeter og sekstenmeteren.

Når det skytes fra distanse, så skytes det fra sentralt i banen. 91 % av alle langskudd kommer fra sentral sone (sone 4). Det avsluttes lite fra sidekorridorene (sone 6 og 7). Kun 3 % av avslutningene kom fra disse sonene. I en mot en situasjonene avsluttes det innenfor sekstenmeteren og oftest i området mellom femmeter og straffemerket.

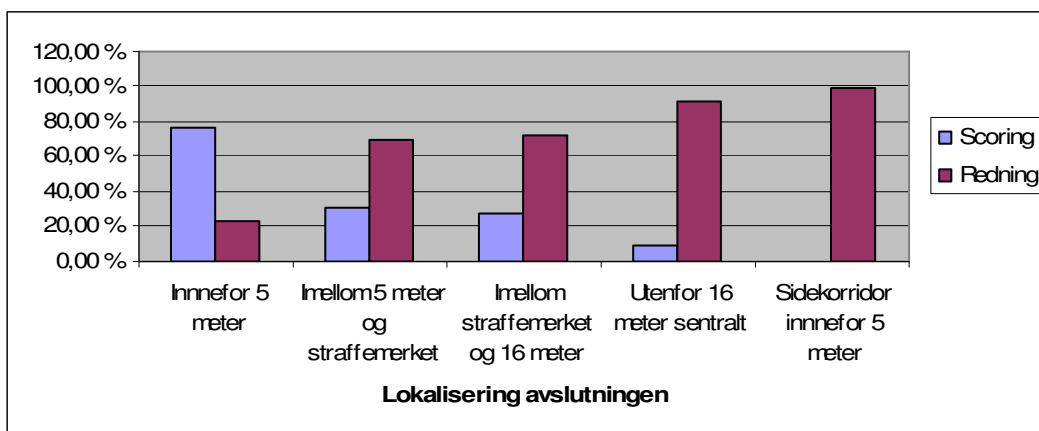
Figur 34: Her ser vi hvor på banen det avsluttes fra. Bildet viser ikke eksakt hvor ballen var lokalisert, men hvor mange situasjoner det var i hver enkelt sone.

Lokalisering avslutningen i forhold til scoring \ redning:

Avslutninger innenfor femmeter ender oftere i mål enn de reddes. Ca åtte av ti avslutninger går i mål. Ikke overraskende, da man er såpass nærme målstreken. Og som vi ser av diagrammet nedenfor, så er nettopp avstanden til målet avgjørende for utellingen¹⁸.

Scoringprosenten holder seg ganske stabil på ca 30 % ved avslutninger mellom femmeteren og sekstenmeteren, mens den går radikalt ned utenfor sekstenmeteren.

At avslutninger utenfor 16 meteren er lite effektivt har tidligere undersøkelser bekreftet. I VM 2002 kom 17 % av målene etter avslutning utenfor sekstenmeteren (Pellerud, 2005). I VM 2006 kom 18 % av målene etter avslutning utenfor sekstenmeteren (Markowski, 2007).

Figur 35: Diagrammet viser forholdet scoring \ redning opp mot ulike avslutningslokaliseringer.

¹⁸ Pollard & Reep (1997) hevder at scoringmuligheten øker med 24 % for hver yard man nærmer seg målet.

4.1.5 Antall touch på avslutter:

Tabell 12: Tabellen viser antall touch på avslutter. Selve avslutningen er inkludert

	1	2	3	4+	Totalt
Langskudd					
Frekvens	36	22	15	14	87
Prosent	41,4 %	25,3 %	17,2 %	16,1 %	100 %
Næravslutning					
Frekvens	60	14	6	8	88
Prosent	68,2 %	15,9 %	6,8 %	9,1 %	100 %
En mot en situasjon					
Frekvens	7	7	2	2	18
Prosent	38,9 %	38,9 %	11,1 %	11,1 %	100 %

Ved seks av ti avslutninger fra distanse så bruker skytteren mer enn én touch¹⁹. Jeg har tidligere presentert at det i forkant av de fleste avslutninger er en pasning. Da er ikke dette tallet overraskende. Avslutter må ofte bruke en ekstra touch for å få kontroll over ballen og finne en optimal skuddposisjon. Dette er det tid og rom til utenfor sekstenmeteren. Dette betyr igjen at også keeperen har mer tid til å forberede seg. Han får bedre betingelser til å finne en god utgangsposisjon og utgangstilling.

Innenfor 16 meteren så endrer bildet seg. Her kommer seks av ti avslutninger etter 1 touch. Det er mindre tid og rom, og avstanden til mål er naturlig nok mindre. Avslutter har ofte ikke tid til legge til rette for avslutning og må "sjanse" på 1. touchen. Konsekvensene for keeper, blir at han også får mindre til å forholde seg til avslutter, og er avhengig av et godt forarbeid i forhold til utgangsposisjon og kraftmobilisering.

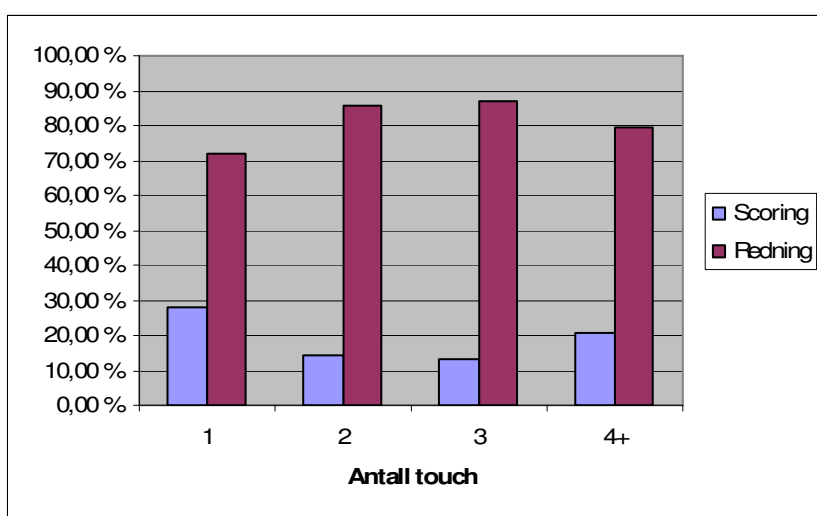
Tendensen er altså at det brukes færre touch innenfor sekstenmeteren, men vi ser ellers at 9,1 % av næravslutningene kommer etter 4 touch eller mer. Dette var ofte situasjoner hvor det avsluttes innenfor sekstenmeter etter et dribleraid.

I en mot en situasjoner så kommer nesten åtte av ti avslutninger etter en eller to touch. I tillegg så vet vi at det i forkant av samtlige en mot en situasjoner har vært en pasning. Dette betyr at keeperen er svært avhengig av å gjøre forflyttingsarbeidet (gjøre målet mindre) før første touch, og eventuelt etter første touch. Er ikke keeperen parat her, så kommer avslutningen før man har rukket å komme tett nok opp i avslutter, eller før man har fått gjort skuddvinkelen dårlig.

¹⁹ Faag (2000) analyserte alle målsjansene i VM 1998 og fant ut at avslutter brukte ett touch ved 6 av 10 målsjanser.

Antall touch på avslutter i forhold til scoring \ redning:

Avslutter scorer oftest da han kun bruker en touch (29 %). Slike avslutninger er vanskelig for keeper å forholde seg til, da de kommer fort, og ofte rett etter at keeperen har foretatt en posisjonsjustering (bevegelse mellom siste trekk før avslutning og avslutning). Keeper kan da lett havne i ubalanse da han ikke får tid nok til å gjøre forarbeid i forhold til tyngdepunkt og balanse. Bruken av en touch indikerer også at avslutter har hatt en god utgangsposisjon for avslutning, noe som jo også øker oddsen for scoring. Angripende lag bør følgelig forsøke å skape situasjoner hvor man kan avslutte på førstetouch.

Figur 36: Diagrammet viser scoring \ redningsprosent i forhold til antall touch på avslutter.

Scoringprosenten går ned når avslutter bruker to (14 %) eller tre touch (13 %). Avslutter kan fort ha en noe dårligere utgangsposisjon for avslutning, samt at keeper får bedre tid til å finne riktig posisjon og utgangsstilling. Sjansen for å redde minsker med andre ord når avslutter kun bruker ett touch. Dette underbygges i studier av senere mesterskap som slår fast at de fleste scoringene kommer etter ett touch. F. eks Pellerud (2005) som viser til at i VM 2002, kom 77 % av alle scoringene etter bruk av en touch eller i VM 2006 hvor 64,6 % av alle målene kom etter en berøring (Markowski, 2007).

Scoringprosenten går opp igjen når avslutter bruker fire eller flere touch. Det er sjelden en avslutter får tid til å bruke så mange touch i internasjonal fotball (14 situasjoner totalt i min undersøkelse). 21 % av alle avslutningene som ble foretatt med fire eller flere touch endte med scoring. Flere av disse situasjonene bar preg av at avslutter hadde så god tid og kontroll at man nærmest kunne løpe med ballen over målstreken.

4.1.6 Avslutters avslutningsteknikk:

Strak eller halvtliggende vristspark er den teknikken som brukes desidert mest fra distanse (i 92 % av tilfellene). Ikke overraskende, da denne teknikken gir mer kraft på ballen enn f. eks innsidespark. De siste årene har det også kommet svært lette fotballer, noe som gjør at det kan være et mål i seg selv å få nok kraft og treffe mål. Ballen flakker og skrur såpass mye at selv et lite plassert skudd kan være vanskelig for keeper å håndtere. Dette var det mange eksempler på i VM 06.

Tabell 13: Tabellen viser type avslutningsteknikk.

	Vristspark	Innside	Utside	Volley	Heading	Avdribling	Annet	Totalt
Langskudd								
Frekvens	80	3	1	2	0	0	1	87
Prosent	92 %	3,4 %	1,1 %	2,3 %	0 %	0 %	1,1 %	100 %
Næravslutning								
Frekvens	35	16	1	5	26	0	5	88
Prosent	39,8 %	18,2 %	1,1 %	5,7 %	29,5 %	0 %	5,7 %	100 %
En mot en situasjon								
Frekvens	3	9	2	0	0	4	0	18
Prosent	16,7 %	50 %	11,1 %	0 %	0 %	22,2 %	0 %	100 %

Noe overraskende at volleyavslutningen (halv og hel volley) ikke er mer fremtredende enn den er. Det vil si avslutninger med fot på ball som er i lufta. Totalt så benyttes volleyteknikken i kun 3,6 % av avslutningene. Dette gjelder avslutninger som treffer mål. Presisjonen blir mindre ved bruk av volleyteknikken, og mange avslutninger hvor denne teknikken ble brukt, har nok ikke blitt fanget opp i undersøkelsen, ettersom de gikk over eller utenfor mål.

Ved næravslutninger benyttes vristsparket mindre. Behovet for kraft kan i enkelte tilfeller være mindre, samt at teknikken ikke er like lett tilgjengelig innenfor sekstenmeteren. Det er mindre tid og rom, ballen kan ofte være i lufta og avslutter må ta til takke med den avslutningsteknikken han får "tid til". Vristsparket er allikevel den teknikken som brukes mest også i næravslutninger. Dernest kommer headingen. 29,5 % av avslutningene innenfor sekstenmeteren blir avsluttet med heading. 61 % av disse headingene kommer etter innlegg. Det vil si nest – sistetrek lokalisert fra banens sidekorridorer (sone 6 og 7).

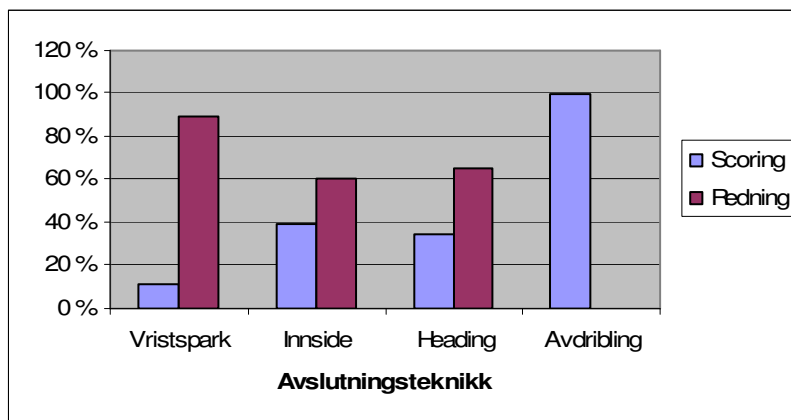
Innsideteknikken brukes mest i en mot en situasjoner. Teknikken er presis og er et godt verktøy i situasjoner hvor presisjon er viktigere i kraft. De fleste en mot en situasjoner avsluttes imellom 5 meteren og straffemerket. I en slik posisjon vil ikke keeperen klare å dekke hele målet, noe som kan være forklaringen på at innsideteknikken brukes i 50 % av en mot en situasjonene²⁰.

I 4 av 18 tilfeller velger avslutter å prøve og passere keeper før avslutningen. I 75 % av disse er keeper lokalisert ved straffemerket eller lengre ute. Skuddvinkelen er da mindre, og avslutter kan ha vurdert at det er mer hensiktsmessig å passere keeper.

Avslutters avslutningsteknikk i forhold til scoring \ redning:

Når avslutter tar frem innsideteknikken og treffer mål, så ender 40 % med scoring. Teknikken er presis og tas ofte frem i situasjoner hvor avslutter i utgangspunktet er nærme mål.

Vristsparket er mindre effektivt (11 %). Teknikken brukes oftere fra posisjoner lenger fra mål og selve teknikken er mindre presis. Dette understøttes av Markowskis (2007) studie av samme mesterskap. Han viser til at 39,8 % av alle scoringene kommer etter bruk av innsiden, mens vristsparket står bak 16,3 % av alle scoringene.

Figur 37: Diagrammet viser scoring \ redningsprosent opp mot avslutters avslutningsteknikk.

²⁰ Stinesen (2004) mener å registrere to hovedtrekk i sin under undersøkelse av en mot en situasjoner (80 situasjoner fra Tippeliga og internasjonale kamper). **1:** førsteangriper passerer sjelden keeper. **2:** førsteangriper skyter før keeper kommer tett oppi.

34 % av alle headinger²¹ går i mål. Også denne teknikken brukes nærmere mål, noe som gjør utgangspunktet for å lykkes bedre. Den brukes ofte i forbindelse med innleggsituasjoner som vi tidligere har sett er effektivt. I tillegg er teknikken vanskelig å forholde seg til for keeper. Avslutningen kommer som regel på førstetouch, og det vanskelig for keeper å lese av en kommende ballbane.

I min undersøkelse valgte avslutter å passere keeper fire ganger i forbindelse med en mot en situasjoner. Denne teknikken er effektiv når keeper står langt ute, og følgelig har mye rom å dekke bak seg. Spesielt hvis keeperen blir stående stille og ”vente” på avslutter. Samtlige avdriftingsforsøk endte med scoring.

4.1.7 Avsluttes klima i avslutningsøyeblikket:

Tabell 14: Tabellen viser hva slags press avslutter opplever i avslutningsøyeblikket.

	Uten press	Løst press	Tett press	Totalt
Langskudd				
Frekvens	28	43	16	87
Prosent	32,2 %	49,4 %	18,4 %	100 %
Næravslutning				
Frekvens	25	23	37	88
Prosent	28,4 %	26,1 %	42 %	100 %
En mot en situasjon				
Frekvens	2	2	14	18
Prosent	11,1 %	11,1 %	77,8 %	100 %

Totalt så vil avslutter oppleve en form for press i 70 % av tilfellene (løst eller tett press). Det vil si at han har forsvarspillere så tett rundt seg at de er i stand til å forstyrre han på en eller annen måte.

I 81,6 % av alle langskuddsituasjoner er forsvarspillerne så langt unna at de ikke har noen umiddelbar mulighet for å erobre ball. (frispark er inkludert, hvor nærmeste forsvarsspiller er 9 meter unna). Angrepsspiller har følgelig gode betingelser for å fokusere mest mulig på ball og målet. I 49,4 % av tilfellene er imidlertid forsvarsspiller såpass tett oppi at han er i stand til å forstyrre noe.

²¹ Av alle mål som ble scoret i VM 2006, kom 18,4 % etter heading (Markowski, 2007).

Presset på avslutter, øker innenfor sekstenmeteren. På næravslutninger er forsvarsspiller såpass tett oppi at de har en reel mulighet til å erobre ball i 42 % av tilfellene. Det finnes allikevel 25 situasjoner totalt (28,4 %) hvor avslutter er uten press innenfor sekstenmeteren. Dette dreier seg først og fremst om innleggsituasjoner hvor avslutter har klart å frigjøre seg fra markeringen sin og kan avslutte uforstyrret.

Ved en mot en situasjoner er avslutter oftere under tett press. Her vil det være keeperen som eventuelt sammen med andre forsvarspillere tar seg av 1. forsvarerjobben. Vi ser at i 77,8 % av tilfellene er keeper så tett oppi at han har en reel mulighet til å erobre ball. Dette får selvfølgelig konsekvenser for keeperens videre agering, noe vi skal se på i presentasjonen av problemstilling 2.

Avslutters klima i avslutningsøyeblikket i forhold til scoring \ redning:

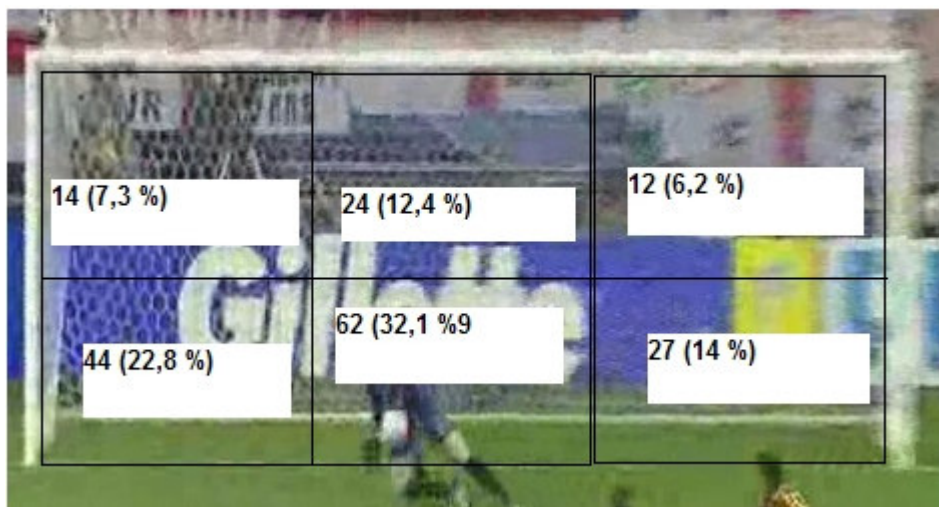
Scoringsprosenten er ikke overraskende høyest da avslutter er upresset²² (28 %). Han kan her bruke all fokus på selve avslutningen og hvor i målet han skal treffe. Det er ingen andre enn egne ferdigheter, egen posisjon og keeperens posisjon begrenser hvor han kan skyte.

Ved løst press kommer det flere begrensinger. Utespillende forsvarere kan fort dekke deler av målet, eller kan forstyrre på andre måter slik at avslutningsfokuset blir noe mindre ”skjerpet”. Det blir i større grad et samarbeid mellom keeper og utspillende forsvarere om å redde mål. Situasjoner hvor angriper blir løst presset er de mest effektive sett med forsvarernes øyne (redningsprosent på 89 %).

Idet presset på avsluttet blir tett, så går redningsprosenten ned igjen (75 %). Dette skyldes nok først og fremst at situasjoner med tett press oftest forekommer innenfor sekstenmeteren, hvor vi tidligere har slått fast at scoringssjansen er størst.

²² Pollard og Reep (1997) hevder at scoringsmuligheten doubles hvis avslutter er over 1. yard fra nærmeste forsvarsspiller

4.1.8 Lokalisering av treffpunkt i målet:

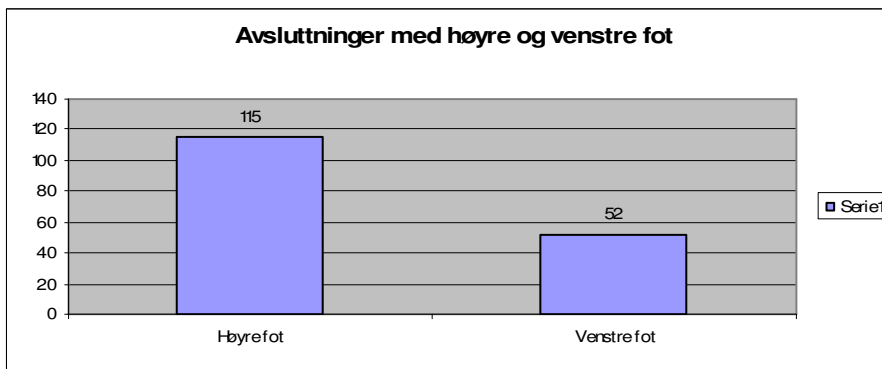

Figur 38: Lokalisering av treffpunkt i målet (frekvens og prosent).

Avslutter skyter oftere nede enn oppe. 73 % av alle skudd skytes mot nedre halvdel av målet. Litt overraskende når vi vet at de nye lette ballene har en tendens til å stige. Det må i den sammenheng nevnes at kun avslutninger som traff målet ble registrert. Baranda et al.,(2008) gjorde imidlertid tilsvarende funn i sin undersøkelse av VM 2002. Det kan godt tenkes at avslutter like ofte forsøkte å skyte høyt i målet, men at en stor andel av disse skuddene gikk over mål.

Vi ser også at det skytes oftere i venstre hjørne (30 %) enn det skytes i høyre hjørne (20 %), og at det totalt sett skytes like ofte i hjørnene som rett på. Fordelingen skudd midt i mål og skudd i hjørnene er forholdsvis like. Keeperen må med andre ord være forberedt og dyktig nok til å håndtere skudd som det forventes at han skal redde (skudd midt på) samtidig som han like ofte må i aksjon ved skudd som er utenfor stående rekkevidde.

Årsaken til at det avsluttes oftere i venstre hjørne enn i høyre, kan være at det skytes mest med høyre fot. For en høyrebeint skytter vil det være naturlig at avslutninger med kraft dreier mer mot venstre, da man får en rotasjon rundt venstre stamfot

Figur 39: Antall avslutninger med høyre og venstre fot i VM 2006.

Som vi ser av diagrammet ovenfor, så ble det avsluttet med høyre fot 115 ganger, mens det ble skutt med venstre 52 ganger. Med andre ord så kommer ca 2 av 3 skudd med høyre fot og konsekvensen for keeper er at flere skudd havner i venstre hjørne enn i høyre.

En undersøkelse av D`Arcy (2000) viser de samme tendensene. Han studerte riktignok kun straffespark i fotball VM 1998 (46 straffer), men fant ut at 79 % brukte høyrefoten, mens 21 % brukte venstre. Straffespark skiller seg selvsagt fra åpent spill i forhold til at ballen alltid ligger sentralt i forhold til målet, ballen ligger stille og avslutter har i utgangspunktet tilgang på "hele målet" da ingen utespillere kan forstyrre eller blokkere. Allikevel er funnene interessante i forhold til bruk av fot og treffpunkt i målet.

D`Arcy (2000) påpeker at det er klar sammenheng mellom bruk av fot og hvor i målet skuddet treffer:

- 70 % av skuddene med venstre fot gikk i avslutters høyre hjørne.
- 76 % av skuddene med høyre fot gikk i avslutterens venstre hjørne.

Som tidligere nevnt så er nok hovedårsaken at man får en rotasjon rundt stamfoten. Dette er særlig aktuelt i det avslutter benytter seg av halvtliggende vristspark. Det vil si at ballen treffes med innsiden av vristen \ stortåa. Rotasjonen blir mindre idet man bruker innsidsparket eller strak vrist. Undersøkelsen til D`Arcy (2000) viste også følgende:

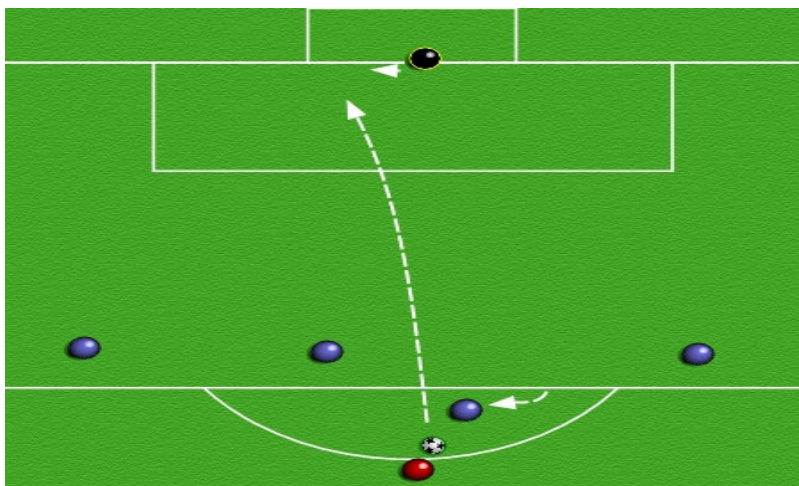
- Høyrebeinte som brukte halvtliggende vrist: 95 % av straffesparkene gikk i venstre hjørne for avslutter

I åpent spill vil selvfølgelig flere variabler spille inn i forhold til hvor avslutter velger å skyte. De viktigste vil være avslutters lokalisering i avslutningsøyeblikket, foretrukket fot og hvilke skuddrom førsteforsvarer og keeper gir han tilgang på. Tendensene i D`Arcys (2000) og min

undersøkelse gir imidlertid et spennende utgangspunkt for å diskutere samhandlingen mellom førsteforsvarer og keeper ved spesielt langskuddsituasjoner, hvor vi allerede har funnet ut følgende fra VM 2006:

- Det skytes som oftest fra sentral sone
- Det skytes som oftest med bruk av vrista
- Det skytes som oftest med høyre
- Flest skudd går i venstre hjørne for skytter

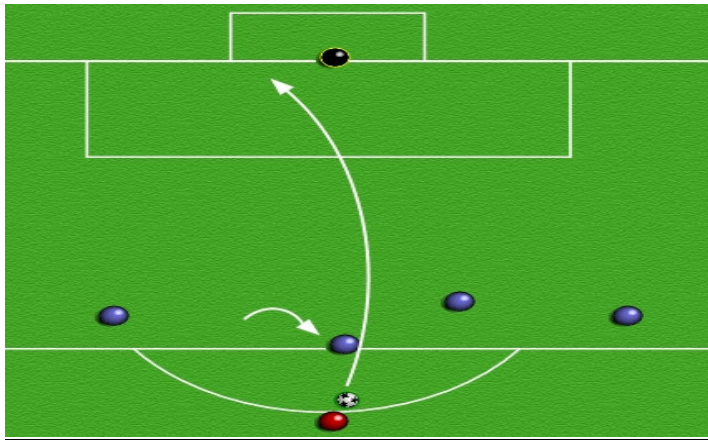
Jeg drister meg derfor til å påstå at forsvarende kan ha mye å hente ved at førsteforsvarer presser og leder i forhold til avslutters sparkfot. Jeg har tegnet opp (figur 40 & 41) to avslutningssituasjoner for å illustrere (se for øvrig figur 8). Rødt lag har skuddmulighet rett utenfor sekstenmeteren sentralt i banen. Blått lag er klar over at den potensielle skytteren er høyrebeint og at det som oftest betyr et vristspark som naturlig nok vil dreie mot venstre. Blå førsteforsvarer presser dermed på slik måte at scenarioet blir enda tydeligere for keeper så vel som avslutter. Han stenger av høyresiden i målet for nærmest å forsikre seg om at skuddet kommer der det pleier (til venstre). Det betyr at keeper kan begynne å forberede aksjon mot sitt høyre hjørne samtidig som han har god sikt og er trygg på hans venstre side i målet er ”tatt ut” av førsteforsvarer (med mindre førsteangriper avslutter med utsiden av foten. Dette var det imidlertid kun et eksempel på i VM 2006)

Figur 40: Førsteforsvarer og keeper samhandler i forhold til avslutters sparkfot.

Man kan selvfølgelig snu på det også, og la motsatt stopper gå i press (figur 41). Dette bør imidlertid kun gjøre hvis man er relativt sikre på at man klarer å blokkere før skuddet når frem til mål. Presser man på denne måten uten å være tett oppi avslutter, er faren stor for at

keeperens sikt reduseres samtidig som avslutter allikevel har gode betingelser for å skru den rundt førsteforsvarer. Faren er også større for at ballen skifter retning.

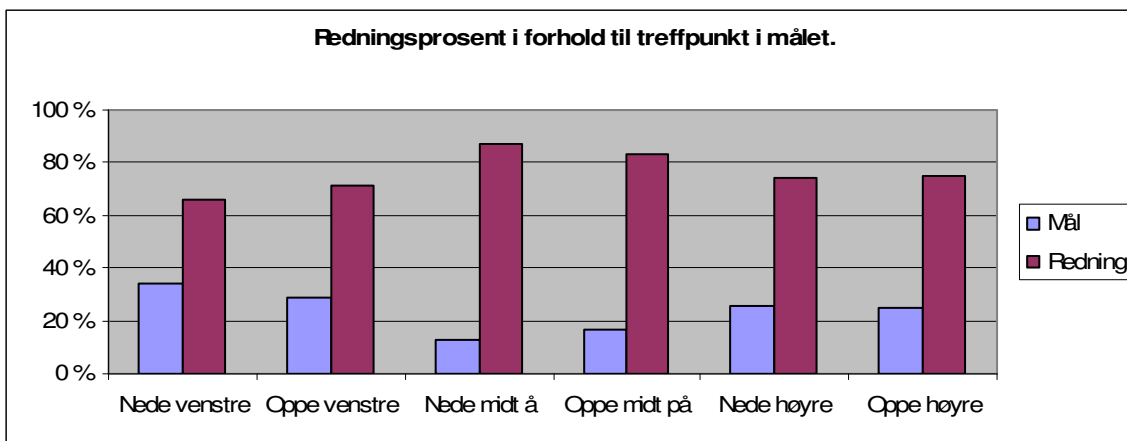

Figur 41: 1. forsvarer forsøker å blokkere.

Lokalisering av treffpunkt i målet i forhold til scoring \ redning

Redningsprosenten er størst når skuddet treffer midt i mål. Enten oppe eller nede. Ikke overraskende da dette i utgangspunktet skal være innenfor keeperens rekkevidde.

Redningsprosenten synker noe ved skudd i hjørnene. Spesielt ved skudd i venstre hjørne, hvor forholdet scoring \ redning er 34 % \ 66 %. Med andre ord: Ca ett av tre skudd nede i venstre hjørne ender med scoring.

Figur 42: Diagrammet viser \ redningsprosent opp mot hvor i målet ballen er på vei hen.

Scoringprosenten er høyest ved skudd i venstre hjørne. Både oppe og nede. Antagelig henger dette sammen med at det er flest høyrebeinte skyttere, og at som følge av dette får man flest kvalitetsavslutninger mot venstre hjørne

4.2 Hva kjennetegner keeperens handlinger i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål?

I første del av resultat og diskusjonsdelen har vi sett på hva forhold rundt avslutteren (problemstilling 1). Resultatene tas nå inn i presentasjonen og diskusjonen i forbindelse med problemstilling to. *Hva kjennetegner keeperens handlinger?* Keeperens handlinger diskuteres så opp mot resultatene i forhold til avslutter.

4.2.1 Keeperens forflytning i fasen før avslutning:

Tabell 15: Tabellen viser hva som kjennetegner keeperens bevegelse siste sekund før avslutning.

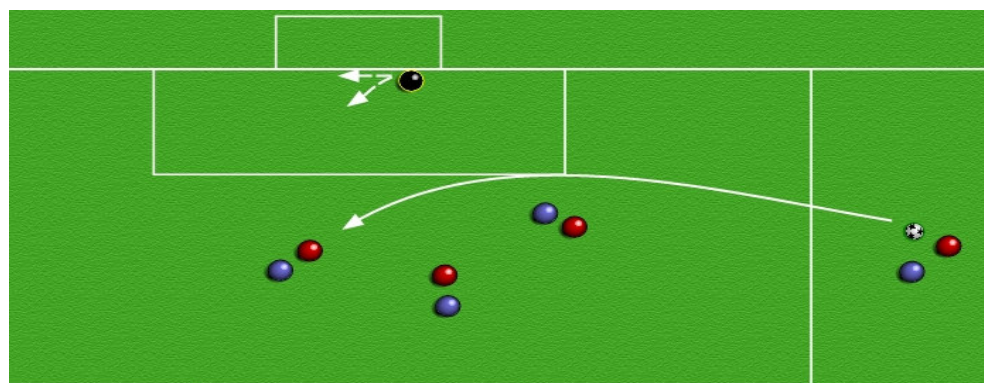
	Står stille	Bevegelse frem	Bevegelse sideveis	Bevegelse bakover	Annet	Vet ikke	Totalt
Langskudd							
Frekvens	51	8	6	12	0	10	87
Prosent	58,6 %	9,2 %	6,9 %	13,8 %	0 %	11,5 %	100 %
Næravslutning							
Frekvens	24	20	21	17	5	1	88
Prosent	27,3 %	22,7 %	23,9 %	19,3 %	5,7 %	1,1 %	100 %
En mot en situasjon.							
Frekvens	4	14	0	0	0	0	18
Prosent	22,2 %	77,8 %	0 %	0 %	0 %	0 %	100 %

VM keeperne står stille i forkant av de fleste avslutningene fra distanse. Det vil si at de ikke gjør noe markant forflyttingsarbeid det siste sekundet før avslutning i 58,6 % av situasjonene jeg har registrert. Dette indikerer at de er flinke til å forutse neste trekk og tidlig har inntatt riktig posisjon. Det tyder også på at de har tid nok til å innta riktig posisjon. Vi har tidligere sett at distanseavslutninger oftest kommer etter en pasning i trekket forut, at dette trekket oftest er lokalisert sentralt i banen utenfor sekstenmeter, og at avslutter ofte bruker to eller flere touch. Dette er faktorer som gjør neste trekk lettere lesbart for keeper og gir han bedre tid til å innta riktig posisjon. Fordelen ved å stå stille rett i forkant av avslutningen er flere. Keeper får bedre tid til å finne god balanse og et godt tyngdepunkt og får bedre til å mobilisere kraft, hvis det skulle være nødvendig.

Det er ellers interessant å merke seg at keeperen ved langskuddsituasjoner oftere beveger seg bakover (13,8 %) enn han beveger seg fremover (9,2 %) eller sideveis (6,9 %). Forskjellene er

små, men jeg anser det som et funn i seg selv at en bevegelse bakover²³ før skuddet inngår som en del av bevegelsesrepertoaret til VM keeperne i forkant av avslutningen. Det kan tyde på at keeperen ofte har en offensiv utgangsposisjon (gjøre målet mindre, plukke gjennomspill eller innlegg) som de da justerer inn når de ser at faren for skudd er stor.²⁴ Vi har tidligere slått fast at avslutningsfasen er en relativt kontrollert prosess sett med angripernes øyne, ettersom trekket i forkant stort sett utføres i form av en pasning utenfor sekstenmeter. Keeperen vil da forberede seg både mentalt og posisjonsmessig på at motstander forsøker et gjennomspill inn i bakrom. Når dette ikke gjøres, så slipper han seg litt tilbake i målet.

Ved næravslutninger flytter keeperen seg nesten like mye sideveis, bakover og fremover som han står stille. Keeperen må med andre ord ta i bruk et bredt spekter av bevegelser i forkant av næravslutninger. Dette henger igjen sammen med at ballen i trekket før avslutning er lokalisert på "flere" steder enn ved langskudd. Spesielt i form av at flere næravslutninger kommer etter innlegg (i 27 av 88 situasjoner). Dette betyr at det ved næravslutning må tas en betydeligere posisjonsjustering enn ved langskuddsituasjoner.

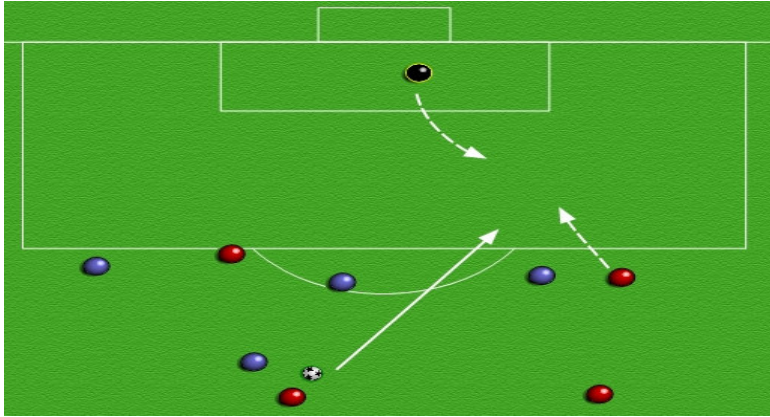
Figur 43: I forbindelse med næravslutninger måtte keeperen ofte foreta en betydelig posisjonsjustering. Spesielt i situasjoner hvor trekket i forkant kan karakteriseres som et innlegg (27 av 88 næravslutninger). Dette gjør at keeperen må forflytte seg hurtig sideveis før avslutningen.

Bevegelse frem er den vanligste bevegelsen ved en mot en situasjoner. (77,8 %). Jeg har tidligere vært inne på at en hurtig bevegelse ut blir viktig i en mot en situasjoner. Både for å gjøre målet mindre, men også for å komme tett nok opp i avslutter før avslutningen. Spesielt ettersom vi vet at avslutter stort sett skyter hurtig. Wapenaar (2002) støtter opp under dette, og

²³ Det er ti situasjoner i forbindelse med langskudd hvor keeperen ikke er i tv bildet før skuddet går. Dette var ofte situasjoner hvor ballen i trekket før var relativt langt unna keeper. Ettersom det var disse situasjonene som falt bort, kan man anta at *bevegelse bakover* forekom oftere enn det som er fanget opp i min undersøkelse.

²⁴ Keeperen er som regel ikke i "tv – bildet" før avslutningen nærmer seg. Dette har gjort at det har vært vanskelig å registrere keeperens posisjonering i trekket før avslutning .

mener at keeperens viktigste jobb i en mot en situasjoner er å tvinge motstanderen til å gjøre et valg gjennom å sette press på han, og komme så tett oppi som mulig. Mye tyder på at VM keeperne var bevisste på dette, da man hadde en bevegelse frem i 77,8 % av tilfellene.

Figur 44: En mot en situasjoner kjennetegnes ved at det er en pasning i forkant, sentralt i banen. Keeperen beveger seg frem mens ballen er på vei til kommende avslutter, og etter avslutters eventuelle 1. touch for å gjøre måle mindre og sette press på avslutter.

”Keeperen bør kjenne til hemmeligheten som alle store målscorere er klar over. ”Jo tettere på keeper jeg kommer, jo mindre er muligheten for å score mål”. Ruiz (2002, s 60)

4.2.2 Keeperens kraftmobilisering i avslutningsøyeblikket:

Med kraftmobilisering i avslutningsøyeblikket, ser jeg på hva keeperen gjør i avslutningsøyeblikket. Har han ikke klart å stoppe forflyttningsarbeidet tidlig nok og er fortsatt i bevegelse? Står han stille i det foten til avslutter treffer ballen? Tjuvstarter han på svikten slik at han får kraft nok tidlig nok til å gå ut i redning, eller velger han rett og slett en side i det avslutningen går?

Studien av VM keeperne viser at det vanligste arbeidet i skuddøyeblikket ved langskudd, er en såkalt ”setting”. Dette innebærer at keeperen gjør et lite hopp og nærmest tjuvstarter på svikten.²⁵ Ved å gjøre dette i skuddøyeblikket, eller rett før så vil keeperen være i stand til å gå rett ut i redning i det ballen forlater foten til avslutter, med mye kraft. Denne settingen gjøres ved 67,8 % av langskuddsituasjonene. Betingelsene for å kunne gjøre denne bevegelsen har

²⁵ Per Tveit skriver følgende om svikt i ”Bevegelseslære” (2000, s 67): ”Ved å innlede satsen med en motbevegelse kan vi utvikle større kraft og dermed også gjøre et større arbeid i satsen. Denne spesielle adferden i satse, med en rask motbevegelse, kaller vi svikt og vi finner den i praktisk talt alle satstyper. Det ser ut som om kroppen automatisk utfører denne motbevegelsen der det er viktig å utvikle stor kraft”.

mye med tidsaspektet å gjøre. Vi har tidligere sett at avslutter ofte bruker flere touch ved distanseskudd. I tillegg vet vi at keeper oftest står stille det siste sekundet før avslutning, noe som indikerer at han har funnet en tilfredsstillende posisjon. Følgelig har han tid nok til å gjøre denne bevegelsen, både i forholdt til egen posisjon og motstander som bruker forholdsvis lang tid.

Figur 45: Trinidads keeper gjør et lite hopp rett før avslutningen. I det han lander har han da sikret seg kraft til å gå rett ut i redning.

Avslutters avslutningsteknikk kan også være en styrende faktor i forhold til keeperens kraftmobilisering. Vristsparket brukes mest ved distanseskudd (92 %). Ved denne teknikken er det lettere for keeper å ”time” bevegelsene sine enn ved f. eks en heading. Ved ett vristspark tar selve skuddprosessen lengre tid, ettersom avslutter henter kraft ved å dra sparkfoten bakover før den føres frem i form av et spark. Dette igjen gir keeper bedre tid til å koordinere sine bevegelser opp mot avslutter.

Tabell 16: Tabellen viser hva keeperen gjør i selve avslutningsøyeblikket.

	I bevegelse	Velger side	Står stille	Setter	Annet	Vet ikke	Totalt
Langskudd							
Frekvens	4	0	14	59	0	10	87
Prosent	4,6 %	0 %	16,1 %	67,8 %	0 %	11,5 %	100 %
Næravslutning							
Frekvens	12	8	22	41	4	1	88
Prosent	13,6 %	9,1 %	25 %	46,6 %	4,5 %	1,1 %	100 %
En mot en situasjon.							
Frekvens	10	6	2	0	0	0	18
Prosent	55,6 %	33,3 %	11,1 %	0 %	0 %	0 %	100 %

Ved næravslutninger går "settinger" noe ned (46,6 %), mens man oftere står stille enn ved langskudd (25 % /16,1 %) At antallet "settinger" går ned har som nevnt ovenfor, antagelig noe med tidsaspektet å gjøre. Ting går fortere og det er mindre rom. Keeperen må gjøre flere bevegelsesoppgaver i forkant og avslutningene kommer etter færre touch. Dette kan være årsaken til at keeperen oftere står stille ved næravslutning. Ved å gå fra en hurtig posisjonsjustering til å stå stille, så har man sikret seg bedre betingelser for en god balanse og et godt tyngdepunkt i avslutningsøyeblikket. Går man fra en hurtig posisjonsjustering og rett ut i en "setting", så øker sjansen for å bli tatt i ubalanse. Spesielt hvis bevegelsen i forkant er sideveis. Da tar man med seg for mye kraft og kan fort havne "på en fot". Mens det er fare for å havne bakpå hvis man går rett fra en hurtig bevegelse fremover for så å gå ut i "setting". I 13,6 % av nærskuddene er keeper fortsatt i bevegelse i det skuddet går. Det vil si at han ikke har klart å stoppe forflyttningsarbeidet som ideelt sett burde vært ferdig i det avslutningen går. Mitt inntrykk er at disse situasjonene oppstår når keeperen ikke har rukket å finne en optimal posisjon i målet. Vi har tidligere sett at 24 av 88 næravslutninger kommer etter innlegg. I disse situasjonene går det ofte fort og keeperen må foreta en betydelig posisjonsjustering. I enkelte situasjoner vil keeperen da være såpass langt unna en ideell posisjon at man muligens vurderer det som like hensiktsmessig å fortsette bevegelsen sin.

Figur 46: Ukrainas spiller (liggende i venstre billedkant) har flikket ballen ut mot høyre side. Italias keeper må foreta en betydelig posisjonsjustering og rekker ikke å gjøre en optimal kraftmobilisering.

I en mot en situasjoner agerer keeperen helt annerledes i avslutningsøyeblikket. Behovene er annerledes. Keeperen har ofte kommet seg lenger ut av målet, og har følgelig en bedre rekkevidde. I tillegg er han nå førsteforsvarer og prøver å komme så nær avslutter som mulig. I 55,6 % av tilfellene er keeper fortsatt i bevegelse i det skuddet går. Dette kan være fordi

keeper har kommet så tett opp i avslutter at han bare fortsetter bevegelsen inn mot ballen. I 33 % av tilfellene velger keeper side. Dette kunne ha vært situasjoner hvor keeper ikke har kommet seg langt nok ut, og at avslutter har mye rom og skyte i. Han forsøker derfor heller å lese av og velge en side i forkant, istedenfor å "sette" og ha mye kraft til å gå begge veier. I mine data gjøres imidlertid dette valget uavhengig av posisjon.

Keepereens kraftmobilisering i avslutningsøyeblikket i forhold til scoring \ redning:

Keeperen redder oftest når han står stille (83 %) eller "setter" (82 %) i avslutningsøyeblikket. Enten han står stille eller "setter" så har keeperen gode forutsetninger for å ha funnet et godt tyngdepunkt og en god balanse. Han vil ha muligheter til å bevege seg begge veier på avslutningen. Ved å "sette", er han sikret noe mer kraft tidligere, men dette slår ikke positivt ut i forhold til å *stå stille* i avslutningsøyeblikket.

Redningsprosenten er lavest i de tilfellene hvor keeper velger side i avslutningsøyeblikket. Ved en slik agering så scores det mer enn keeperen redder. I forbindelse med en slik manøver vil scoringssjansen ofte være stor i utgangspunktet. Keeperen kan fort ha en dårlig utgangsposisjon. F. eks ved at han står for langt inne i målet og avslutter er relativt tett på. Da kan det å sjans på side være en løsning, men som vi ser så ender situasjonen som regel med scoring.

Redningsprosenten er også lavere når keeperen er i bevegelse i avslutningsøyeblikket (73 %). Med mindre det er en "alene mot keeper" situasjon hvor keeperen forsøker å komme så tett oppi førsteangriper at han kan blokkere, så vil en bevegelse i avslutningsøyeblikket hindre optimalt tyngdepunkt og balanse.

4.2.3 Keeperens posisjon i avslutningsøyeblikket:

Tabell 17: Tabellen viser keeperens posisjon i avslutningsøyeblikket.

	0-2 m	2-5 m	5-8 m	8-11 m	Øvrig	Vet ikke	Totalt
Langskudd							
Frekvens	43	39	2	0	0	3	87
Prosent	49,4 %	44,8 %	2,3 %	0 %	0 %	3,4 %	100 %
Næravslutning							
Frekvens	55	22	9	1	1	0	88
Prosent	62,5 %	25 %	10,2 %	1,1 %	1,1 %	0 %	100 %
En mot en situasjon.							
Frekvens	1	4	6	2	5	0	18
Prosent	5,6 %	22,3 %	33,4	11,1 %	27,8 %	0 %	100 %

Keeperen er som oftest posisjonert innenfor femmeteren både ved avslutning fra distanse og næravslutning. Tilsvarende funn ble gjort av Baranda et al., (2008), i deres undersøkelse av VM 2002.

Ved langskudd ser vi at keepere 49,4 % av tilfellene står på null til to meter, mens han i 44,8 % av tilfellene står på to til fem meter fra streken. Tallene tyder på at femmeterstreken er ”grensa” for hvor langt ut keeperen går ved distanseskudd. Fordelen ved å stå nærme egen målstrek er at man sikrer seg noe mer tid i forbindelse med håndtering av avslutningen.

Spesielt hvis sikten er dårlig eller man er redd for at skuddet skal skifte retning på veien. Det var imidlertid få skudd som skiftet retning på vei mot målet. I min undersøkelse var det ti situasjoner totalt (5,2 %). Man er også mindre sårbar for lobb. Ulempen på den andre siden er åpenbar. Man får mindre rekkevidde²⁶ og dårligere forutsetninger for å redde det ”umulige”.

Mitt inntrykk er at det var få slike redninger i VM 06. Keeperne fremsto som solide og trygge. De tok det de skulle ta og litt til. Men det var sjelden vi så de ekstreme matchvinnerredningene.

Ved næravslutninger står keeperen ”på streken” (null til to meter fra streken) 62,5 % av alle tilfellene. Keeperen står altså oftere ”på streken” ved næravslutninger enn ved langskudd. Årsaken til dette kan være at situasjonene innenfor sekstenmeteren går raskere og er mer

²⁶ Stinesen (2008) har presentert en oversikt over keepernes fysikk fra EM 2008. Dette kan bidra til å gi oss et bilde av hva som skal til av cm for å spille på øverste nivå: Halvparten av de 48 keeperne som deltok var over 190 cm. Alle keeperne var over 180 cm. De fleste lå et sted mellom 185 cm og 195 cm.

uoversiktlige. Avslutter bruker færre touch og avstanden til mål er mindre. Ved å jobbe tett på streken er det lettere å opprettholde og eventuelt gjenopprette en ”riktig posisjon”²⁷

I det øyeblikk man står lenger ute fra streken og skal gjøre en posisjonsjustering, så vil man blottlegge større deler av målet idet man forflytter seg fra ett trekk til det neste. Fordelen ved å stå langt inne vil også være at man kjøper seg noe mer tid til å reagere. Det blir større avstand mellom ball og keeper. Ulempen på den andre siden er at keeperen har en større skuddvinkel å dekke når ballen er sentralt foran mål.

Vi har tidligere sett at mange næravslutninger kommer i form av en heading. I slike situasjoner mener Ruiz (2002) at keeperen bør holde seg så nærme streken som mulig, fordi det sjelden er mye kraft ved en heading. Han mener derfor at keeper bør prøve å unngå å stå på to - tre meter og invitere til en lobb over seg. Mine tall tyder på at keeperen er bevisst på dette. Keeperen står på streken (null til to 2 meter) i 96,1 % av alle situasjonene hvor heading benyttes.

Keeperen står som oftest utenfor femmeteren i en mot en situasjoner (72,3 %). I motsetning til ved lang og næravslutningssituasjonene er keeper nå førsteforsvarer og har hovedansvar for å sette førsteangriper under press. Han slipper seg derfor lenger ute av målet, både for å senke fremdriften til avslutter og for å gjøre skuddvinkelen dårligere.

I tilfeller hvor førsteangriper kommer litt skrått på mål, blir det mindre viktig å gå ”langt” ut av målet. Skuddvinkelen til avslutter er dårligere, og det å gå for langt ut kan virke mot sin hensikt, da førsteangriper kan få større rom til å føre forbi i. Keeperen er lokalisert innenfor femmeteren 27,9 % av alle en mot en situasjonene. Eller fem situasjoner totalt. I tre av disse situasjonene avslutter angriper fra sone fem, det vil si fra skrått hold innenfor sekstenmeteren.

Keeperens posisjon i avslutningsøyeblikket i forhold til redning \ scoring:

VM keeperne oppholdt seg stort sett innenfor femmeteren ved avslutninger på mål.

Redningsprosenten er relativt lik når keeper står null til fem meter fra streken (82 %), og når han står på streken (78 %). Forskjellen er marginal, og følgelig kan man ikke tyde resultatene dit hen at keeperens posisjon innefor femmeteren er avgjørende i forhold til om det scores eller reddes.

²⁷ I ”Målmannen (1994, s) blir det skissert følgende retningslinjer for keeperens posisjon: ”keeperen skal oppholde seg ett eller annet sted på en tenkt linje som går fra midt i mål og opp mot ball”.

Idet keeperen begynner å nærme seg straffemerket (åtte til elleve meter), så går scoringsprosenten dramatisk opp (68 %). Dette utgjør imidlertid kun tre situasjoner, noe som er altfor tynt til å trekke noen konklusjoner.

4.2.4 Keeperens sikt i avslutningsøyeblikket:

Når langskuddet kommer har keeperen redusert sikt ca halvparten av gangene (50,6 %). Han har ikke sikt i det hele tatt i 21 % av disse tilfellene. Dette er som oftest dødballavslutninger hvor forsvarspillere står i mur, og fyller opp en tenkt tunnell mellom ball og keeper.

Figur 47: Langskuddsituasjon i kampen mellom England og Portugal. Englands keeper har redusert sikt og må flytte hode over sitt venstre ben for å få oversikt. Det betyr at han i skuddøyeblikket står på ett ben. Situasjonene ender med at avslutningen blir reddet nede i venstre hjørne (høyre for keeper).

At keeperen såpass ofte har redusert sikt ved langskudd, er interessant da det får en rekke konsekvenser for keeperens videre agering. Den viktigste er selvfølgelig at han ikke ser ballen og at han da får kortere reaksjonstid. Skal han imidlertid se mer av ballen må han bevege hode og kroppen sideveis, så han ser utenom den ”blokkerte tunnelen”. Da har han muligheter for å se bedre, men faren for å havne på feil fot (ubalanse) blir større. Wade (1997) tar opp denne problemstillingen:

“Being in position to see the ball, wherever it is, whoever has it, is vital to sound goalkeeping. He must do this without losing the position of balance which enables him to explode into action in a fraction of a second”, (Wade, 1997).

Tabell 18: Tabellen viser hva slags sikt keeperen har til ball i avslutningsøyeblikket. Klar sikt= Ingen spillere i en tenkt tunell fra ball til keeper. Delvis sikt = Spillere delvis i en tenkt tunell fra ball til keeper. Ikke sikt= Spiller(e) ”fyller” opp en tenkt tunell fra ball til keeper.

	Klar sikt	Delvis sikt	Ikke sikt	Vet ikke	Totalt
Langskudd					
Frekvens	41	26	18	2	87
Prosent	47,1 %	29,9 %	20,7 %	2,3 %	100 %
Næravslutning					
Frekvens	78	6	3	1	88
Prosent	88,6 %	6,8 %	3,4 %	1,1 %	100 %
En mot en situasjon.					
Frekvens	18	0	0	0	18
Prosent	100 %	0 %	0 %	0 %	100 %

Keeperens sikt er bedre når det avsluttes innenfor sekstenmeteren. (klar sikt 88,6 %). Dette er overraskende i den forstand at man skulle tro at sekstenmeteren er overbefolket i avslutningsøyeblikket, og at muligheten for dårligere sikt da blir større. På den annen side har ballen ofte passert flere forsvarspillere før en næravslutning, enn før et langskudd. Så selv om det er mye folk inne i ”boksen”, kan de fort være på ”feil” side av avslutter og keeper.

I en mot en situasjoner har keeper naturlig nok god sikt, da det er han som fungerer som førsteforsvarer.

Det er lett å gjette seg til at grad av sikt henger sammen med avslutters klima. Vi har tidligere sett av avslutter ved langskuddsituasjoner er under press i ca syv av ti tilefeller (67,8 %). Det betyr at førsteforsvarer relativt ofte har en mulighet til å forsøke å vinne, blokke eller stenge av deler av skuddvinkelen for avslutter. Konsekvensene av en aktiv førsteforsvarer kan være at han samtidig hindrer noe av sikten for keeper. En krysstabell på avslutters klima opp mot keeperens sikt viser imidlertid noe annet. Keeperen har oftere klar sikt når avslutter er under tett press (39,4 %) enn når avslutter er uten press (28,5 %). Dette kan indikere at førsteforsvarer er flink til å presse samtidig som han leder skytteren mot en side, men det kan like gjerne være at det tette presset kommer fra siden eller sågar bakfra. Uansett; Følgende er noe oppsiktsvekkende: I min undersøkelse forekom det 67 situasjoner hvor avslutter var under tett press i avslutningsøyeblikket. I kun 13 (19 %) av disse situasjonene hadde keeper redusert eller ikke sikt. Det ser ut til at et tydelig press på ballfører ”rydder” opp i klimaet rundt keeper. Førsteforsvarerrollen er definert, noe som gjør det lettere for andre og tredjeforsvarer å

innta fornuftig dybde og bredde på baksiden av presset. Dette gjør igjen at de ikke stenger for synsvinkelen til keeper.

Tabell 19: Tabellen viser forholdet mellom keeperens sikt og press på ballfører

	Uten press	Løst press	Tett press	Annet	Totalt
Klar Sikt					
Frekvens	39	41	54	3	137
Prosent	28,5 %	29,9 %	39,4 %	2,2 %	100 %
Delvis sikt					
Frekvens	2	21	9	0	32
Prosent	6,3 %	65,6 %	28,1 %	0 %	100 %
Ikke sikt					
Frekvens	12	5	4	0	21
Prosent	57,1 %	23,8 %	19,0 %	0 %	100 %
Vet ikke					
Frekvens	2	1			3
Prosent	66,7 %	33,3 %			100 %

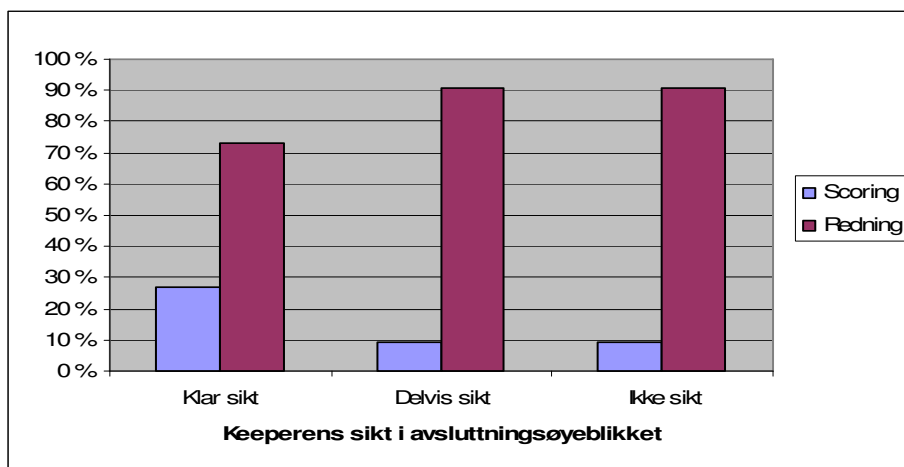
Ved løst press på avslutter har keeperen redusert eller ikke sikt i 26 av 67 situasjoner (39 %). Det kan være at rollene her ikke er like definerte, noe som gjør av forsvarspillere forstyrrer synsvinkelen til keeper. F. eks ved at førsteforsvarer er i såpass tidsnød at han ikke rekker å lede skuddet til en av sidene og følgelig samhandle godt nok med keeper.

Figur 48: Bildet viser hvordan Sveriges forsvarspillere klarer å sette et hardt press på Tysklands avslutter og stenge av deler av skuddvinkelen samtidig som de ivaretar keepers sikt. Dette gjøres ved at førsteforsvarer går skrått inn på avslutter, samtidig som andre og tredjeforsvarer tar ut nok bredde på baksiden.

Keeperens sikt i avslutningsøyeblikket i forhold til redning \ scoring:

Keeperen har lavest redningsprosent i de situasjonene hvor han har god sikt (72 %).

Figur 49: Diagrammet viser scoring \ redningsprosent opp mot keeperens sikt i avslutningsøyeblikket

Noe som først og fremst henger sammen med at god sikt for keeper indikerer også at avslutter er i en posisjon nærme mål, hvor det er få spillere mellom han og keeper. Vi har tidligere sett at keeperen har best sikt ved avslutninger innenfor sekstenmeteren (næravslutninger) og at det scores mest i disse situasjonene.

Det spiller tydeligvis mindre rolle for keeperens redningsprosent om han har *delvis sikt* eller *ikke sikt* (90 % redninger). Redusert sikt for keeper inntreffer som oftest i forbindelse med langskudd. Ved halvparten av langskuddene har keeper *delvis* eller *ikke sikt*, men avstanden mellom avslutter og keeper er såpass stor at keeperen tydeligvis rekker å lese av og reagere på ballen. I tillegg betyr redusert sikt for keeper redusert skuddrom for avslutter.

4.2.5 Bruk av mellomsteg:

Tabell 20: Tabellen viser i hvilken grad keeperen flytter seg sideveis mens ballen er i lufta

	Ikke mellomsteg	Mellomsteg	Vet ikke	Totalt
Langskudd				
Frekvens	61	21	5	87
Prosent	70,1 %	24,1 %	5,7 %	100 %
Næravslutning				
Frekvens	87	1	0	88
Prosent	98,9 %	1,1 %	0 %	100 %
En mot en situasjon.				
Frekvens	18	0	0	18
Prosent	100 %	0 %	0 %	100 %

Mellomsteg²⁸, det vil si en sideveis forflytning langs bakken før man forsøker å fange ballen, brukes nesten bare ved avslutninger fra distanse (24,1 %). Da er ballen såpass lenge i lufta at man rekker å flytte på seg. Jeg er allikevel noe overasket over at bruken av mellomsteg ikke er større. En keeper som står midt i mål innenfor femmeteren (noe de som oftest gjorde i VM 2006), har ikke mulighet til å dekke hele målet ved å gå direkte ut i redning. Antagelig er forklaringen såpass enkel som at behovet for mellomsteg ikke var større. Vi har tidligere sett at en stor del av avslutningene treffer midt i mål (43 %). Ved skudd sentralt i mål, så har keeperen nok rekkevidde til å gå ut i et direkte redningsforsøk.

Mellomsteg brukes nærmest ikke ved avslutninger innenfor sekstenmeter. Til tross for at keeper da som oftest har inntatt en posisjon null til to meter fra streken. Hovedårsaken er at skuddene kommer for fort, og at keeper dermed ikke har tid til å gjøre dette før selve redningsforsøket.

²⁸ Det er forskjell på mellomsteg og sidesteg. Et sidesteg vil si at man går bredt ut med satsfoten før man tar sats. Først og fremst for å oppnå bra med kraft. Et mellomsteg defineres i min oppgave som en bevegelse med begge føtter sideveis før man går ut i redning.

4.2.6 Keeperens håndtering av ball:

Tabell 21: Tabellen viser hvordan keeperen håndterer ball i de situasjonene han redder (mål ikke registrert).

	Fast grep	Demping	Forleng	Bokse	Beinparade	Blokkering	Annet	Totalt
Langskudd Frekvens Prosent	38 47,5 %	6 7,5 %	9 11,3 %	27 33,7 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	80 100 %
Næravslutn. Frekvens Prosent	19 33,3 %	3 5,2 %	6 10,5 %	20 35 %	4 7,9 %	3 5,3 %	2 3,5 %	57 100 %
En mot en situasjon. Frekvens Prosent	1 7,1 %	0 0 %	0 0 %	2 14,3 %	0 0 %	11 78,5 %	0 0 %	14 100 %

Tabellen ovenfor viser hvordan keeper håndterer ball i de situasjonene han redder. Ved langskuddsituasjoner ser vi to klare tendenser. Keeperen holder ballen i fast grep (47,5 %) eller han bokser (33,7 %). At keeperen holder ballen i fast grep såpass mye etter skudd fra distanse, er ikke overraskende. Det er en relativt lang avstand mellom skytter og mål, og keeperen får følgelig gunstig med tid til å lese av ballbanen. Som oftest, holder keeperen ballen i fast grep de gangene han ikke må kaste seg. (71 %). I situasjonene hvor keeperen kaster seg, tas 29 % i fast grep.

Det er mitt inntrykk at keeperne bokser ballen oftere nå enn før. Med boksing menes at keeperen slår på ballen slik at den sendes ut av målområdet igjen. Det må i den sammenheng nevnes at keeperne var dyktige til å bokse ballen slik at det ikke oppsto farlige returer. Som oftest ble de slått ut i banens sidekorridorer hvor få spillere oppholdt seg, ettersom de fleste skuddene kom fra sentralt hold. Dette understøttes av funnene av at det ble scoret lite etter retur fra keeper i VM 2006 (ifølge Fifa`s VM rapport kom syv mål etter retur fra keeper). Ved langskudd håndterer man ballen på denne måten 34 %. Forklaringen kan være de nye lette ballene, som flakker²⁹ mye når de blir tilført mye kraft. Keeperen vil derfor oppleve det

²⁹ ”Dersom hastigheten blir stor vil det bli dannet strømlinjer \ turbulens bak ballen. Turbulensen vil være usymmetrisk, idet virveldannelsen vil starte på ett sted og siden forflytte seg rundt ballens periferi når den sees forfra eller bakfra. Usymmetrien fører til at det virker krefter sidelengs, og disse kreftene forandrer retning etter som virveldannelsen forflytter seg. Ballen vil gå i en spirallignende bane med større utslag etter hvert. Denne ballbevegelsen kan være vanskelig å forutsi. Vi finner gode eksempler på den i flakkservice i volleyball og i enkelte spark i fotball” (Tveit,2000, s 95).

som for risikabelt å holde i fast grep. I VM 2006 ble vristteknikken brukt mest i forbindelse med avslutningen, noe som tyder på at det ble skutt mye med kraft.

Det at ballene er lette, gjør også at keeperen får bedre muligheter til å bokse ballen tilbake over en viss distanse og ut av farlig område, noe som da er å foretrekke fremfor en forlenging av ballbanen (11,3 %) som kan føre til en dødball imot.

Vi ser noen av de samme tendensene ved næravslutninger. Bokseteknikken benyttes mest ved avslutninger innenfor sekstenmeteren. Andre håndteringsmetoder som beinparaden brukes (7,9 %) og blokkering brukes (5,3 %) lite.

I en mot en situasjoner er tendensen soleklar. I disse situasjonene har vi tidligere slått fast at skytteren bruker få touch, keeper er ofte lokalisert utenfor femmeter og i bevegelse frem i skuddøyeblikket. Som vi ser av tabellen ovenfor velger han så å blokkere (78,5 %). Det vil si at han kaster seg inn mot ballen og stopper ballen med en tilfeldig kroppsedel. Skal man lykkes med dette, er man avhengig av å gjøre en god forflyttningsjobb ut av målet og mot skytter før førstetouch, og eventuelt etter førstetouch, så man kommer tett opp mot avslutter. Tallene ovenfor tyder på at VM keeperne var dyktige på dette.

Wade, (1997) påpeker viktigheten av blokkeringen:

”Whenever an opponent seems to shoot, it is the goalkeepers responsibility to move out to put the opponent under pressure by attacking the ball while presenting the largest possible barrier to the shoot” (Wade, 1997).

Stinesen (04) hevder at fotballkeepere de senere årene har tatt til seg elementer av håndballkeeperes opptreden i redningsarbeide, og da spesielt i forbindelse med blokkeringsteknikken. Han hevder videre at påfallende lite litteratur tar for seg denne teknikken i en mot en situasjoner, eller ”stjerna” som Stinesen kaller det. Han forsøker seg derfor på å skissere følgende hovedmomenter:

- *Blikket på ballen hele tiden*
- *Rolig bevegelse mot angriper*
- *I rett øyeblikk akselerere mot angriper (idet han aksjonerer)*
- *Dyp utgangstilling og satse fremover med en fot strak, mot ball*
- *Andre fot delvis bøyd, innunder kropp.*
- *Strak fot søke angriperes skuddfot*
- *Satsfoten kommer fremover i neste bevegelse*
- *Holde tyngdepunktet fremme slik at overkropp er oppreist*
- *Armer ut til siden, åpne håndflater og sprikende fingre*

”Jeg er ikke imot at man, som det meste av litteraturen hevder, skal holde seg på beina, men det er flere situasjoner, særlig på høyt nivå, der en annen teknikk er påkrevd, nemlig den ”lave stjernen” (Stinesen, 2004).

4.2.7 Redningstype:

Tabell 22: Tabellen viser i hvilken grad keeperen keeperen står på beina og redder vs utfall. Utfall defineres som at en eller begge føttene forlater bakken og at keeperen lander først med en annen kroppsdel enn føttene

	Stående	Utfall	Annet	Totalt
Langskudd				
Frekvens	40	46	1	87
Prosent	46 %	52,9 %	1,1 %	100 %
Næravslutning				
Frekvens	30	55	3	88
Prosent	34,1 %	62,5 %	3,4 %	100 %
En mot en situasjoner.				
Frekvens	4	14	0	18
Prosent	22,2 %	59,6 %	0 %	100 %

Det er en gammel klisjé som sier at de beste keeperne er de som ikke kaster seg. Tanken bak denne påstanden er nok at de beste keeperne er de som er dyktige ballerobrere. De leser gjennomspill, plukker innlegg og samhandler med medspillerne slik at antall målsjanser imot blir få.

Når keeperen først må trå til som redningsmann, viser tallene nedenfor at keeperen kaster seg oftere enn han står på beina ved avslutninger som treffer mål. Både på langskudd, næravslutninger og en mot en situasjoner. Det bør imidlertid understrekes at ca 30 % av utfallene gjøres i forbindelse med at avslutter scorer, mens ca 70 % av utfallene resulterer i redning.

I mange situasjoner kaster keeper seg, selv om det ikke synes nødvendig. De har god nok rekkevidde til å redde stående, men kaster seg allikevel. Dette kan ha sammenheng med det arbeidet som gjøres før skuddet, både mentalt og fysisk. På den mentale siden vil keeperen fort forberede seg på det vanskeligste. Det vil si skudd utenfor rekkevidde som innebærer at han må kaste seg. Han vil også være forberedt på baller som kommer fort og hardt. Dette kan igjen medføre et forarbeid i form av et spenningsnivå og en setting som gjør det nærmest uunngåelig å redde stående.

Vi har tidligere slått fast at keeperne ofte håndterer ballen ved å slå \ bokse på ballen. Denne håndteringstypen kan også bli lettere ved at keepere kaster seg. Man får med seg mer kraft, spesielt på lave baller, som man igjen kan bruke til å sende den langt av gårde.

4.3 Keeperrollen i situasjoner hvor den primære arbeidsoppgaven er å hindre mål? En oppsummering av problemstilling 1 & 2:

4.3.1 Langskuddsituasjoner:

Figur 50: Bildet viser en langskuddsituasjon fra kampen Tyskland – Sverige. Sveriges keeper Isakson redder ved å kaste seg til høyre og bokse ballen ut mot høyre sidekorridor.

Langskuddsituasjoner, det vil si avslutninger utenfor sekstenmeteren, utgjør 45 % av alle avslutningssituasjonene som traff mål. 18 % av alle langskuddene kommer i form av et skudd direkte fra dødball, mens resterende 82 % kommer etter et trekk i forkant.

Trekket før avslutningen kommer som oftest i form av en pasning (69 %). For keeperen er dette lettere å forholde seg til, enn f. eks en andreball eller retur. Det er lettere å forberede seg på neste trekk og han kan gjøre forflyttningsarbeidet før avslutningen mens ballen går. Dette medfører at keeperen i 58,6 % av tilfellene ikke gjør noe markert forflyttningsarbeid siste sekundet før avslutning. I de tilfellene keeperen er i bevegelse i forkant av avslutningen, er det imidlertid oftere bakover, enn sideveis eller fremover. Dette tyder på at keeperen har en offensiv utgangsposisjon som han da justerer bakover når han ser at det blir et skudd, fremfor gjennomspill.

Det skytes svært lite fra banens sidekorridorer. De fleste skuddene kommer innefor en tenkt forlengelse av sekstenmeterens sidelinjer (91 %). Keeperen på sin side er lokalisert innenfor femmeteren i 95 % av tilfellene.

Avslutter har relativt god tid i avslutningsfasen, i den forstand at førsteforsvarer er såpass langt unna at han ikke har noen umiddelbar mulighet for å erobre ball (81,6 %). Dette gjør at skytteren har gode betingelser i forhold til å kun konsentrere seg om avslutningsteknikk og treffpunkt i målet. Allikevel er det ofte flere forsvarspillere mellom skytter og keeper, noe som gjør at keeperen i 50,6 % av tilfellene har redusert sikt.

Avslutter bruker mer enn en touch i 58,6 % av tilfellene og vristsparkteknikken (halvtliggende eller strak vrist) er den avslutningsteknikken som benyttes mest (92 %). Selv om avstanden skytter og keeper er relativt stor, gjør keeperen en agering i skuddøyeblikket som optimaliserer muligheten for å gå ut i et direkte utfall med mye kraft. Keeperne tjuvstarter på svikten ved å gjøre et lite hopp rett før og\ eller i skuddøyeblikket. En såkalt "setting". Dette gjøres i 67,8 % av tilfellene.

Ved en av fire langskudd bruker keeperen mellomsteg før redningen, og keeperen kaster seg på over halvparten av alle langskuddene (52,9 %). 47,5 % av alle ballene ble holdt i fast grep. I 33,7 % av tilfellene valgte keeper å bokse ballen.

4.3.2 Næravslutningssituasjoner:

Figur 51: Bilde viser en næravslutningssituasjon fra kampen Brasil – Ghana. Brasils keeper Dida redder med høyre ben.

Næravslutningssituasjoner, det vil si avslutninger innenfor sekstenmeteren hvor keeperen ikke er førsteforsvarer, utgjør 45,6 % av alle avslutningssituasjonene.

De fleste av avslutningene kommer etter pasning fra en medspiller (77 %). Trekket før avslutningen lokaliseres utenfor sekstenmeter sentralt i 41 % av tilfellene. I 20 % av tilfellene

er sistetrekket før avslutning lokalisert i banens sidekorridor null til seksten meter fra døddlinja. Keeperen må ta frem et bredt arsenal av bevegelser i fasen før avslutningen. Han beveger seg ca like mye sideveis, som han beveger seg fremover eller bakover.

Avslutter er under sterkt press fra førsteforsvarer i 42 % av alle situasjonene. Selv om det som oftest er mange folk inne i sekstenmeteren ved avslutning, har avslutteren ofte begrenset press på seg. Keeperen har bedre sikt enn ved langskudd. I 88,6 % av tilfellene har keeperen klar sikt. Dette skyldes at flere spillere nå er på "feil" side av ballen. Avslutter bruker oftest kun en touch i avslutningen. Keeperen står stille eller "setter" i henholdsvis 25 % og 46,6 % rett før eller i avslutningsøyeblikket.

De fleste næravslutningene avsluttes mellom straffemerket og sekstenmeterslinja. Keeperen er da som oftest posisjonert nær streken (null til to meter fra streken) i 62 %. Avstanden mellom skytter og keeper er nå mindre, og keeperen bruker "aldri" (1 %) mellomsteg ved næravslutninger. Han går altså ut direkte redning, og da som oftest ved kaste seg (62,5 %). Vristspark og heading er de mest brukte avslutningsteknikkene. Henholdsvis 39,8 % og 29,5 %. Keeperen håndterer ballen ved å bokse (33,3 %) eller holde i fast grep (33,3 %).

4.3.3 En mot en situasjoner:

Figur 52: Bilde viser en "alene med keeper" situasjon fra kampen mellom Brasil og Ghana. Situasjonen ender med scoring etter at Brasils 1. angriper passerer keeper.

En mot en situasjoner. Det vil si situasjoner hvor keeper er definert som førsteforsvarer utgjør 9,3 % av alle avslutningssituasjonene i VM 06.

Samtlige trekk før avslutningen ble lokalisert utenfor sekstenmeteren. Disse sistetrekkene før avslutning ble utført i form av pasning. Keeperen beveger seg fremover i forkant av avslutningen (77,8 %). Keeperen gjør altså et aktivt forflyttningsarbeide ut av målet etter at pasningen er slått.

Avslutteren har begrenset med tid i en mot en situasjoner. Dette gjør at han sjelden bruker mer enn to touch. I 77,8 % av tilfellene brukte avslutter to touch eller mindre.

De fleste en mot en situasjonene avsluttes mellom femmeteren og straffemerket. På dette tidspunktet er keeperen som oftest posisjonert utenfor femmeteren (72 %), noe som indikerer at avstanden mellom skytter og keeper er liten. Følgelig er avslutter under tett press i 77,8 % av tilfellene.

Vanligste avslutningsteknikk er innsidespark (50 %) og avdribling (22,2 %). Avdriblingen benyttes når keeper står utenfor straffemerket. I en mot en situasjoner prioriterer keeperen i mindre grad balanse og "setting" i avslutningsøyeblikket. De forsøker heller å komme seg fort ut av målet for å gjøre skuddvinkelen dårligere og gi avslutter mindre tid. I avslutningsøyeblikket er keeperen i bevegelse 55,6 % av tilfellene. I en av tre situasjoner velger keeperen side i avslutningsøyeblikket. Dette er situasjoner hvor keeperen ikke har kommet langt nok ut av målet, samtidig som han ikke er tett nok oppi avslutter.

Vanligste redningstype er blokkeringen (78,5 %). Det vil si at keeperen har kommet så tett oppi avslutter at han velger å gjøre seg stor for å forsøke å stoppe ballen med en tilfeldig kroppsdel.

Hvilke handlinger er mest hensiktsmessige i forhold til å vinne ”scoringskonflikten”? En oppsummering av problemstilling 3:

I min undersøkelse har jeg analysert 22 kamper + fire ekstraomganger. Samtlige avslutninger som traff mål ble registrert, og sluttresultatet: *Scoring, redning* har blitt koblet opp mot de andre variablene.

I min undersøkelse så ble det scorete mål på 22 % av alle avslutningene som traff mål.

Avslutninger innenfor sekstenmeteren var mest effektive, da det her ble scoret på 35 % av alle situasjonene. Jo nærmere mållinja avslutter er, jo større er muligheten for å score. I det øyeblikket avslutteren får tilgang til å avslutte innenfor femmeteren, så ender åtte av ti avslutninger med scoring.

Det synes som et suksesskriterium for avslutter at pasningen i forkant kommer fra banens sidekorridor. Scoringsprosenten er høy etter innlegg nærme dødlinja. Scoringsprosenten er på 45 % i de situasjonene hvor avslutter får anledning til å avslutte etter et innlegg null til seksten meter fra dødlinja. Keeperen må i slike situasjoner foreta en betydelig posisjonsjustering, samtidig som avslutter har gode betingelser for å ha kontroll over både keeper, målet og ballen samtidig.

Tidligere studier har vist at det scores mye etter bruk av en touch. Også i min undersøkelse var scoringsprosenten høyest ved bruk av en touch (29 %). Ved å avslutte tidlig får keeper dårlig betingelser for å gjøre et skikkelig forarbeide, men bruken av touch representerer også hvor det avsluttes fra. Og vi har tidligere slått fast at en touch brukes oftest innenfor sekstenmeteren hvor det igjen er størst mulighet for å score.

Innsidesparket og headingen er de mest effektive avslutningsteknikkene. Ved bruk av innsideteknikken så er scoringsprosenten på 40 %. Ved bruk av heading så er scoringsprosenten på 38 %.

Avslutters scoringsprosent er størst når han ikke er under press. Dette er ikke overraskende. Han får da mulighet til å fokusere maksimalt på avslutningen og har samtidig til og tilgang til å ta i bruk et større repertoar i forhold til avslutningsteknikk og treffpunkt i målet.

Ved skudd utenfor sekstenmeteren så redder keeper ni av ti skudd. I disse situasjonene bruker avslutter oftere flere enn en touch, noe som også slår positivt ut for keeperens redningsprosent. Ved en mot en situasjoner så redder keeperen 71 % av alle situasjoner. Et

oppsiktsvekkende høyt tall, da vi vet at disse situasjonene tradisjonelt omtales som den ultimate målsjansen.

Keeperens redningsprosent er høyest når siste trekket før avslutning er lokalisert utenfor sekstenmeteren sentralt. Avslutninger som kommer etter at ballen har vært i denne sonen ender med 85 % redning. Keeperen har i disse tilfellene bedre tid og må foreta en mindre posisjonsjustering enn ved f. eks innlegg (hvor scoringsprosenten er større).

Vristsparket er den avslutningsteknikken som velges oftest, og er den minst effektive sett i lys av scoringsprosent. Denne teknikken brukes oftest fra distanse og keeperen redder 90 % av alle avslutninger hvor vristteknikken benyttes.

Keeperen har høyest redningsprosent når han har *delvis sikt* eller *ikke sikt*. Det kan synes som om begrenset sikt veies opp av det faktum at avslutter da også får begrenset sikt og tilgang til scoringsrom i avslutningsøyeblikket. I det keeperen har klar sikt scores det oftere. Vi har tidligere slått fast at situasjoner med god sikt for keeper, oftest inntreffer innenfor sekstenmeteren, hvor scoringsmuligheten for avslutter øker betraktelig.

Keeperen vil ved enkelte situasjoner ikke ha rukket å innta en optimal utgangsposisjon i avslutningsøyeblikket. Da vil keeperen ofte velge side eller være i bevegelse i det avslutningen kommer. Scoringsprosenten er størst ved en slik agering fra keeper.

Scoringsprosenten er på 28 % i de situasjonene keeper er i bevegelse. I det øyeblikket keeper har tid til å stå stille eller "sette" i avslutningsøyeblikket så øker redningsprosenten. Ved en slik agering redder keeperen ca 89 % av tilfellene.

5.0 Avsluttende betraktninger

Flypiloter går med jevne mellomrom inn i simulatoren og øver på krisesituasjoner. Målet er at de skal ha trening i uventede situasjoner og hendelser. De øver med andre ord mye på ting som forhåpentligvis aldri skjer oppe i luften. Dette kan til en viss grad relateres til keeperrollen. Keeperen har i kraft av sin rolle et ekstra ansvar og fungerer som en sikringsspiller og redningsmann. Det skjer relativt sjeldent at keeperen må gripe inn direkte, men han må hele tiden være i beredskap.

Det er viktig å skille mellom å *øve mest på det som skjer mest i kamp*, og å *øve på det som skjer i kamp*. Hvis det er slik at keeperen skal øve mest på det som skjer mest i kamp, så betyr det at størstedelen av treninga bør brukes til å trene på utspill. Keeperen blir stadig mer involvert som angrepsspiller og bruker beina mer nå, enn for tjue år siden. Det er følgelig opplest og vedtatt at det viktig med en keeper som behersker ”utspillerferdighetene”, både i forhold til den individuelle og relasjonelle dimensjonen. På generelt basis tør jeg allikevel å påstå at keeperens angrepsferdigheter er underordnet forsvarsferdighetene, og at dette bør gjenspeile seg i treninga.

Om man ikke skal trene mest på det man opplever mest i kamp, så må man øve på det man *opplever* i kamp. I den forbindelse har jeg ofte stilt spørsmålstegn ved treningsmetodikken som benyttes i forbindelse med keepertrening. Slik jeg oppfatter det, eksisterer det en rekke myter og uvaner i forbindelse med keeperrollen og keepertrening. På de ulike treningsfeltene, både i bredde og toppfotballen, foregår det en intensiv teknikkdrill. Denne teknikkdrillen har blitt understøttet av spesielt Norges Fotballforbunds ”Målmannen” fra 1994. Keeperen står ofte alene sammen med keepertrener hvor de terper og øver. Keepertreneren tar ofte i bruk en smørbrødtype med læringsmomenter³⁰ som han forsøker å føre over til utøveren.

³⁰ Ronglan (2008) lister opp to former for kunnskap. Den eksplisitte kunnskapen, og den implisitte kunnskapen. Kunnskap vi verbalt kan beskrive kalles for eksplisitt kunnskap. Vi vet *hvordan*. For en fotballkeeper kan f. eks dette være at han har lært seg momentene i forhold til ballgrep, og kan følgelig beskrive hvordan man skal motta en ball i hodehøyde. Den implisitte kunnskapen, eller taus kunnskap dreier seg om kunnskap det er vanskeligere å beskrive. Ved å anerkjenne den tause kunnskapen, så går man bort fra den gamle skolemetoden hvor læreren i teorien skal føre over sin kunnskap til eleven. I lagspill legger man heller vekt på at bevegelse og sansing henger nøye sammen. Ferdighet i lagspill er finmotorikk. Ved å erkjenne at den tause kunnskapen spiller en rolle vil rasjonelle begreper og analytisk logikk ikke være nok for å beskrive, forstå og lære bevegelser og situasjoner bør i større grad erstatte element innlæring. Følgelig blir det viktig for treneren å veilede på annet enn kun tekniske rasjonelle momenter. Den eksplisitte kunnskapen dukker gjerne opp når man lever seg 100% inn i en aktivitet. Med andre ord, så trenger man ikke være bevisst og operasjonalisere det man skal lære for å lære.

The goalkeeper should never separate good technique from tactical awareness and the ability to play with intelligence or else he will never become a complete player (Ruiz, 2002).

Spørsmålet er om norske trenere, og keepertrenere spesielt, er reflekterte nok i forhold til hva keeperrollen går ut på, og hvordan man best lærer³¹ å hankses med disse situasjonene. Slik jeg ser det, har keeperen i altfor stor grad blitt trukket ut av spillsituasjonene og keeper trening har vært synonymt med teknikkdrill i en relativt formell form. Flere har stilt seg kritisk til denne treningsmetodikken og påpekt viktigheten av å trene kamplikt:

While the goalkeepers responsibilities have changed and multiplied, the coaching and training of goalkeepers has remained in the stone age (Wade, 1997, s 9).

The training experienced by many goalkeepers lacks intensity and quality. It has very little to do with what a goalkeeper might be expected to do in a match..Some coaches make their goalkeeper train in isolation. These players rarely practice real match situations and so often make errors of judgment during matches (Ruiz, 2002, 26).

“Everything in training must be gamerelated. The game is the end, so it should also be the beginning” (Jose Mourinho, 2008)

I forlengelsen av dette prosjektet og i forhold til overnevnte påstander kan det være fristende å gå i dybden på læringsprosessen og ferdighetsutvikling med utgangspunkt i fotballens egenart. Men oppgavens omfang og problemstillinger setter sine begrensninger i forhold til dette. Målet med denne oppgaven har vært å få mer kunnskap i forhold til hva som kjennetegner keeperrollen i situasjoner hvor keeperens overordnede arbeidsoppgave er å hindre mål imot. Vi har nå fått noen tall på bordet i forhold til hvor keeper og avslutter er lokalisert og hva de gjør. Vi har fått et ”bilde” av den største konflikten i fotball, nemlig scoringskonflikten. Ser man på disse resultatene med trenerbriller, så bør dette danne grunnlag for å kunne designe situasjoner hvor flere aspekter fra kampen er lagt inn i en treningsøvelse. Trener keeperen f. eks nok på dødballer og samhandling med mur? Får keeperen nok trening i å håndtere avslutningstypen heading? Trener keeperen nok på å håndtere situasjoner hvor sikten er begrenset?

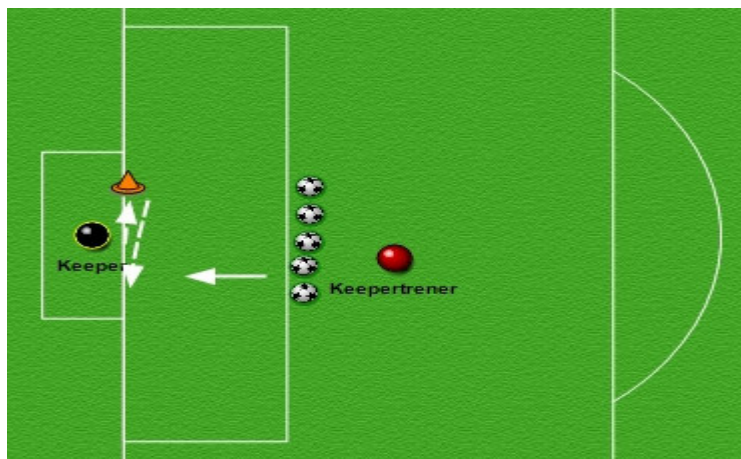
Jeg vil driste meg til å skissere noen få konsekvenser for praksisfeltet. Da med utgangspunkt i at følgende bør ligge i bunn for at en øvelse skal kunne karakteriseres som god (på generelt grunnlag):

³¹ Stelter (2002) hevder at læring settes i gang i det vaner forstyrres. Læring følger utviklingsfasen, skjer ofte i sosialt samspill, er prega av erfaringer, krever skjerpa oppmerksomhet og krever nysgjerrighet.

- Keeperen må få muligheten til å velge før han handler
- Keeperen bør møte motstander(e) med motsatte interesser.
- Keeperen må få muligheten til å samarbeide³² med medspiller(e)
- Keeperen bør få mange repetisjoner i situasjoner som ligner hverandre
- Øvelsen bør være kamplik
 - Tid og rom
 - Regler
- Keeperen må få øving i situasjoner som forekommer i kamp

På de neste sidene presenterer jeg noen øvelser. Jeg har valgt meg ut to øvelser innefor hver hovedsituasjon: *Næravslutning, langskudd og en mot en situasjoner*. Innenfor hver hovedsituasjon presenterer jeg en "klassisk" isolert øvelse sammen med keepertrener, og en mer funksjonell øvelse som tar utgangspunkt i retningslinjer for god fotballtrening og funnene gjort i denne oppgaven.

Næravslutning:

Figur 53: *Klassisk isolert keepertreningsøvelse*

På bildet ovenfor ser vi en type øvelse som ofte blir brukt i keepertreningen. Keeperen skal slå på kjegla, før han forflytter seg sideveis og forsøker å redde skuddet fra keepertrener som

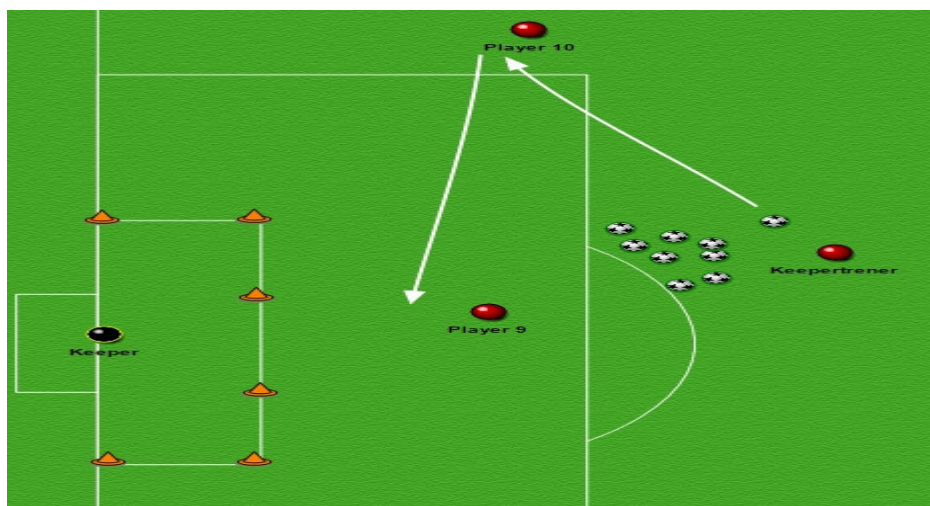
³² Keeperrollen er spesiell i den forstand at han i kraft av sin posisjon lengst bak på banen av og til er "alene" i hindre mål situasjoner. Keeperen fungerer som den siste sikringsspilleren, og følgelig vil medspillerne ofte være bak ballen i situasjoner hvor keeper blir direkte involvert.

kommer i keeperens venstre hjørne. Øvelsen gjennomføres som en serie, hvor keeperen får f. eks 6. skudd før det er hvile.

På generelt grunnlag³³ så er denne øvelsen tvilsom fordi:

- Arbeidsformen³⁴ ikke er kamplik. Keeperen må svært sjelden arbeide eksplosivt mange ganger i løpet av kort tid.
- Det forekommer sjelden at det innenfor sekstenmeteren skytes på en ball som ligger stille.
- Keeperen vet hvor skuddet kommer.

Øvelsen nedenfor er mer funksjonell og følgelig bedre hvis man ønsker at keeperen skal få god øving i forhold til næravslutningssituasjoner. Her slår f. eks keepertreneren ballen ut til en spiller utenfor sekstenmeter som igjen slår ballen inn til avslutter som må avslutte utenfor femmeteren. Avslutter kan få bruke valgfri teknikk eller man kan sette en betingelse om at det f. eks må avsluttes med hode. Man kan også vurdere å bruke flere avsluttere og evt. en forsvarsspiller, men spørsmålet da blir om keeperen får nok direkte involveringer.

Figur 54: Kampspesifikk næravslutningsøvelse

³³ Slike øvelser kan selvfølgelig ha noe for seg hvis man f. eks skal trene på spesielle aspekter som hurtighet (selv om intervaller da er dumt), forflytningsteknikk, mentalt osv.

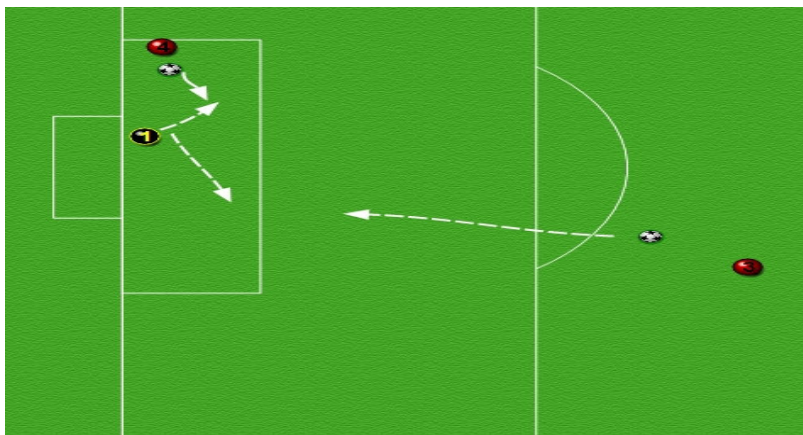
³⁴ En studie av Jens Lehmann i EM finalen 2008 mellom Tyskland og Spania viste: Han bevegde seg 5704 meter i løpet av kampen. I løpet av kampen kom han ikke opp i situasjoner som krevde full sprint. Han var imidlertid oppe i situasjoner som krevde høyt (24 – 17 km i timen) forflytningstempo 14 ganger i løpet av 94 minutter.

Øvelsen er god fordi vi vet at det i næravslutningssituasjoner ofte forekommer:

- En pasning i forkant, ofte lokalisert i banens sidekorridor.
- Avslutningen kommer sjelden innenfor femmeteren
- Keeperen må gjøre en forflyttningsjobb før avslutningen
- Keeperen vet ikke hvor avslutningen kommer, noe som gir god øving i forhold til balanse, tyngdepunkt og kraftmobilisering.
- En stor andel av næravslutningene kommer i form av en heading (hvor ofte trener keeper og keepertrener på det?)
- Scoringskonflikten er på plass ettersom avslutter forsøker å score og keeper forsøker å redde.

Langskudd:

Øvelsen nedenfor starter ved at keeper står ved stolpen og får en ball nede til høyre fra spiller nr fire. Keeperen fanger denne ballen, returnerer den før han forflytter seg for å motta et skudd fra spiller nr tre som skyter fra dødball.

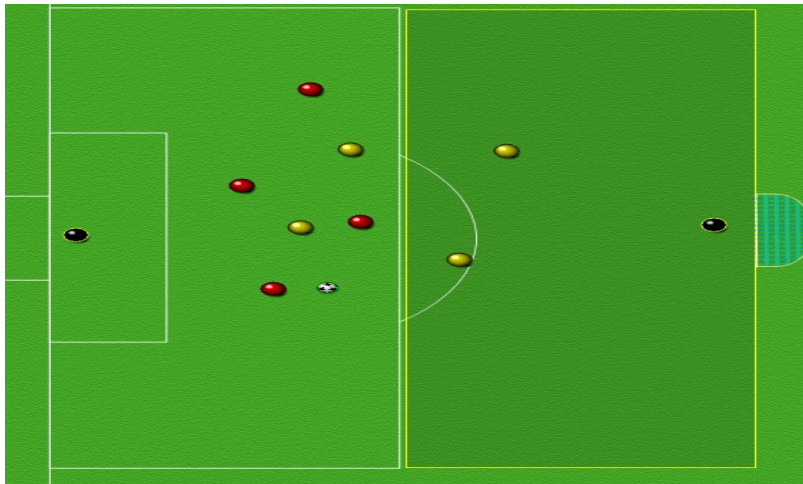
Figur 55: Klassisk keepertreningsøvelse

Øvelsen er tvilsom fordi:

- Øvelsen inneholder ikke noe trekk i forkant, som da keeper og avslutter må forholde seg til.

- Keeperen må før langskuddet gjøre en vesentlig forflyttningsjobb, noe man sjelden må i forbindelse med langskudd.
- Keeper har fri sikt, noe som ikke er noe selvfølge i kamp (reduisert sikt 50 %)
- Avslutter er upresset, noe han sjelden er i kamp.
- Det skytes på dødball. (skal man trene på dødball bør man ha mur på plass).

I spilløvelsen nedenfor, spiller man på dobbel sekstenmeter, med fire utespillere på hvert lag. Lagene har hver sin sekstenmeter. De skal forsøke å score mål ved å avslutte innefor egen sekstenmeter. Motstanderlaget kan sende to spillere inn i motstanders sekstenmeter for å presse. Det vil si at vi i denne øvelsen får fire mot to situasjoner (tilbakespill til keeper ikke tillatt) med mange avslutninger fra distanse.

Figur 56: Kampspesifikk langskuddsøvelse

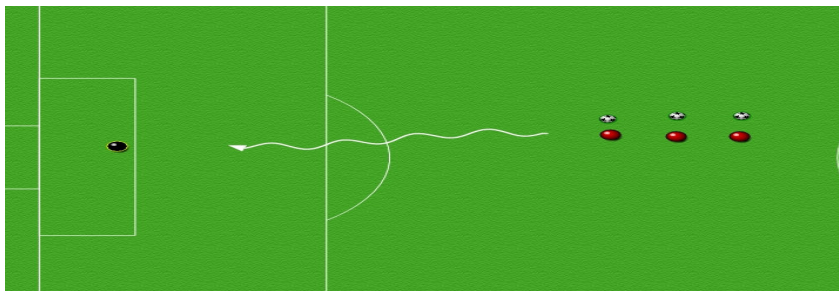
Øvelsen er god fordi:

- Tidsdimensjonen er kamplik. Avslutter har begrenset med tid til å avslutte på, ettersom han har motspillere som forsøker å hindre han.
- Tidsdimensjonen gjør at avslutninger som oftest vil komme etter en eller to touch. Noe som samsvarer med det som skjer i kamp.
- Øvelsen er ”åpen”. Det betyr at det i forkan av avslutningen vil være trekk som keeper må forholde seg til i forhold til forflytting og posisjonering.
- Keeperen vet ikke hvor avslutningen kommer, noe som gir god øving i forhold til balanse, tyngdepunkt og kraftmobilisering.

- Keeperen har medspillere foran seg. Noe som kan begrense sikten hans, men som også kan begrense skuddvinkelen til avslutter.
- Keeperen får mange direkte involveringer, men også mange situasjoner hvor det foreligger potensielle avslutningssituasjoner imot.
- Scoringskonflikten er på plass ettersom avslutter forsøker å score og keeper forsøker å redde.

En mot en situasjoner:

I øvelsen nedenfor står avslutterne i kø med hver sin ball. De skal en etter en føre ballen mot keeper og forsøke å score.

Figur 57: *Klassisk avslutningsøvelse*

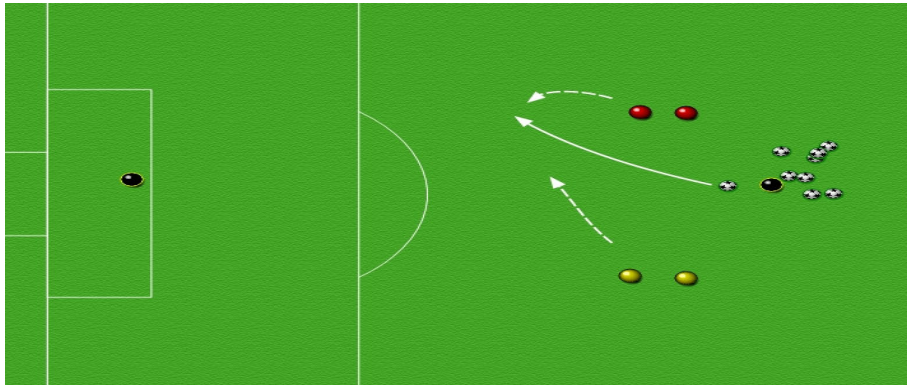
Øvelsen er tvilsom fordi:

- Pasing i forkant mangler.
- Øvelsen stimulerer frem mange touch hos avslutter
- Avslutter har i praksis ubegrenset med tid
- Keeper blir stående å "vente" på avslutter

Skal man få god øving i en mot en situasjoner, så er øvelsen på neste side bedre.

Keepertreneren står her med et ballmagasin, mens de røde utespillerne finner seg en motstander blant de gule utespillerne. Keepertreneren kaster eller sparker ballen til en av sidene med ulik kraft og retning. I dette tilfellet har han kastet ballen ut til høyre. Det betyr at

rød er angrepsspiller og gul motstander er forsvarspiller som sammen med keeper skal forsøke å hindre mål.

Figur 58: Kampspesifikk en mot en øving

Øvelsen er god fordi:

- Ballen er ”fri” før avslutters førstetouch, noe som gir keeper anledning til å justere posisjonen (I kamp er det ”alltid” en pasning i forkant av en mot en situasjonen).
- Avslutter har begrenset med tid. Dette stimulerer frem få touch.
- Avslutter er under press, noe som fort tvinger han til å bruke lengre touch (god øving for keeper i forhold til når stå \ når slippe seg ut av målet).
- Keeper og utespillende forsvarer får øving i samhandling.
- Scoringskonflikten er på plass ettersom avslutter forsøker å score og keeper forsøker å redde.

Avslutningsvis: Får keeperen god og systematisk nok trening i forhold til dødballsituasjoner?

Og da kanskje spesielt fripark innefor skuddhold?

Figur 59: Dødballøving.

I VM 2006 kom 18, 4 % av alle langskudd i form av en direkte dødball. Forfatteren er overbevist om at keeperen og lag har mye å hente på å trene systematisk på dette, ettersom situasjonen er såpass spesiell. Spesiell siden ballen ligger død, og forsvarslaget har tid og anledning til å stille opp mur. Dette kan gi gevinster, men kan også gi keeperen utfordringer i forhold til sikt og posisjon i målet.

Keeperen bør regelmessig få trening i å sette opp mur sammen med utespillere som har dette som oppgave i kamp, i tillegg til at keeperen kan øve på disse situasjonene med transportable vegger.

Forfatteren har ikke hatt noen målsetting om å presentere en omfattende øvelsesbank i denne oppgaven. Min oppfatning er at jo enklere øvelsene er, jo bedre er de. Og at den beste formen for keepertrening i stor grad vil være ulike spillvarianter. Da er man sikret høy funksjonalitet. Får man variert spilltrening i form av f. eks fire mot fire, åtte mot åtte og elleve mot elleve så vil keeperen få god øving i det som skjer i kamp.

Skal man bli dyktig i trafikken så holder det ikke å øve på giring og bremsing på parkeringsplassen. Man må ut i trafikken og øve seg på å forholde seg til trafikkreglene og andre bilister. Det samme gjelder i fotball. Ved siden av spilltrening bør keeperen få øve på spesifikke spillesituasjoner, og det er her jeg håper at min oppgave kan være et bidrag til at disse blir noe mer kamplike. I den forbindelse ønsker jeg at vi i fremtiden kan legge til rette slik at drilling av teknikker går noe på bekostning av det å oppleve og erfare spillesituasjoner.

Ferdighet i fotball handler om å **overvinne motstand**. På egenhånd og sammen med medspillere. Keeperen har hovedansvaret for å overvinne den største trusselen et lag kan møte: **Motstanders avslutter**. Desto oftere keeper **vinner denne konflikten**, jo bedre er han og jo viktigere er han for laget.

6.0 Referanseliste

- Andreassen, K. Wadel, C.** (1989): *Ledelse, teamarbeid og teamutvikling I fotball og arbeidsliv*. Seek a/s Flekkefjord
- Arts, M.** (2004): *The soccer goalkeeper coach*. Reedswain
- Baranda, P. Ortega, E. Palao, M.** (2008): *Analysis of goalkeepers defence in the World Cup in Korea and Japan in 2002*. European journal of sport science. 8 (3): 127-134.
- Bergo, A. Johansen, P. Larsen, Ø. Morisbak, A.** (2002): *Ferdighetsutvikling i fotball*. Norges fotballforbund, Akilles.
- Borgersen, B.** (2006) *Bli en bedre fotballspiller*. Akilles. Oslo
- Bråtveit, K.** (1994): *Hvordan trene keeperen i tekniske og taktiske ferdigheter? Utvalgte emner – en litteraturstudie, observasjon og et praktisk eksperiment*. D – treneroppgave. NFF
- Dahl, G.** (2002): *Rolleferdigheter*. Hovedfagsoppgave. NIH
- D`Arcy, M.** (2000) *The winning shots; an analysis of techniques used in 1998 World Cup and goalkeepers reactions*. Soccer journal. 45 (6) 19 – 21.
- Dicico, T.** (2000) *Goalkeeper, soccer training manual*. Reedswain
- Eggen, N.** (1999): *Godfoten: samhandling – veien til suksess*. Aschehoug
- Elias, N. Dunning, E.** (1986): *Quest for excitement*. Basil Blackwell
- Faag, V.** (2000): *Fotball VM 1998, en analyse av målsjanser og scoringer*. Hovedfagsoppgave NIH
- FIFA** (2006) *Report and statistics 2006 FIFA World Cup*.
- Franks, I. Patridge, D. Nagelkerke, P.** (1990). *VM 1990. En analyse av VM sluttspillet I 1990*. University of British Columbia
- Giske, R.** (2001): *Individuelle handlingsvalg I lagballspill*. Dr. Scient avhandling NIH.
- Giske, R.** (2003): *Refleksjoner omkring ballspilloplæring*. Moving Bodies. No 2. vol 1. 112-133. NIH.
- Gjerset, A.** (1992): *Idrettens treningslære*. Universitetsforlaget
- Grehaigne, J. Godbout, P.** (1995): *Tactical knowledge in team sports from a constructivist and cognitivist perspective*. Quest, 47: 490-505.

- Grønmo, S.** (2004): *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget
- Grøttland, H.** (2005). *En analyse av keeperrollen i EM 2004*. Fotballtreneren nr 2 2005.
- Halvorsen, K.** (1993). *Å forske på samfunnet*. Bedriftsøkonomens forlag.
- Helsen, W. Pauwels, J.** (1987). *The use of a simulator in evaluation and training of tactical skills in soccer*. Science and football. S 493 – 497.
- Hareide, Å.** (2004). *Fotball, fornuft og følelser*. Gyldendal forlag.
- Haugaasen, M.** (2006) *Samspillsrelasjoner i fotball: relasjonell ferdighet i et økologisk paradigme*. Masteroppgave. NIH. Oslo
- Hellemsvik, K.** (1999): *Refleksjoner omkring forskning, ballspill – forskning og valg*. Trondheim
- Hellevik, O.** (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Universitetsforlaget.
- Hoek, F.** (1990). Torwarttraining. Munchen
- Hol, N. Stran, W. Bengoechea, E.** (2002): *Expanding the teaching games for understanding model. New avenues for future research and practice*. Journal of teaching in physical education. 21: 162-176
- Holme, I. Solvang, B.** (1991): *Metodevalg og metodebruk*. TANO
- Hook, C. Hughes, M.** (2001): *Patterns of play leading to shots in 'Euro 2000*. Centre for Performance Analysis, UWIC, Cardiff CF23 6XD.
- Hughes, M. Churchill, S.** (2005): *Science and football V. Reilly, T. Cabri, J. Araujo, D. (red). Attacking profiles of successful and unsuccessful teams in Copa America 2001*. Routledge.
- Hughes, C.** (1990): *The Winning formula*. Collins
- Hughes, M. Franks, I.** (2005): *Analysing of passing sequences, shots and goals in soccer*. Journal of sport sciences. 23 (5) 509 – 514.
- Holmedal, R.** (2008): *Hva kjennetegner spissen ved scoring? D – treneroppgave*. NFF.
- Ihsan, A.** (2006): *Performance evaluation of goalkeepers of the World Cup*. G. U. Journal of science. 19(2): 119-125
- Jacobsen, D.** (2005): *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* Høyskoleforlaget
- Johansen, P.** (2007): *Potte tett*. D- trener oppgave. NFF
- Jordet, G.** (1998): *Perceptual training in soccer*. Hovedfagsoppgave. NIH.

- Larsen, Ø.** (1992). *Angrep og effektivitet*. Hovedfagsoppgave. NIH.
- Larsen, Ø.** (1994): *Fotballkampen, den kontrollerte konflikten*. Fotballtreneren, 8, nr 2 s 32-38.
- Larsen, Ø.** (1994): *Fotballkampen, den kontrollerte konflikten del 2*. Fotballtreneren, 8, nr 3 s 32-33.
- Martens, R.** (2004): *Successful coaching*. Human kinetics
- Masters, R.** (2000): *Theoretical aspects of implicit learning in sport*. International journal of sport psychology. 31: 530-541
- Markovski, T** (2007) *Scoringsferdigheten*. D- treneroppgave. NFF.
- Mcmorris, T.** (1999): *Cognitive development and the acquisition of decision – making skills*. International J. sport psychology. 30: 151-172.
- Morisbak, A.**(2004) ”Mååål”. NFFs modulkurs: modul 3; NFF
- Morisbak, A. Dreier, S. Skarsfjord, T.** (1986): *God fotballferdighet – lær teknikk og taktikk*. Gyldendal
- Mitchell, S., Oslin, J., Griffin, L.** (2006) *Teaching sport concepts and skills – a tactical games approach*. Human kinetics.
- Møller, L.** (2006) *Kjennetegn og utviklingstrekk ved gode relasjoner i norsk toppfotball. En intervjustudie*. Hovedfagsoppgave, NIH
- Norges Fotballforbund.** (2003): *Ferdighetsutvikling for keepere*. Akilles
- Norges Fotballforbund** (1994). *Målmannen, ferdigheter og trening*. NFF.
- Norges Fotballforbund.** (1999). *Moro å være keeper*. NFF
- Olsen, E.** (1992): *Idrettens treningslære* Gjerset, A. (red) *Taktikk*. Universitetsforlaget
- Olsen, E. Semb, N. Larsen, Ø.** (1994): *Effektiv fotball*. Gyldendal
- Pellerud, E.** (2005): *Coaching & leadership in Womens soccer*. Redswain
- Puxel, C. Lawniczak, J.** (2000): *The soccer goalkeeper*. Redswain Publishing.
- Pollard, R. Reep, C.** (1997). *Measuring the effectiveness of playing strategies at soccer*, The statistican, 46(4), 541 – 550.
- Luxbacher, J.** (1996) *Soccer. Steps to success*. Human kinetics.
- Luxbacher, J. Klein, G.** (2002): *The soccer goalkeeper*. Human kinetics

- Ringdal, K.** (2007): *Enhet og mangfold*. Fagbokforlaget
- Rink, J. E., French, K.E., Tjeerdsma, B.L.** (1996). *Foundations for the learning and instruction of sport and games*. Journal of teaching in physical education, 15: 399-417
- Rise, O.** (1998). *God I mål. Treningstips for små og store keepere*. Gyldendal.
- Ronglan, L. Larsen, Ø.** (2003): *Ballspillanalyse – mer enn en arbeidskravanalyse*. Moving Bodies. No 2. vol 1. 11-28. NIH.
- Ronglan, L.** (2003): *Ballspill er problemløsning*. Moving Bodies. No 2. vol 1. 91-112. NIH.
- Ronglan, L.** (2008): *Lagspill, læring og ledelse*. Akilles
- Ruiz, L.** (2002): *The Spanish goalkeeping Bible*. Reedswain
- Savelsbergh, G. Williams, M. Kamp, J. Ward, P.** (2002): *Visual search, anticipation and expertise in soccer goalkeepers*. Journal of sport sciences. 20. 279-287.
- Setnes, J.** (1996): *Frispark og effektivitet*. Hovedfagsoppgave. NIH
- Stinesen, J.** (2008): *Tendenser og trender i EM 2008*. Fotballtreneren. 4 10-11.
- Stinesen, J.**(2004): *Keeper som 1. forsvarer. D – treneroppgave*. NFF.
- Stelter, R.** (2002): *Hva er coaching?* Artikkelsamling MAS 470 2005 – 2006.
- Stelter, R.** (2002): *Coaching og læringsteorier*. Artikkelsamling MAS 470 2005 – 2006
- Suzuki, S. Togari, H. Isokawa, M.** (1988) *Analysis of the goalkeeper`s diving motion*. Science and football.
- Teigen, R.** (2005): *Fra tung filosofi til enkel metodikk*. Hovedfagsoppgave NIH.
- Thomas, J. Nelson, J.** (1996): *Research methods in physical activity*. Human kinetics.
- Turner, A. Martinek, T.** (1995): *Teaching for understanding. A model for improving decision making during game play*. Quest, 47: 44-63.
- Tveit, P.** (2000): *Bevegelseslære*. Universitetsforlaget.
- UEFA.** Technical report Euro 2008. (2008) UEFA
- UEFA.** (2007): *In search of the perfect training session*. Newsletter for coaches. No 37. 12-14
- UEFA.** (2008): *UEFA Euro 2008. Final*.
- Wade, A.** (1997): *Positional play, goalkeeping*. Reedswain.

Wisløff, U. Salveson, R. Sigmundstad, E. (1998). *Prestasjonsutvikling i fotball*. Universitetsforlaget.

Referanser fra internet:.

<http://fotball.adressa.no/eliteserien/article118702.ece>: *Åge hareide må velge fra halvtom hylle.*

<http://www.fotball.no/t1.aspx?p=51831&x=1&a=155244>: *Varsku om keeperrollen. Keeperen må integreres i treningen.*

7.0 Figur og tabelloversikt

7.1 Figurer

Figur 1: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 1.	13
Figur 2: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 2.	14
Figur 3: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 3.	15
Figur 4: Avslutningssituasjon mellom Italia og Ukraina del 4.	16
Figur 5: Spilleprinsippmodellen modifisert etter Larsen, Semb og Olsen.	18
Figur 6: Modellen viser at handlingsvalg og handling er uløselig knyttet til hverandre i forhold til ferdighet.	19
Figur 7: Bilde viser de ulike ferdighetsdimensjonene.	21
Figur 8: Samhandling mellom keeper og førsteforsvarer.	22
Figur 9: Modellen viser keeperens defensive samhandling	22
Figur 10: Problemstillinger for keeperen i forbindelse med den strukturelle dimensjonen	23
Figur 11: <i>Forsvarende lag tar ut markering ved corner i mot.</i>	24
Figur 12: Forsvarsspillere har ansvar for ulike soner foran mål.	24
Figur 13: <i>Kakediagrammet viser gjennomsnittlig antall direkte involveringer pr kamp i EM 2004</i>	28
Figur 14: Spilleprinsippmodellen modifisert etter Larsen, Semb og Olsen	30
Figur 15: Situasjon fra VM finalen 2006 del 1.	31
Figur 16: Situasjon fra VM finalen 2006 del 2.	32
Figur 17: Diagrammet viser gjennomsnittlig direkte involveringer i forsvar pr. kamp under EM 2004	33
Figur 18: <i>Modellen viser Morisbak (2001) sin kategorisering av ulike avslutninger.</i>	37
Figur 19: Avslutningstype i VM 2002 & 2006.	38
Figur 20: <i>Figuren viser forskjellen mellom det kvalitative og det kvantitative forskningsopplegget.</i>	42
Figur 21: Enkelte dimensjoner forsvinner når man kun ser på avslutter og keeper	51
Figur 22: <i>Modellen viser konflikten mellom gyldighet og pålitelighet</i>	53
Figur 23: <i>Modellen viser en type reliabilitetstest</i>	54
Figur 24: Skal man analysere keeperrollen, så må man også ha fokus på motstanderen.	56
Figur 25: 45 % av alle avslutninger som treffer mål kommer etter et langskudd.	57

Figur 26: 45 % av alle avslutninger på mål kommer i form av en næravslutning.	58
Figur 27: Situasjoner hvor keeper må trå til som førsteforsvarer, forekommer relativt sjeldent.	59
Figur 28: <i>Kakediagrammet viser scoring og redningsprosenten i VM 2006.</i>	59
Figur 29: <i>Her ser vi hvor ballen avleveres fra trekket før avslutningen.</i>	60
Figur 30: <i>Her ser vi hvor ballen er lokalisert i trekket før langskudd.</i>	61
Figur 31: <i>Her ser vi hvor ballen er lokalisert i trekket før ved næravslutning.</i>	61
Figur 32: <i>Her ser vi hvor ballen er lokalisert i trekket før 1 mot 1 situasjon..</i>	62
Figur 33: Avslutter har som oftest mottatt ballen i form av en pasning fra medspiller	64
Figur 34: <i>Her ser vi hvor på banen det avsluttes fra.</i>	65
Figur 35: Diagrammet viser forholdet scoring \ redning opp mot ulike avslutningslokaliseringer.	65
Figur 36: Diagrammet viser scoring \ redningsprosent i forhold til antall touch på avslutter.	67
Figur 37: Diagrammet viser <i>scoring \ redningsprosent opp mot avslutters avslutningsteknikk.</i>	69
Figur 38: Lokalisering av treffpunkt i målet (frekvens og prosent).	72
Figur 39: Antall avslutninger med høyre og venstre fot i VM 2006.	73
Figur 40: Førsteforsvarer og keeper samhandler i forhold til avslutters sparkfot.	74
Figur 41: 1. forsvarer forsøker å blokkere.	75
Figur 42: Diagrammet viser \ redningsprosent opp mot hvor i målet ballen er på vei hen.	75
Figur 43: I forbindelse med næravslutninger måtte keeperen ofte foreta en betydelig posisjonsjustering.	77
Figur 44: En mot en situasjoner kjennetegnes ved at det er en pasning i forkant, sentralt i banen.	78
Figur 45: Trinidads keeper gjør et lite hopp rett før avslutningen.	79
Figur 46: . Italias keeper må foreta en betydelig posisjonsjustering	80
Figur 47: Langskuddsituasjon i kampen mellom England og Portugal	84
Figur 48: Bildet viser god samhandling mellom keeper og førsteforsvarer	86
Figur 49: Diagrammet viser scoring \ redningsprosent opp mot keeperens sikt i avslutningsøyeblikket	87
Figur 50: Bildet viser en langskuddsituasjon fra kampen Tyskland – Sverige.	92
Figur 51: Bilde viser en næravslutningssituasjon fra kampen Brasil – Ghana.	93
Figur 52: Bilde viser en ”alene med keeper” situasjon fra kampen mellom Brasil og Ghana.	94
Figur 53: <i>Klassisk isolert keepertreningsøvelse</i>	100
Figur 54: <i>Kampspesifikk næravslutningsøvelse</i>	101
Figur 55: <i>Klassisk keepertreningsøvelse</i>	102

Figur 56: Kampspesifikk langskuddsøvelse	103
Figur 57: Klassisk avslutningsøvelse	104
Figur 58: Kampspesifikk en mot en øving	105
Figur 59: Dødballøving.	105

7.2 Tabeller

Tabell 1: Tabellen viser type keeperinvolveringer pr kamp fra VM 1990	33
Tabell 2: Tabellen viser data i forhold til keeperrollen i VM 2002	34
Tabell 3: Tabellen viser skuddkarakteristika fra fotball VM 1990	34
Tabell 4: Forholdet mellom antall tildømte dødballsituasjoner i VM 1990	35
Tabell 5: Tabellen viser antall dødballsoringer i de seneste mesterskapene.	37
Tabell 6: Tabellen viser en oversikt over scoringskarakteristika fra VM 2002	39
Tabell 7: Tabellen viser kampene fra VM 2006 som inngår i min undersøkelse.	45
Tabell 8: Tabellen viser de ulike variablene benyttet i undersøkelsen.	49
Tabell 9: Tabellen viser grad av samsvar i ekvivalenstesten og stabilitetstesten	55
Tabell 10: Tabellen viser hvilke hoved- avslutningssituasjoner keeperen møter i kamp og scoringsfrekvensen og redningsprosent opp mot de ulike situasjonene	57
Tabell 11: Tabellen viser hva som kjennetegner trekket før avslutning	63
Tabell 12: Tabellen viser antall touch på avslutter.	66
Tabell 13: Tabellen viser type avslutningsteknikk.	68
Tabell 14: Tabellen viser hva slags press avslutter opplever i avslutningsøyeblikket.	70
Tabell 15: Tabellen viser hva som kjennetegner keeperens bevegelse siste sekund før avslutning.	76
Tabell 16: Tabellen viser hva keeperen gjør i selve avslutningsøyeblikket.	79
Tabell 17: Tabellen viser keeperens posisjon i avslutningsøyeblikket.	82
Tabell 18: Tabellen viser hva slags sikt keeperen har til ball i avslutningsøyeblikket.	85
Tabell 19: Tabellen viser forholdet mellom keeperens sikt og press på ballfører	86
Tabell 20: Tabellen viser i hvilken grad keeperen flytter seg sideveis mens ballen er i lufta	88
Tabell 21: Tabellen viser hvordan keeperen håndterer ball i de situasjonene han redder	89
Tabell 22: Tabellen viser i hvilken grad keeperen keeperen står på beina og redder vs utfall.	91

8.0 Vedlegg

Variabler og operasjonalisering.

Variabler

1:Type avslutnings -situasjon

Avslutningsfasen deles inn i tre hovedsituasjoner. Dette gjøres for å få grovsortert situasjonene.

1.1 Langskudd

Situasjon hvor det avsluttes på mål utenfor 16. meter og hvor keeperen i avslutningsøyeblikket ikke er 1. forsvarer

1.2 Næravslutning

Situasjon hvor det avsluttes på mål innenfor 16 meter og hvor keeperen ikke er 1. forsvarer

1.3 En mot en situasjon

Situasjoner hvor keeperen er klart definert som 1. forsvarer

2:Resultat:

Resultatet av avslutningen registreres. Kun avslutninger som keeper redder eller som ender med scoring registreres. Det vil si at avslutninger som går utenfor mål eller treffer stengene ikke registreres.

2.1 Redning

Keeperen hindrer ballen fysisk fra å gå i mål.

2.2 Scoring

Ballen går i mål.

Motstanderdimensjonen

3:Lokalisering - Siste trekk før avslutning

Siste trekk før avslutter får ball lokaliseres.

- 1A\B Innenfor 5-meter³⁵
- 2A\B Imellom 5 – meter og straffemerket
- 3A\B Imellom straffemerket og 16 - meter
- 4A\B Utenfor 16 meter, men innefor en tenkt forlengelse av sidelinjene til 16 - meter
- 5A\B Innnefor 16 meter, men utenfor en tenkt forlengelse av 5-meter sidelinjene.
- 6A\B Utenfor 16 meter fra dømlinje og opp til 16 meter.
- 7A\B Utenfor 16 meter, og utenfor en tenkt forlengelse av sidelinjene til 16 - meter

³⁵ Fra målstreken og frem til 5- meterslinjen er det 5,5 meter. I denne oppgaven oppgaven blir imidlertid 5 meteren omtalt som nettopp 5 meter. 16 meteren er på samme vis 16,5 meter i virkeligheten.

4: Lokalisering – avslutningen

Lokalisering av avslutningsøyeblikket.

- 1A Innenfor 5-meter
- 1B Innenfor 5-meter
- 2A Imellom 5 – meter og straffemerket
- 2B Imellom 5 – meter og straffemerket
- 3A Imellom straffemerket og 16 - meter
- 3B Imellom straffemerket og 16 - meter
- 4A Utenfor 16 meter, men innefor en tenkt forlengelse av sidelinjene til 16 - meter
- 4B Utenfor 16 meter, men innefor en tenkt forlengelse av sidelinjene til 16 - meter
- 5A Innefor 16 meter, men utenfor en tenkt forlengelse av 5-meter sidelinjene.
- 5B Innefor 16 meter, men utenfor en tenkt forlengelse av 5-meter sidelinjene.
- 6A Utenfor 16 meter fra døddlinje og opp til 16 meter.
- 6B Utenfor 16 meter fra døddlinje og opp til 16 meter.
- 7A Utenfor 16 meter, og utenfor en tenkt forlengelse av sidelinjene til 16 - meter
- 7B Utenfor 16 meter, og utenfor en tenkt forlengelse av sidelinjene til 16 - meter

5: Karakteristika – trekket før avslutning:

Karakteristika av sistetrekket før avslutning. Hva skjer før ballen havner hos avslutter?

5.1 Pasning medspiller

Angrepslaget er i besittelse av ball trekket før avslutning, og benytter seg av pasning for å komme til avslutning. Med pasning menes alle typer avleveringer fra spiller A til spiller B på angrepslaget. Innlegg er f. eksempel å regne som pasning.

5.2 Retur

Ballen er i trekket før avslutningen blitt blokkert \ stoppet \ reddet.

5.3 Duell

Ingen av lagene har ballkontroll i trekket før avslutning, og avslutningen kommer som følge av en andreboll etter en duell eller klarering.

5.4 Egen ballerobring

Avslutter erobrer ball fra motstander som er i besittelse av ball

5.5 Dødball

Avslutningen kommer direkte fra dødball. F. eks direkte skudd fra frispark.

5.6 Annet

6: Antall touch på avslutter:

Hvor mange touch bruker avslutter i forbindelse med avslutningen. Selve avslutningstouchet inkluderes.

- 6.1 Ett touch
- 6.2 To touch
- 6.3 Tre touch

6.4 Fire eller flere touch

7: Avslutters avslutningsteknikk.

7.1 Vristspark

Avslutning med hel eller halvt -liggende vrist

7.2 Innside

Avslutning med innsiden av foten

7.3 Utside

Avslutning med utsiden av foten

7.4 Volley

Avslutter treffer ballen med foten idet ballen befinner seg i luften

7.5 Heading

Avslutning med hodet

7.6 Avdribling

Gjelder i 1 mot 1 situasjoner hvor man får ballen forbi keeper ved å drible han i stedet for å skyte forbi han.

7.7 Annet

Andre teknikker som tupp, chip, halvvolley

8: Avslutters klima i avslutnings øyeblikket

8.1: Uten press

Det finnes ingen forsvarspillere i umiddelbar nærhet. Med umiddelbar nærhet menes at ingen forsvarspillere er i stand til å blokkere eller erobre ball fra avslutter i avslutningsøyeblikket.

8.2: Løst press

Forsvarsspiller er i en posisjon hvor han er i stand til å forstyrre avslutter, men ikke erobre ball.

8.3: Tett press

Forsvarsspiller har gode muligheter til å enten blokkere eller erobre ball.

8.4: Annet

Keeper

9: Lokalisering av keepers posisjon i avslutningsøyeblikket

Registrering av keepers posisjon i avslutningsøyeblikket

Den mørkegrønne sonen markerer endene av 16 – meters feltet. De andre sonene tar utgangspunkt i en tenkt forlengelse av 5 – meter sidelinjen.

1A 0 – 2 meter.

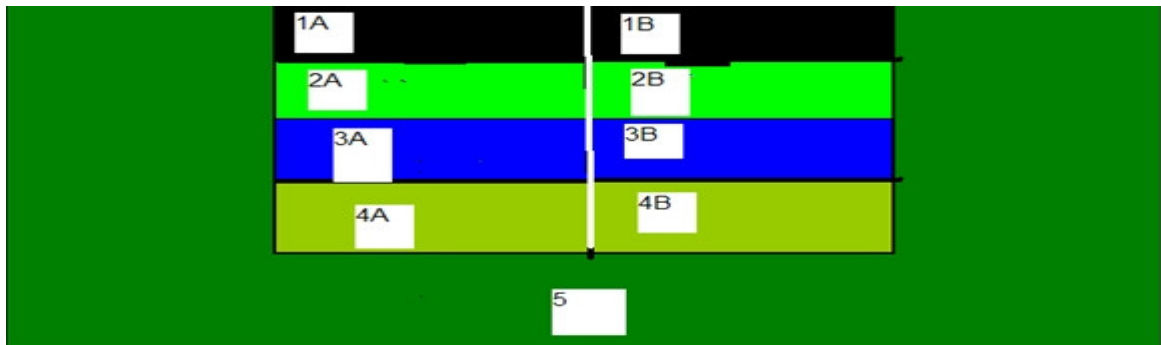
1B 0 – 2 meter

2A 2 – 5 meter

2B 2 – 5 meter

3A 5 – 8 meter

- 3B 5 – 8 meter
- 4A 8 – 11 meter
- 4B 8 – 11 meter
- 5 Andre posisjoner
- Vet ikke

10: Lokalisering av redningsområde i målet

Registrering av hvor i målet ballen er på vei hen. Scoringer registreres også. Målet deles inn i 6 like store soner. I henhold til regelverket, så skal fotballmålet være 7,32 meter bredt og 2,44 meter høyt (nff.no)

- 1A Øvre halvdel (0 – 1,20 m fra tverrligger) av målet. Fra 0 – 2,4 meter fra stolpen.
- 1B Øvre halvdel av målet (0 – 1,20 m fra tverrligger) Fra 0 – 2,4 meter fra stolpen
- 2A Nedre (0 – 1,20 m fra bakken). halvdel av målet. Fra 0 – 2,4 meter fra stolpen
- 2B Nedre (0 – 1,20 m fra bakken). halvdel av målet. Fra 0 – 2,4 meter fra stolpen.
- 3A Øvre halvdel av målet(0 – 1,20 m fra tverrligger). Sentralt
- 3B Nedre (0 – 1,20 m fra bakken) halvdel av målet Sentralt
- Vet ikke

11: Keeperens forflytning i fasen før avslutningen:

Hva gjør keeperen det siste sekundet før avslutning. Gjøres det noen markert bevegelse. Ved flere typer bevegelser samtidig så registreres den mest markerte bevegelsen.

11.1 Står stille

Keeperen er ikke i bevegelse

11.2 Bevegelse frem

Keeperen beveger seg fremover

11.3 Bevegelse sideveis

Keeperen beveger seg sideveis

11.4 Bevegelse bakover

Keeperen beveger seg bakover.

11.5 Annet

11.6 Vet ikke

14: Keeperens kraftmobilisering i avslutningsøyeblikket

Registrering av hva keeperen gjør i det motstander avslutter. Avslutningsøyeblikket = i det øyeblikket 1. angriper treffer ballen for siste gang

14.1 I bevegelse

Keeperen er i bevegelse frem, sideveis eller bakover i avslutningsøyeblikket

14.2 Velger side

Keeperen tjuvstarter på redningen og velger side i avslutningsøyeblikket.

14.3 Står stille

Keeperen står stille i avslutningsøyeblikket

14.4 Setter

Keeperen gjør et lite hopp i avslutningsøyeblikket.

14.5 Annet

14.6 Vet ikke

15: Redningstype

15.1 Stående

Keeperen står på beina og redder

15.2 Utfall

Keeperen har ikke beina i bakken når han redder.

15.5 Annet

16: Mellomsteg flytt opp)definer

Registrering av keeperens forflytning idet ballen har forlatt motstander og er på vei mot målet.

16.1 Mellomsteg

16.2 Ikke mellomsteg

17: Håndtering av ball:

Valg av teknikk for å håndtere ball

17.1 Fast grep

Keeperen holder ballen

17.2 Demping av ball

Keeperen demper ballen før han tar den i fast grep

17.3 Forleng

Keeperen forlenger ballbanen

17.4 Bokse \ stopper

Keeperen bryter ballbanen ved å slå på ballen.

17.5 Beinparade

Keeperen bruker beina til å redde

17.6 Blokkering

Keeperen blottlegger hele kroppen for å stoppe ballen med tilfeldig kroppsdell.

17.7 Annet

18: keeperens sikt i avslutningsøyeblikket keepers sikt

En tenkt tunnel fra keeper til avslutter.

18.1 Klar sikt

Ingen spillere i tunnelen mellom keeper og ball.

18.2 Delvis sikt

Spillere delvis i tunnelen mellom keeper og ball.

18.3 Ikke sikt

Spillere "fyller opp" tunnelen mellom keeper og ball.

18.4 Vet ikke

